

De Vlaamse Technische Kring

Vorming van een Vlaamse, katholieke elite?
(1920-1970)

Arne Dolhain

Masterproef aangeboden binnen de opleiding
master in de geschiedenis

Promotor: prof. dr. Martin Kohlrusch

Academiejaar 2017-2018

201.938 tekens

Ik verklaar me akkoord met de code of conduct van de faculteit Letteren voor geloofwaardig auteurschap.

Woord van dank

Vooreerst gaat mijn dank uit naar mijn promotor prof. dr. Martin Kohlrausch die dit onderwerp aanbracht en me een goede insteek gaf om de ingenieurskring vanuit de technocratiededachte te benaderen. Daarbij bedank ik ook prof. em. Vos die me op weg hielp met de literatuur rond studentenverenigingen en een rondleiding door het Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven gaf. Ik ben daarbij ook de archivarissen van dit archief zeer dankbaar omdat ze steeds klaar stonden met het archiefmateriaal. Verder wil ik de werkgroep van de Vlaamse Technische Kring bedanken voor het ter beschikking stellen van haar bronnenmateriaal. Ik denk daarbij aan Emil Loebak, die mij in contact bracht met de zonen van de eerste voorzitter van de kring, Justin Raskin. Tot slot ben ik mijn ouders zeer dankbaar omdat zij mij telkens de moed en motivatie gaven om verder naar sporen van de kring te zoeken zodat deze masterproef tot een goed einde gebracht werd.

Inhoudsopgave

Woord van dank	3
Inleiding	5
Hoofdstuk 1: Ontstaans- en crisisjaren (1920-45)	11
1.1 Voorgeschiedenis	11
1.2 Het ontstaan van de Technische Kring.....	13
1.3 Doelstelling en voordrachten in een breder perspectief	16
1.4 De invloedrijke rol van de erevoorzitter	18
1.5 Sombere vooruitzichten? (1929-1935).....	24
1.6 De opkomst van een technocratisch ideaal (1935-1938)	29
1.7 De Technische Kring tijdens de Tweede Wereldoorlog	32
Hoofdstuk 2: Jaren van heropbouw en toewijding (1945-1960).....	35
2.1 God ter ere en ons volk ten bate: toewijding aan de rector, maar welk volk? (1945-1955)	35
2.2 Uitbreiding van de kring (1955-1958)	44
2.3 Aandacht voor de opleiding, toenadering tot de industrie (1958-1959)	53
Hoofdstuk 3: Jaren van expansie en contestatie (1960-1970)	57
3.1 Een kring in volle expansie (1960-1965).....	57
3.2 Contestatie, verlangen naar medezeggenschap en de nieuwe studentenbeweging (1965-1970)	72
Besluit.....	85
Bibliografie	88
Werken en Studies.....	88
Digitale informatie	90
Bronnen	90

Inleiding

”Launch your career!”¹

Met deze slogan maakte de Vlaamse Technische Kring (VTK) van Leuven dit jaar (2018) reclame op zijn website voor zijn jaarlijkse *Jobfair*. Het ging om een toekomstgericht evenement waar studenten burgerlijk ingenieur en burgerlijk ingenieurarchitect een dag lang kennis konden maken met 145 bedrijven en er terecht konden met hun vragen over de toekomst van het ingenieursberoep. Boven de slogan stond een gelanceerde raket afgebeeld: beeldspraak waarmee de VTK de hoge vlucht symboliseerde die de studenten zouden nemen wanneer ze op het evenement aanwezig zouden zijn of van start zouden gaan met de opleiding tot ingenieur. De jobbeurs is één van de grote activiteiten waarvoor de Vlaamse Technische Kring vandaag bekend staat. Het geeft ook aan dat de hedendaagse ingenieursstudenten actief bezig zijn met hun toekomstige carrière. Toch was carrièrevorming niet altijd het (hoofd)doel doorheen de geschiedenis van het ingenieursberoep.

Binnen de geschiedschrijving is er nog geen onderzoek gedaan naar de ontstaansgeschiedenis van de Vlaamse Technische Kring van Leuven, en hoe deze kring doorheen de twintigste eeuw tot één van de grootste faculteitskringen aan de KU Leuven evolueerde. Het opzet van deze masterproef is om deze leemte op te vullen. Een historische studie over deze kring is naar mijn mening dan ook relevant, aangezien het de weerslag van maatschappelijke veranderingen doorheen de 20e eeuw weergeeft op universitair niveau. Concreter, hoe ingenieursstudenten vanuit hun unieke sociale positie aan de katholieke universiteit reageerden op gebeurtenissen in de Belgische samenleving en hoe zij hun eigen (toekomstige) rol daarin bepaalden.

Mijn thesis behandelt de geschiedenis van de faculteitskring vanaf haar ontstaan in november 1920 tot het begin van de jaren zeventig van de twintigste eeuw en moet binnen twee historische onderzoeksdomeinen geplaatst worden. Enerzijds binnen de literatuur rond de geschiedenis van het ingenieursberoep en zijn rol binnen de samenleving. Verschillende historici duiden het midden van de 19^e eeuw – met de opkomst van de *moderne* ingenieur – aan als een kantelmoment bij de invulling van het ingenieursberoep. Zowel historici prof. M. Kohlrausch en H. Trischler als H. Lintsen en R. Vermij geven aan dat de maatschappij en het dagdagelijkse leven door industrialisatie onder sterkere invloed kwamen van wetenschap en techniek en dat ingenieurs meer en meer op de voorgrond traden. Ingenieurs zagen zichzelf daarbij als actoren van technologische verandering, als onpartijdige krachten die voor vooruitgang zorgden buiten het politieke domein.² Voor de Belgische casus stelt Pieter Raymaekers in

¹ *Vlaamse Technische Kring*, 'Jobfair'.

² M. KOHLRAUSCH en H. TRISCHLER, *Building Europe on Expertise: innovators, organizers, networkers*, Basingstoke, 2014, 10, 51-52, 66, 300. ; H. LINTSEN en R. VERMIJ, 'Ingenieurs en het streven naar technocratie', F. VAN LUNTEREN red., *De opmars van deskundigen: souffleurs van de samenleving*, Amsterdam, 2002, 92.

zijn doctoraatsproefschrift dat Belgische ingenieurs tussen 1850 en 1914 als nieuwe beroepsgroep erkenning zochten en als een nieuwe elite de maatschappij wilden sturen.³ Niettemin stellen prof. Kohlrausch en Trischler dat de opgang van de ingenieurs – die zichzelf als onpartijdig beschouwden - niet mogelijk zou geweest zijn zonder de staat. De nieuwe Europese, technische elites waren afhankelijk van de gevestigde politieke en sociale elites, maar dit gold ook in de omgekeerde richting.⁴

Zo ontstond er vanaf het midden van de negentiende eeuw ook vanuit de maatschappij geleidelijk aan een toenemende vraag naar wetenschappers en ingenieurs. Prof. F. Van Lunteren gaf voor de Nederlandse casus hierbij verschillende oorzaken weer. Naast opkomende industrialisering en de toenemende spanningen tussen kapitaal en arbeid – die onder andere zouden voortkomen uit de Nederlandse bevolkingsstijging en verstedelijking – kregen wetenschappers aan het einde van de 19^e eeuw meer mogelijkheden om hun deskundigheid te profileren doordat de overheid haar economische, terughoudende houding liet vallen.⁵ Historicus N. Matheve poneert daarentegen dat voor België de Eerste Wereldoorlog als keerpunt moet beschouwd worden. Hij bemerkt dat (financiële en industriële) 'experten' – waaronder ingenieurs – in de naoorlogse situatie cruciale spelers werden binnen het politieke domein. Dit kwam volgens Matheve doordat de Belgische regering – in tegenstelling tot haar vooroorlogs *laissez-faire* beleid – actiever ingreep in de economie om de door oorlog beschadigde industrieën te herstellen en de vooroorlogse financiële en economische positie te bereiken, waardoor de overheid op onder andere ingenieurs moest steunen.⁶ Prof. Kohlrausch en Trischler zien de Eerste Wereldoorlog als een 'versnellingsmoment'. De oorlogseconomie had volgens hen een bespoedigend effect op de technologie in de betrokken landen. Na 1918 gingen moderne staten nog meer steunen op technische deskundigheid. In het geval van nieuwe staten of politieke systemen, zoals in Duitsland en Oostenrijk, rekenden regeringen op hun vermogen om sociale problemen op te lossen om zo bij te dragen aan de politieke legitimiteit van de staat.⁷

Binnen de literatuur over de rol van de ingenieurs binnen de samenleving, poneren drie hoogleraren aan de Technische Universiteit van Eindhoven in hun recent werk *Engineering the Future, Understanding the Past* dat na de Tweede Wereldoorlog de technocratie gedachte wijd verspreid raakte. Dit idee hield in dat technische experts – waaronder ingenieurs, architecten, wetenschappers, ... – de leiding en beslissingen namens de samenleving moesten nemen, aangezien zij door hun

³ P. RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld: De socioprofessionele geschiedenis van ingenieurs in België (1850-1914)*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Katholieke Universiteit Leuven, departement Geschiedenis, 2013, 537.

⁴ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 51-52, 59.

⁵ VAN LUNTEREN, *De opmars van deskundigen*, 17.

⁶ N. MATHEVE, 'Technocrats and business elites in Belgian politics (1918-1940): an exploration.', *European Social Science History Conference*, (2014), 1-11.

⁷ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, .

wetenschappelijke methode objectievere keuzes konden maken zonder politieke of commerciële doeleinden te steunen. Na de Tweede Wereldoorlog werd de leiding door regeringen en burgers toevertrouwd aan experts, die sociale uitdagingen als 'ingenieursproblemen' zouden gaan benaderen.⁸ Sommige auteurs plaatsen de wortels van de technocratisch denkwijze bij de 16^e-eeuwse ingenieur Simon Stevin,⁹ anderen zien de kiemen van dit idee aan het begin van de 19^e eeuw bij de Franse denker Henri de Saint-Simon. De Saint-Simon werkte het technocratisch concept uit van een samenleving die geleid werd door experts, waarin ingenieurs een actieve politieke rol moesten spelen.¹⁰ Door het toenemende sociale belang verlangden heel wat ingenieurs over gans Europa al voor de Eerste Wereldoorlog naar inspraak inzake staatszaken. Zo bepleitten bepaalde Nederlandse ingenieurs – gefundeerd op een meer professionele organisatie en op de stijgende aanwezigheid van ingenieurs in de publieke administratie – voor technische, wetenschappelijke oplossingen als antwoord op sociale problemen bij bv. de volksgezondheid. Ingenieurs gaven zichzelf weer als "men in the middle, between theory and practice" aldus prof. Kohlrausch en Trischler. Vanuit deze neutraliteit beweerden ingenieurs dat zij de kennis bezaten om de samenleving te besturen. De Eerste Wereldoorlog zou dit technocratisch discours in de oorlogsbetrokken Europese landen in verschillende mate versterken.¹¹ Volgens de drie hoogleraar aan de Technische universiteit van Eindhoven genoten ingenieurs na 1945 van meer aanzien, maar ontstond er in West-Europa vanaf het midden van de jaren 1960 kritiek op de technocratie gedachte, waarbij sociale bewegingen het gebrek aan aandacht voor milieu en minderheden bekritiseerden. Volgens de hoogleraar was er vanaf 1970 een nieuw tijdperk aangebroken: *the Age of Participation*, waarbij belanghebbenden mee de technische beslissingsvoering bepaalden.¹²

Binnen het eerste onderzoeksdomein is er echter nog maar weinig onderzoek verricht naar het perspectief van de ingenieursstudenten, met name hoe zij hun toekomstige (sociale) rol in de samenleving beschouwden. Enkel Pieter Raymaekers besprak in zijn doctoraatsproefschrift kort de rol van de Leuvense, Franstalige studentenkring *Cercle Industriel* aan het einde van de 19^e eeuw. Hij kwam hierbij tot de conclusie dat de ingenieurskring een dubbele rol vervulde, namelijk een aanvullende, wetenschappelijke scholing geven aan haar leden en tevens de studenten voorbereiden op hun sociale, morele, katholieke missie, waarbij dat laatste het 'moraliseren' van de arbeidersklasse omvatte.¹³ Met mijn masterproef wil ik het perspectief van de ingenieursstudenten over hun rol in de samenleving verder

⁸ R. OLDENZIEL, M. DAVIDS en H. LINTSEN, *Engineering the Future, Understanding the Past*, Amsterdam, 2017, 20, 93.

⁹ VAN LUNTEREN, *De opmars van deskundigen*, 15.

¹⁰ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 51. ; P. MEIKSINS, 'The myth of technocracy: the social philosophy of American engineers in the 1930s', *History of political thought*, 3 (2000), 501-502.

¹¹ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 70-71

¹² OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 127-133.

¹³ RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 276-281.

bestuderen door de Vlaamse tegenhanger van *Cercle Industriel* over een brede periode te analyseren. Er zal vooral bekeken worden vanuit welk opzicht – Vlaams, katholiek, ... – de studenten hun toekomstige positie invulden en of zij de technocratische gedachtegang overnamen.

Het andere historisch onderzoeksdomein waaraan mijn thesis een bijdrage tracht te leveren, bestaat uit de literatuur rond studentenbewegingen. Dit domein bevat hoofdzakelijk bijdragen van prof. em. L. Vos, die de Leuvense casus in het bijzonder uitvoerig heeft onderzocht. Hij bestudeerde het engagement van opeenvolgende generaties katholieke, Vlaamse studenten vanaf het einde van de Eerste Wereldoorlog tot het einde van de jaren 1980. Hij legde daarbij een nadruk op overkoepelende organisaties zoals het Katholieke Vlaams Hoogstudentenverbond (KVHV), het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (AKVS) en diverse jeugdbewegingen uit Leuven. Deze organisaties vulden hun engagement ideologisch doorheen de tijd verschillend in.

Prof. em. Vos onderzocht de generaties aan de hand van enkele theoretische concepten. Zo stelt hij dat studenten van de 19e en 20e eeuw in een unieke sociale positie stonden, een status die hij als één van de voorwaarden aangaf voor het ontstaan van studentenbewegingen. Zo ondervonden studenten onderling eenzelfde stijl van het dagelijks leven, beschikten zij over een grote vrijheid en konden zij een rebelse houding aannemen zonder een hoge 'sociale prijs' te moeten betalen. Hierbij observeerden en analyseerden zij de samenleving op een kritische en abstracte manier door ideologische concepten te hanteren. Daarnaast was er een bepaald 'zendingsbewustzijn' onder de studenten aanwezig, een bewustzijn dat hun groep een speciale missie te vervullen had in de maatschappij. Dit bewustzijn, dat tot de jaren 1980 in stand zou worden gehouden, hield in dat de studenten zich voorbereidden op hun toekomstige leidende rol in de maatschappij, waarbij zij gestimuleerd werden door verwachtingen vanuit o.a. bredere maatschappelijke stromingen, zodat de studenten er een soort roeping in verstonden. Een ander concept dat prof. em. Vos hanteerde, was het 'generatieverschijnsel', wat hij omschreef als een (ideologische) golfbeweging die bij studentenverenigingen optrad en waarbij een generatie (van individuen van ongeveer dezelfde leeftijd) de 'generatievormende gebeurtenissen' van de vorige generaties overnam, maar die tegelijkertijd ook aanpaste aan haar eigen opvattingen, maatschappelijke veranderingen en mentaliteitsverschuivingen.¹⁴ In mijn thesis wil ik de (dis)continuïteiten in het beleid van de Vlaamse Technische Kring uiteenzetten, door weer te geven welke klemtonen de opeenvolgende besturen legden en hoe de kring zich binnen de Leuvense studentenwereld verhiel tot andere studentenbewegingen.

¹⁴ L., VOS, *Idealisme en engagement de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Leuven, 2011, 9-19.

Een andere these van prof. Vos waaraan ik de Vlaamse Technische Kring wil toetsen, is de overgang van een 'klassieke' naar 'nieuwe' studentenbeweging. De 'klassieke' studentenbeweging bestond al sinds de 19de eeuw en was nauw verbonden met bredere maatschappelijke stromingen – in Vlaanderen de Vlaamse beweging, de Katholieke Actie en de arbeidersbeweging – waarbij de studentenbeweging langs de ene kant als radicaliserende voorhoede opereerde en anderzijds haar leden voorbereidde op haar rol als toekomstig leider in hun samenleving. Vanaf de late jaren 1960 onderscheidde historicus Vos een 'nieuwe' studentenbeweging, die met de bredere stromingen brak en als autonome beweging een antiautoritaire koers voer en waarbij ze een nieuwe, meer vrije en democratische samenleving nastreefde.¹⁵

In mijn studie wil ik nagaan of de overgang naar een 'nieuwe' studentenbeweging ook binnen VTK plaatsvond. En indien deze transformatie zich voordeed, ze ook gepaard ging met de opkomende kritiek op het technocratisch model. Concreet tracht ik in deze masterproef volgende twee onderzoeksvragen te beantwoorden: Wat waren de doelstellingen en werking van de Technische Kring in Leuven bij haar stichting in november 1920 en hoe veranderden deze doorheen de afwisseling van generaties ingenieursstudenten tot aan het begin van de jaren 1970? Hoe beschouwden de Vlaamse ingenieursstudenten hun toekomstige positie binnen de samenleving doorheen deze jaren?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden steun ik voor de periode vanaf 1957 op het bronnenmateriaal van de VTK Leuven en de Leuvense Kringorganisatie (LOKO) uit het *Archief en Museum van het Vlaamse Studentenleven* (AMVS). Vanaf dat jaar zijn de verslagen (van o.a. studie- en commissievergaderingen), briefwisselingen, wekelijkse informatiebladen en studenttijdschriften van VTK bewaard gebleven, zodat de beoogde ambities en opvattingen van de kring over de rol van de ingenieur hieruit afgeleid kunnen worden. De periode die eraan voorafging, vormde wegens het gebrek aan bronnenmateriaal aanvankelijk het grootste probleem. Voor de ontstaansperiode en eerste decennia van de kring moest ik op zoek gaan naar bronnen die naar de (Vlaamse) Technische Kring verwezen. Deze bestonden uit documenten die de familie van de eerste preses Justin Raskin had bijgehouden, en uit tijdschriften van andere verenigingen, waaronder de *Vlaamsche ingenieursvereniging* (VIV) en de *Unie der ingenieurs uit de Speciale scholen van Leuven* (UILV). Ik heb ook het archief van de Vlaamse Technische Kring van Gent in het universiteitsarchief van Gent bekeken, maar vond nauwelijks materiaal dat voor deze thesis bruikbaar was.

¹⁵ L. VOS, 'Nationalism and Student Movements: Conceptual Framework and a Flemish Case-Study', M. NORRBACK en K. RANKI red., *University and nation – The university and the Making of the Nation in Northern Europe in the 19th and 20th Centuries*, Helsinki, 1996, 77-78. ; L. VOS, 'Student Movements and Political Activism', W. RÜEGG red., *A history of the university in Europe – Volume IV Universities since 1945*, Cambridge, 2011, 277-300. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 13.

Met de documenten die de familie Raskin heeft overgeleverd, moet voorzichtig worden omgesprongen omdat de meeste beschrijvingen over de ontstaansjaren van de kring pas vijftien jaar later tot stand kwamen. Zo'n verslagen geven aanleiding tot een achteruitblik vertekening en zijn doorgaans geen getrouwe weergave van de werkelijkheid. Zoals Justin Raskin zelf in 1935 opmerkte: "Wanneer uw voorzitter my verzocht een kort overzicht te geven der stichting en werking van den Technischen Kring [...] vroeg ik my af of het nog zou mogelijk zyn daarvan een trouwe historische voorstelling te geven."¹⁶ Daarom zullen deze documenten met ander bronnenmateriaal en literatuur vergeleken en in de mate van het mogelijke geverifieerd worden. Een andere problematiek heeft betrekking tot de maandbladen van de UILv en VIV. Deze bevatten af en toe (jaar)verslagen van de Technische Kring, maar deze verslagen zijn geschreven voor intern gebruik van de vereniging, waardoor het breder perspectief van de ingenieursstudent minder tot uiting kwam. Bij gebrek aan bronnenmateriaal vanuit de kring zelf, was het moeilijk om voor de periode 1920-1957 de precieze (dis)continuïteiten in het beleid van de Technische Kring te onderscheiden, waardoor ik enkel de grote lijnen kon weergeven. Verder kunnen de deelhoofdstukken elkaar soms chronologisch overlappen.

Voor de opbouw van mijn thesis leek een chronologische benadering aangewezen. Deze benadering staat me toe continuïteit en veranderingen in de werking en opvattingen van de Technische Kring over de plaats van de ingenieur in de samenleving weer te geven. Als startpunt neem ik in hoofdstuk 1 'Ontstaans- en crisisjaren' de naoorlogse context waarin de Technische Kring werd opgericht. Ik heb de term 'crisisjaren' overgenomen uit het werk *Engineering the future, understanding the past*. De drie auteurs uit Eindhoven benoemen de periode van de twee wereldoorlogen en het interbellum de *Age of Crisis*, doordat technologie die voor deze periode vrede en welvaart in het vooruitzicht stelde, werd ingezet in massamoorden van ongekende schaal. Daarnaast werden technologische ondernemingen tijdens het interbellum geconfronteerd met economische tegenslagen, waarbij de *Great Depression* als culminerend moment wordt aangehaald door de auteurs. Bepaalde historici bekritisieren het begrip, omdat het zou wijzen op een gemeenschappelijke, onderliggende dynamiek die bv. de Duitse schuld zou reduceren.¹⁷ Ik weerhoud echter de term omdat zowel uit literatuur als bronnen blijkt dat ook de Belgische ingenieurs tijdens deze periode de gevolgen van de economische crisis ondervonden.

Hoewel de Technische Kring werkzaam bleef tijdens de Tweede Wereldoorlog en bepaalde historici de relevantie van 1945 als historische cesuur in twijfel trekken en de continuïteit met de

¹⁶ J., RASKIN, *Verslag over de stichting en eerste levensjaren van de Technischen kring*, 1935, 1.

¹⁷ OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 63-64.

voorgaande periode aantonen, opteer ik toch om mijn tweede hoofdstuk vanaf 1945 te laten aanvangen.¹⁸ Dit omwille van het eerder vermelde grotere aanzien dat ingenieurs in de naoorlogse periode zouden verwerven. Het tweede hoofdstuk laat ik eindigen aan het einde van de jaren 1950, omdat er dan een omslag plaatsvond in de samenstelling van de studentenpopulatie. Voor mijn thesis neem ik het begin van de jaren 1970 als eindpunt, zodat ik kan nagaan of de overgang naar een *nieuwe* studentenbeweging is voltrokken en in welke mate het VTK kritisch stond ten aanzien van het technocratisch model.

Hoofdstuk 1: Ontstaans- en crisisjaren (1920-45)

1.1 Voorgeschiedenis

De Duitse bezetter had tijdens de Eerste Wereldoorlog getracht de Vlaamse bevolking aan zijn kant te krijgen. Zo gaf kanselier Theobald von Bethmann-Hollweg op 2 september 1914, wanneer nog niet alle Vlaamse provincies bezet waren, de opdracht om de Vlaamse beweging te begunstigen. De kanselier probeerde door steun te verlenen aan de strijdpunten van de Vlaamse beweging Vlaanderen aan Duitsland te binden, de zgn. *Flamenpolitik*. In deze optiek moet dan ook de heropening en vernederlandsing van de 'Vlaamsche Hogeschool', de Rijksuniversiteit van Gent, in oktober 1916 worden gezien. Na de oorlog werd ze evenwel opgedoekt en werd de vooroorlogse situatie hersteld waarbij de leergangen opnieuw in het Frans werden gegeven. Tegelijkertijd ontplooidde het activisme zich, waardoor er op middellange termijn een scheuring binnen de Vlaamse beweging zou plaatsvinden. Enerzijds was er een radicale, activistische minderheid die anti-Belgisch was en samenwerkte met de Duitse bezetter. Anderzijds bleef de meerderheid van Vlaamsgezinden loyaal tegenover België. De *Flamenpolitik* zou volgens historicus L. Wils een beslissende invloed gehad hebben op de ontwikkeling van de Vlaamse beweging.¹⁹

Daarnaast had de Duitse bezetting tot gevolg dat een deel van de bevolking vluchtte, studenten zich moeilijk konden verplaatsen en het Leuvense professorenkorps zich over verschillende landen verspreidde. Geconfronteerd met deze problemen zag de academische overheid van Leuven zich genoodzaakt haar universiteit te sluiten. Daarbij weigerde rector Ladeuze een interuniversitaire samenwerking met de Brusselse universiteit, omdat hij een uittocht van katholieke studenten naar de

¹⁸ P. PASTURE, *Kerk, politiek en sociale actie – De unieke positie van de christelijke arbeidersbeweging in België 1944-1973*, Leuven, 1992, 24-26.

¹⁹ F. SEBERECHTS, *Onvoltooid Vlaanderen – van taalstrijd tot natievorming*, Antwerpen, 2017, 72-75. ; L. WILS, *Van de Belgische naar de Vlaamse natie – Een geschiedenis van de Vlaamse beweging*, Leuven, 2009, 28-29. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 21, 92. ; L. VOS, 'Het geslacht van het offer. 1918-1944', L. VOS, B. DE WEVER en W. WEETS red., *Vlaamse vaandels, rode petten – Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Kapellen, 2002, 25.

hoofdstad vreesde. De voortzetting van het sluitingsbeleid was een signaal van passief verzet naar de Duitse bezetter toe.²⁰

Vanaf januari 1919 werden de leergangen aan de Leuvense universiteit hervat. De oorlogsschade was nog duidelijk zichtbaar in het Leuvense straatbeeld en de samenstelling van de studentenbevolking was grondig gewijzigd. Doordat sommigen hun studies tijdens de oorlog niet konden voltooien, was de studentenpopulatie zeer heterogeen.²¹ Net zoals in de rest van West- en Centraal-Europa – waar studentenbewegingen oplossingen probeerden te bieden aan de uitdagingen die de naoorlogse sociale problemen stelden – ontstond er na de Eerste Wereldoorlog in Leuven een heropleving van studentenverenigingen.²² De vooroorlogse generatie studentenleiders herorganiseerden het studentenleven volgens de vooroorlogse ideologische lijnen.²³ Prof. Vos toont echter aan dat de oorlogservaringen de houding aan zowel Vlaamse als Franstalige zijde veranderd hadden. Zo waren enerzijds Vlaamse oud-frontsoldaten door de Frontbeweging geradicaliseerd. De radicaliserende houding aan Vlaamse zijde hield evenwel geen anti-Belgische gezindheid in. Anderzijds creëerde een door oorlog versterkt Belgisch nationalisme aan Franstalige en patriottische zijde een aversie ten aanzien van Vlaamse activisten. Een afkeer die zich uitbreidde tot de gehele Vlaamse beweging. Vlak na de heropening van de universiteit groepeerden de Vlaamsgezinde studenten zich in één front, waarbij de eensgezindheid bevorderd werd door de houding van de Franstalige studenten. Deze laatsten verstoorden – onder het goedkeurend oog van enkele professoren die het activisme onder studenten en professoren wilden wegwerken – bijvoorbeeld enkele leergangen Nederlandse letterkunde.²⁴

Naast het aspect van de radicaliserende houding die de Vlaamsgezinde studenten na de oorlog aannamen, moet de aandacht ook gevestigd worden op de onderwijstaal die aan de Leuvense universiteit gehanteerd werd. Deze was in de 19^e eeuw met uitzondering van *Nederlandsche letterkunde* uitsluitend Frans. De aanvang van de stelselmatige opsplitsing van de leergangen – het oprichten van Nederlandstalige colleges naast Franstalige – startte vanaf 1911 toen de bisschoppen onder druk van agitatie een tiental leergangen ontdebelden. Het proces dat leidde tot een tweeledige onderwijstaal werd na de Eerste Wereldoorlog geleidelijk aan voortgezet. In oktober 1930 trok de vernederlandsing van de Gentse universiteit een aantal Vlaamse studenten uit Leuven aan. Als gevolg van de Gentse concurrentie

²⁰ K. BERTRAMS, *Universités & entreprises: milieux académiques et industriels en Belgique 1880-1970*, Brussel, 2006, 157-159. ; *De universiteit te Leuven 1425-1985*, Leuven, 1988, 190.

²¹ VOS, *Idealisme en engagement*, 21, 40.

²² L. GEVERS en L. VOS, 'Student movements', W. RÜEGG red., *A history of the university in Europe – Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945)*, III, Cambridge, 2004, 337-338.

²³ VOS, 'Nationalism and Student Movements: Conceptual Framework', 85.

²⁴ VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 109. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 21-23, 40. ; GEVERS en VOS, 'Student movements', 340-341.

werd de ontdebbling van de Leuvense leergangen vanaf 1931 in sneller tempo doorgevoerd door een aangestelde commissie. Dit proces werd rond 1935 voltooid.²⁵

1.2 Het ontstaan van de Technische Kring

Aan het begin van het academiejaar 1919-1920 maakte het bestuur van het overkoepelende Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond (KVHV) voorbereidingen om het zesde Groot-Nederlandse studentencongres te organiseren in Leuven. Het KVHV ondervond na de bekendmaking van dit congres tegenkanting van het Franstalige Belgisch-nationalistische perswezen doordat de relaties tussen België en Nederland niet probleemloos waren vanwege het Belgische voorstel van gebiedsafstand door Nederland. Ondanks de tegenstand die de Vlaamse studenten ervoeren, kon het congres dat jaar toch op 20 maart plaatsvinden op de zolder van een Boerenbondloods. Volgens prof. Vos zou het zoldercongres tot een definitieve breuk hebben geleid tussen de Vlaamsgezinde studenten en hun opposenten. Daarnaast deed de weerstand tegen het congres "de Vlaamse studenten sterker aaneensluiten", waarbij hun aantallen toenamen en hun flamingantisme geradicaliseerd werd.²⁶

Het is in deze context dat onder een aantal Vlaamse ingenieursstudenten tijdens de eerste maanden van dat academiejaar de idee opkwam om een Vlaamse ingenieurskring op te richten. Althans volgens de herinneringen die enkele eerste bestuursleden van de Technische Kring – J. Raskin, J. Mercelis, E. Koumans en B. Vallaëys – vijftien jaar na de stichting van de kring neerschreven ter gelegenheid van het derde lustrum in 1935. Zij herinnerden zich de 'drukke atmosfeer' die in de Leuvense studentenwereld heerste tijdens het academiejaar 1919-1920. Volgens hen had er zich "een generatie gevormd van oudere schooljongens die zich bewust waren den ernst hunner roeping van meer naby te moeten beschouwen."²⁷ Deze herinneringen komen niet alleen goed overeen met de omschrijvingen van prof. Vos over de naoorlogse studentengeneratie, waarbij de mentaliteit van de studenten gekenmerkt werd door een grotere ernst.²⁸ Ook het eerder omschreven 'zendingsbewustzijn' komt in het verslag van de eerste bestuursleden sterk tot uiting.

Hun opstel toont daarnaast aan dat zij contact hadden met de eerste naoorlogse generatie van het KVHV, dat op dat ogenblik voorbereidingen maakte voor het Groot-Nederlandse studentencongres. Zij herinnerden zich namelijk dat de "donkerroode vlaamsche petten, te dien tyde plechtig ingewyd [werden] door een speech van Stanne Leurs in het Vlaamsch Verbond."²⁹ Stanne Leurs was in 1919 afgestudeerd

²⁵ VOS, *Idealisme en engagement*, 58-62, 421. ; VOS, *Vlaamse vaandels*, 19-21. ; M. VERLEYEN, *Vlaamse Leergangen en het begin van de vernederlandsing te Leuven 1924-1935*, Leuven, 1973, 8, 46-53.

²⁶ VOS, *Idealisme en engagement*, 25-37, 40-41.

²⁷ RASKIN, *Verslag*, 1.

²⁸ VOS, *Idealisme en engagement*, 22-23.

²⁹ RASKIN, *Verslag*, 1-2.

als ingenieur-architect en startte datzelfde jaar met de opleiding kunstgeschiedenis. Hij was in 1919-1920 ondervoorzitter van het KVHV en hielp mee aan de voorbereidingen van het Groot-Nederlandse studentencongres van dat jaar.³⁰ Of Stanne Leurs de ingenieursstudenten met het KVHV in contact heeft gebracht en dit heeft bijgedragen tot de idee van een Vlaamse ingenieurskring, is evenwel onduidelijk.

Naast deze context moet ook de onderwijstaal aan de Leuvense universiteit in het achterhoofd gehouden worden. De bestuursleden omschreven vijftien jaar na de stichting van de kring dat zij 'geestdriftig' het verlangen naar 'vlaamsche leergangen' deelden. Daarbij was het volgens hen "toen niet zoo gemakkelijk als nu vlaamschdenkenden technikus te worden; het was er in de Byzondere Scholen armoedig gesteld onder opzicht van vlaamsche leergangen."³¹ Uit de jaarboeken van de Leuvense universiteit blijkt dat deze herinnering klopt. In 1919 werd het overgrote deel van de vakken aan de Speciale Scholen – waar de ingenieurs werden opgeleid – in het Frans onderricht. Enkel professoren A.C.G. Van Hecke en A. Coppens doceerden in totaal drie leergangen – *Les moteurs, la physique industrielle, Les constructions du génie civil, la technologie des professions élémentaires* en *Les éléments d'architecture* – ook in het Nederlands.³² De ingeving van een vijftal Vlaamse ingenieursstudenten om dat jaar een ingenieurskring te stichten, had als doel om het gebrek aan technische kennis in de eigen moedertaal op te vangen zodat ze later beter voorbereid zouden zijn om in de nijverheid met Vlaamse technici en arbeiders om te gaan, en meer inzicht te verwerven in de sociale toestanden in Vlaanderen die gekoppeld waren aan de techniek van de ingenieur.³³

De Technische Kring werd aan het begin van het volgende academiejaar, in november 1920, officieel gesticht nadat een 'voorloopig comiteit' onder leiding van Jos Mercelis 52 studenten en de professoren Van Hecke en Verriest had aangetrokken. Dat de stichtingsvergadering in het lokaal van de Boerenbond plaatsvond en de daaropvolgende samenkomsten zich in de zaal van de Boerenbond in de Minderbroedersstraat afspeelden, is geen toeval. De Boerenbond had namelijk in de eerste naoorlogse jaren een overtuigd Vlaamsgezind standpunt ingenomen. Als eerste voorzitter/preses van de Technische Kring werd Justin Raskin aangesteld.³⁴ Uit een lijst die de Franstalige ingenieurskring *Cercle Industriel* naar aanleiding van haar vijftig jarig bestaan had opgesteld, blijkt dat Raskin in het jaar dat hij de voorzittersfunctie van de Technische Kring aannam, ook voorzitter was van de *Cercle Industriel*.³⁵ Dit verklaart waarom Raskin tijdens de stichtingsvergadering aangaf dat het doel en de activiteiten van de

³⁰ VOS, *Idealisme en engagement*, 26, 462.

³¹ RASKIN, *Verslag*, 2.

³² 'Faculté des sciences, Ecoles spéciales des mines, du génie civil, des arts et manufactures, d'architecture et d'électricité et Institut agronomique', *Annuaire de l'université catholique de Louvain* (1920-1926), 26-37.

³³ RASKIN, *Verslag*, 2-3. ; 'Technische Kring', *Ons Leven* (21 november 1921), 27.

³⁴ 'Technische Kring', *Ons Leven* (21 november 1921), 27. ; RASKIN, *Verslag*, 2-4. ; L. VAN MOLLE, *Ieder voor allen – De Belgische Boerenbond 1890-1990*, Leuven, 1990, 164-165.

³⁵ 'Cercle Industriel', *UILv – Bulletin mensuel* (mei 1923), 10.

Technische Kring soortgelijk zouden zijn als deze van de 'Franstalige zusterkring'. De door Pieter Raymaekers omschreven dubbele rol van de *Cercle Industriel* lijkt dan ook toepasbaar op de Technische Kring. Enerzijds organiseerde het bestuur wetenschappelijke Nederlandstalige voordrachten over technische onderwerpen en vanaf 1922 excursies naar fabrieken en bedrijven als aanvulling op de Franstalige colleges die zij aan de Speciale Scholen kregen. Anderzijds kwamen er ook lezingen (en later debatten) over sociale kwesties aan bod, waarin de rol van de ingenieur werd besproken.³⁶

Vermeldenswaardig is dat de Technische Kring bij zijn stichting enkel uit mannelijke studenten en professoren bestond. Zoals prof. Kohlrausch en Trischler aangeven, werden 'experten' tijdens de 'Long Twentieth Century' uit een beperkte elite groep gerekruteerd, waarbij niet enkel sociale en economische aspecten een barrière vormden, maar ook gender. De toegang van vrouwen tot het ingenieursberoep en een academische technische vorming was een moeizaam proces dat pas na 1900 op gang zou komen, en dat bovendien van land tot land verschilde. Zo ontstond er in de stad St. Petersburg na 1905 een Polytechnisch Instituut voor vrouwen, hoewel tsaristisch Rusland niet bepaald bekend stond voor sociale progressie. In Parijs daarentegen konden vrouwen pas vanaf de jaren 1970 aan de *Ecole Polytechnique* afstuderen. Volgens prof. Kohlrausch en Trischler speelde de reputatie van de instituten een beslissende rol en was de kwestie van de vrouwelijke ingenieurs nauw verbonden met onder meer de strijd die het ingenieursberoep moest voeren voor haar status. Vrouwelijke ingenieurs zouden de nieuw verworven posities van hun mannelijke collega's 'bedreigen', waardoor er getracht werd het overwegend mannelijk karakter van het ingenieurschap te bewaren.³⁷ Na de Eerste Wereldoorlog werden er voor het eerst ook meisjesstudenten aan de katholieke universiteit van Leuven toegelaten.³⁸ Uit een gedenkboek van prof. Van Hove – naar aanleiding van het 125^e jaar ingenieursopleiding aan de katholieke universiteit van Leuven – blijkt dat pas in 1949 de eerste vrouwelijke burgerlijke ingenieur – Marie-Louise Boone – aan de Speciale Scholen afstudeerde.³⁹

Daarbij moet worden opgemerkt dat de mannelijke leden van de Technische Kring tot de bevoorrechte stand behoorden, aangezien er veel barrières waren waardoor niet iedereen toegang had tot het hoger onderwijs. Volgens prof. em. Vos zou er daardoor een besef ontstaan onder de Vlaamse studenten (aan het einde van de negentiende eeuw bij een kleine groep, tijdens het interbellum bij iets meer dan duizend) dat zij in vergelijking met andere leeftijdsgenoten geprivilegieerden waren en daarom iets terug moesten doen tegenover de gemeenschap. Zij zagen het als hun plicht om mee te werken aan de

³⁶ RASKIN, *Verslag*, 3-5. ; RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 277-281.

³⁷ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 9, 47-50. ; OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 59.

³⁸ *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 192-193.

³⁹ H., VAN HOVE, *125 jaar ingenieursopleiding te Leuven 1864-1989 gedenkboek*, Antwerpen, 1988, 71-73.

emancipatie van het 'Vlaamse volk' dat in hun ogen gediscrimineerd werd in een dominante Franstalige Belgische establishment.⁴⁰ De emancipatie gedachte kan (door het gebrek aan bronnenmateriaal) echter nog niet onder de ingenieursstudenten bij de stichting worden waargenomen.

1.3 Doelstelling en voordrachten in een breder perspectief

Door het ontberen van bronnenmateriaal vanuit VTK-Leuven zelf en de sporadische verslagen in tijdschriften van UILv,⁴¹ is er weinig gekend over de inhoud en beoogde doeleinden van de voordrachten en activiteiten van de Technische Kring tijdens het interbellum. Door de relatie tussen ingenieurs en sociale kwesties in een breder perspectief te plaatsen, kunnen enkele aspecten verhelderd worden bij de onvolledige opsomming van activiteiten, die de eerste bestuursleden vijftien jaar na de stichting van de kring hadden genoteerd.⁴²

De wetenschappelijke lezingen die de opeenvolgende besturen van de Technische Kring aan hun leden aanboden, behandelden zeer uiteenlopende technische onderwerpen, waarbij enkele voordrachten door de (bestuurs)leden zelf werden gegeven. Naast technische thema's – zoals dieselmotoren, petroleumontginning of vliegtuigen – was er ook aandacht voor *Taylorisme*. Dit was een systeem dat bedacht werd door de Amerikaanse ingenieur Frederick W. Taylor, waarbij hij het arbeidsproces nauwgezet wilde analyseren om tot een grotere efficiëntie te komen. Dit is enigszins opmerkelijk, aangezien het *Taylorisme* – in tegenstelling tot het *Fordisme* – vlak voor en na de Eerste Wereldoorlog werd afgedaan als 'te mechanisch'. Het *Taylorisme* en de bijhorende rationalisering van de productie vond echter bij Nederlandse ingenieurs met een socialistische achtergrond bijval. Zij weigerden het *Taylorisme* te beschouwen als een manier om arbeiders uit te buiten en vonden daarentegen dat de methode – doordat het de leiding aan deskundigen gaf – uitbuiting van de arbeiders door de ondernemer voorkwam. Het is onduidelijk hoe de leden van de Technische Kring tegenover deze methode stonden, maar dat zij hierover lezingen organiseerden, toont aan dat zij net zoals de rest van Europa geïnteresseerd waren in de Amerikaanse concepten. Dat kwam wellicht door de grotere status die de Verenigde Staten hadden verworven na de Eerste Wereldoorlog.⁴³

Uit de lijst van activiteiten en voordrachten blijkt dat verschillende besturen van de Technische Kring doorheen het interbellum zich niet enkel beperkten tot technische lezingen, maar ook oog hadden

⁴⁰ VOS, *Idealisme en engagement*, 421.

⁴¹ Pas in mei 1928 maakt het tijdschrift van de UILv melding dat de Technische Kring het goede voorbeeld van de Cercle Industriel heeft gevolgd door zijn verslag door te sturen.

⁴² RASKIN, *Verslag*, 3-5. ; J., RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren van den technische kring*, 1935, 1-4.

⁴³ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 132-136. ; RASKIN, *Verslag*, 4. ; RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren*, 1-3. ; LINTSEN en VERMIJ, *'Ingenieurs en het streven naar technocratie'*, 94-95.

voor sociale kwesties.⁴⁴ Dat het ingenieurschap nauw verbonden was met sociale moeilijkheden, wordt aangetoond door verschillende historici. In het geval van de Nederlandse casus komen historici Lintsen en Vermij tot de bevinding dat Nederlandse ingenieurs zich aan het einde van de negentiende eeuw competent achtten om maatschappelijke opgaven zoals de verpauperde toestand van de arbeidersklassen op te lossen. De hele maatschappij ondervond de toenemende invloed van wetenschap en techniek, maar ingenieurs hadden verschillende betrachtingen om de sociale kwesties aan te pakken. Nederlandse historici maken vaak een onderscheid tussen twee groepen aan het einde van de negentiende eeuw. Aan de ene kant progressief-liberale ingenieurs die zich de rol van bemiddelaars tussen kapitaal en arbeid aanmaten, en aan de andere kant was er een kleinere groep socialistische ingenieurs dat het harmoniemodel afwees en voorstander was van politieke en sociale actie.⁴⁵

De opdeling in twee groepen geldt echter niet voor de Belgische casus. In 1864 werd na de teloorgang van het unionisme en de definitieve doorbraak van de industrie in België de *Ecoles Spéciales* aan de Katholieke Universiteit van Leuven opgericht. Pieter Raymaekers stelt dat de oprichting van deze katholieke ingenieursschool in het kader van de Katholieke Congressen van Mechelen en 'geïntegreerde moderniteit' moet gezien worden. Dat laatste was de strategie die de kerk en katholieke elite hanteerde om de moderniteit te beheersen en op een eigen christelijke manier in te vullen. Door het stijgende belang van industrie in de samenleving en doordat ingenieurs als nieuwe elite aanspraak maakten op een belangrijke rol binnen het moderniseringsproces, groeide bij katholieken de opvatting dat zij behoefte hadden aan eigen 'katholieke ingenieurs', die het industriemilieu moesten christianiseren. Katholieke ingenieurs moesten de verminderde moraliteit en religiositeit van de arbeidersklasse in de industriële centra tegengaan. De ingenieur moest dus naast een technologische ook een sociale rol vervullen, waarbij invloed op de arbeidersklasse van belang was. Daarenboven hoopten de kerk en katholieke elite hun invloed op de Belgische industrie te vergroten, doordat katholieke ingenieurs er leidinggevende functies zouden opnemen.⁴⁶

Tegen het einde van de negentiende eeuw werden ook de katholieken geconfronteerd met de sociale problemen, zoals het groeiende proletariaat ten gevolge van de industrialisatie en vrije markteconomie. Aan katholieke – voornamelijk ultramontaanse – zijde werd tegen de socialistische klassenstrijd en het liberaal individualisme een corporatief alternatief ontwikkeld, waarin zij inspiratie vond in de oude, christelijke samenleving en middeleeuwse standenstructuur. De encycliek *Rerum Novarum* (1891) van paus Leo XIII was een belangrijk document in het denken over een nieuwe sociale

⁴⁴ RASKIN, *Verslag*, 4. ; RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren*, 2-3.

⁴⁵ LINTSEN en VERMIJ, *'Ingenieurs en het streven naar technocratie'*, 91-92. ; OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 59-61.

⁴⁶ RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 155-168, 276.

ordening, waarbij het de sociale leer van de kerk aan het industriële tijdperk aanpaste. Daarin werd gepleit voor samenwerking tussen de verschillende sociale groepen (klassenverzoening) i.p.v. klassenstrijd. Werknemers en werkgevers moesten zoals de middeleeuwse gilden bijeengebracht worden in beroepsverenigingen. De encycliciek en het nieuwe beleid van paus Leo XIII werden door de Leuvense, katholieke ingenieurs goed ontvangen.⁴⁷

Na het einde van de Eerste Wereldoorlog tekenden de vraagstukken van de vorige eeuw zich in volle omvang af.⁴⁸ Het is niet duidelijk hoe de leden van de Technische Kring hun (toekomstige) sociale rol tijdens het interbellum precies invulden. Daarbij is ook onklar in hoeverre de aandacht naar de sociale toestand van Vlaanderen – die de leden als doelstelling hadden – gezien moet worden in het kader van de stichtingsgedachte van het katholieke ingenieursonderwijs (de geïntegreerde moderniteit) en het corporatief model. Dat zij hun sociale rol vanuit een katholieke invalshoek bekeken, valt alleszins op te maken aan de hand van bepaalde activiteiten: vooreerst ging de Technische Kring tijdens het academiejaar 1921-22 vriendschappelijke banden aan met de Nederlandse Rooms-Katholieke studentenvereniging 'Sanctus Vergilius'. Daarnaast werden aan het einde van de jaren 1920 twee lezingen met een katholiek accent gehouden. Een in 1927-28 over de 'sociale rol van den ingenieur en de verhouding tot de kristene jonge werkgeversvereening'. De Katholieke Jonge Werkgeversvereniging – die een leidinggevende functie zou gaan innemen in een bedrijf – had als doelstelling om de godsdienstige en zedelijke belangen van de leden te behartigen. In 1929-30 vond een andere lezing plaats over de 'zedelijkheid in de fabriek'. Dat deze uiteenzetting zich voornamelijk focuste op arbeiders in de fabrieken, kan verklaard worden doordat de meeste ingenieurs in België op dat moment werkzaam waren in de industrie.⁴⁹

1.4 De invloedrijke rol van de erevoorzitter

De Technische Kring nam niet alleen de soort activiteiten van de oudere zusterkring over, ook het profiel van de kring kwam nagenoeg overeen met de oude wetenschappelijke kringen. Deze stonden per studierichting onder leiding van een hoogleraar en trachtten vooral de studenten in de eigen discipline te vormen. Slecht op de tweede plaats hadden ze een sociale functie.⁵⁰ In tegenstelling tot de vooroorlogse wetenschappelijke kringen, nam vanaf de stichting in november 1920 telkens een student binnen de Technische Kring de leiding, maar had een hoogleraar een aanzienlijke functie en invloed. Professor Van

⁴⁷ O. BOEHME, *Revolutie van rechts en intellectuelen in Vlaanderen tijdens het interbellum – Ideeënhistorische bijdragen*, Leuven, 2011, 67-69. ; VAN MOLLE, *Ieder voor allen*, 34-35. ; RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 405.

⁴⁸ BOEHME, *Revolutie van rechts*, 68.

⁴⁹ RASKIN, *Verslag*, 5. ; RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren*, 1-2. ; *Katholiek Documentatie Centrum*, 'Katholieke Jonge Werkgeversvereniging'. ; J.C. BAUDET, *Histoire des sciences et de l'industrie en Belgique*, Brussel, 2007, 188.

⁵⁰ VOS, *Idealisme en engagement*, 58, 69.

Hecke stond de opeenvolgende besturen van de technische kring tot het jaar 1952 bij en bekleedde de rol van erevoorzitter. Van Hecke gaf als één van de eerste professoren aan de Speciale Scholen ook les in het Nederlands.⁵¹ Bovendien stond Van Hecke als erelid voor het zesde Groot-Nederlands Studentencongres vermeld in het tijdschrift *Ons Leven*.⁵² Dit congres – waarbij KVHV de nodige moeilijkheden ondervond – kon in maart 1920 in Leuven plaatsvinden en moet in het licht van het cultureel Grootneerlandisme gezien worden. Het had voornamelijk culturele uitwisseling tussen de Vlamingen en Nederlanders tot doel en de stimulering van het 'stamverwantschap', de gevoelsdimensie bij het bewustzijn van de gemeenschappelijke cultuur. De sympathie van prof. Van Hecke voor dit congres moet dan ook gezien worden vanuit deze twee vormen van Grootneerlandisme, aangezien er geen sprake was van politiek Grootneerlandisme, waarin toenadering tussen Vlamingen en Nederlanders een middel vormde om België te verwerpen.⁵³ De grote invloed van de erevoorzitter op de werking van de Technische Kring kan – naast zijn aanwezigheid op de meeste vergaderingen en lezingen – aan de hand van twee casussen worden geïllustreerd: enerzijds door de veranderde relatie tussen de Technische Kring en het KVHV tijdens het midden van de jaren 1920, anderzijds door zijn aandeel bij het organiseren van voordrachten.

Vanaf 1921 neemt prof. em. Vos een nieuwe studentengeneratie waar die in Vlaams-nationalistische oriëntatie radicaliseerde door het ervaren van enkele 'generation-events' zoals het neerschieten van Herman Van den Reeck. Van den Reeck was een activist die na de oorlog wegens zijn Vlaamsgezindheid in de problemen kwam en tijdens een manifestatie in 1920, na een verboden Guldensporenviering, door de rijkswacht werd neergeschoten. De Leuvense Vlaamse studenten die tot dan een eensgezind front hadden gevormd, scheidden zich in Vlaams-nationalisten en aanhangers van het minimumprogramma van Frans van Cauwelaert. Eind 1921 dienden de katholieke volksvertegenwoordigers het voorstel van 1912 om de Gentse rijksuniversiteit te vernederlandsen terug in. Doordat het voorstel weinig kans op slagen maakte, verwierf het Vlaams-nationalistische discours in het academiejaar 1922-23 onder de studenten steeds meer aanhang. Daarnaast begon het KVHV zich radicaler op te stellen tegenover de academische overheid. Doordat de ontubbeling van de colleges volgens het Verbond niet snel genoeg verliep, namen zij samen met een brede groep Vlaamse studenten niet meer deel aan academische plechtigheden. Binnen de Vlaams-nationalistische studenten ontstonden anti-Belgische gevoelens en nam hun geloof in parlementaire oplossingen af, nadat de senaat het

⁵¹ 'Faculté des sciences, Ecoles spéciales des mines, du génie civil, des arts et manufactures, d'architecture et d'électricité et Institut agronomique', *Annuaire de l'université catholique de Louvain* (1920-1926), 26-37. ; 'Albert Van Hecke', *Maandblad UILv* (1959 nr 5), 34-35.

⁵² 'VI^{de} Groot-Nederlandsch Studentencongres. Eereleden', *Ons Leven* (26 april 1920), 117.

⁵³ VOS, *Idealisme en engagement*, 89-93.

compromis van minister Nolf in 1923 goedgekeurde, waardoor de Gentse universiteit in twee afdelingen werd gesplitst.⁵⁴

In februari 1924 organiseerde het KVHV een Bormshulde en een amnestiebetoging. Een Franstalig studentenblad verlangde hierop de universitaire uitsluiting van de verbondspreses. Het KVHV reageerde op 6 maart met de affiche 'Handen Af!', waarop gesteld werd dat Waalse studenten zich niet mochten inmengen in 'zuiver Vlaamsche aangelegenheden' en zij in 'Vlaamschen lande' als 'vreemdelingen' werden beschouwd. Daarbij ondertekenden 25 Vlaamse studentenleiders de affiche, waaronder de toenmalige voorzitter van de Technische Kring, Albert Berten Vallaëys.⁵⁵ Op het eerste zicht lijkt de Technische Kring dus mee te gaan in het discours van de tweede, radicalere naoorlogse generatie. Een jaar later, in januari 1925, stelde erevoorzitter Van Hecke in het tijdschrift *La revue catholique des idées et des faits* echter dat hij de zittingen van de Technische Kring vaak bijwoonde en dat hij de voorzitter – Albert Vallaëys – in het bijzijn van de leden had laten erkennen dat hij – Vallaëys – zonder hun medeweten had gehandeld. Anders gesteld beweerde erevoorzitter Van Hecke dat Vallaëys de affiche van het KVHV ondertekend had zonder het medeweten van de overige leden van de Technische Kring.⁵⁶ In hoeverre de leden van de Technische Kring al dan niet met de affiche instemden, kan niet worden achterhaald. Wat wel vaststaat is dat de voorzitter Vallaëys nauw betrokken was met het KVHV en wellicht net zoals de meerderheid van de tweede studentengeneratie in anti-Belgische en Vlaams-nationalistische zin was geëvolueerd.⁵⁷

In de periode tussen de publicatie van de affiche en het artikel van Van Hecke in *La revue catholique* vonden er nog belangrijke gebeurtenissen plaats. Van 12 tot en met 14 april 1924 werd in Leuven weer een Groot-Nederlands studentencongres georganiseerd. In tegenstelling tot het zesde Groot-Nederlandse congres van 1920 – waar Van Hecke zich toen als erelid te kennen gaf – was het congres van 1924 niet louter cultureel, maar stond het ook in het teken van het politiek Grootneerlandisme.⁵⁸ Na afloop van het congres werd Albert Berten Vallaëys – die toen naast bestuurslid van het KVHV ook voorzitter was van de Technische Kring – neergeschoten door de Waalse student Gaby Colback. De nasleep van deze gebeurtenis zou leiden tot een conflict tussen het KVHV en de academische overheid. Rector Ladeuze nam namelijk in mei 1924 een maatregel die de Franstalige krant *La Libre Belgique* had gesuggereerd: een verbod op politieke manifestaties. De verbondspreses Paul F. Beeckman protesteerde

⁵⁴ VOS, 'Nationalism and Student Movements: Conceptual Framework', 86. ; BOEHME, *Revolutie van rechts*, 275. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 37, 43- 45.; SEBERECHTS, *Onvoltooid Vlaanderen*, 92, 97.

⁵⁵ VOS, *Idealisme en engagement*, 42, 45.

⁵⁶ A. VAN HECKE, 'La situation à l'Université catholique de Louvain', *La revue catholique des idées et des faits* (23 januari 1925), 4.

⁵⁷ L. VOS, 'De politieke kleur van jonge generaties – Vlaams-nationalisme, Nieuwe Orde en extreem-rechts', R. VAN DOORSLAER e.a. red., *Herfsttij van de 20ste eeuw – Extreem-rechts in Vlaanderen 1920-1990*, Leuven, 1992, 26.

⁵⁸ VOS, *Idealisme en engagement*, 45-46.

tegen deze maatregel omdat deze beslissing volgens hem enkel tegen de Vlaamse studenten was gericht en werd van de universiteit uitgesloten.⁵⁹

In januari 1925 plaatste erevoorzitter Van Hecke in het Frans zijn opinie over de situatie van de laatste jaren aan de universiteit in het tijdschrift *La revue catholique des idées et des faits*. Hij nam het hierin op voor rector Ladeuze en wees op de opmerking van de rector dat de academische overheid maar beperkte middelen had om Vlaamse leergangen te installeren door de naoorlogse omstandigheden. Hierbij stelde Van Hecke dat een Vlaamse of zelfs Vlaamsgezinde rector het niet beter zou gedaan hebben dan de huidige Waalse rector Ladeuze. Daarnaast omschreef Van Hecke dat de mentaliteit van de naoorlogse Vlaamse studentenbeweging anders was dan die van zijn voorgangers. Hij nam verder – net zoals prof. Vos – waar dat het KVHV zich steeds radicaler en agressiever opstelde en in 1922 brak met de universitaire tradities door niet meer aan de academische plechtigheden deel te nemen. Van Hecke keurde daarbij de 'arrogante' houding van de leden van het KVHV tegenover de academische overheid af. Hij schreef verder dat het solidariteitsgevoel onder de Vlaamse studenten dat jaar niet spontaan was. Volgens de erevoorzitter hanteerde het KVHV alle mogelijke middelen, zoals dreiging en terreur, om een 'solidarité truquée' op te wekken. Naast de eerder besproken affiche 'Handen af!' had Van Hecke het ook over de gebeurtenis van de neergeschoten Vallaëys en de daaropvolgende maatregel van Ladeuze – het verbod op politieke manifestaties – waarbij Van Hecke benadrukte dat deze bepaling ook voor Waalse studenten gold. Hij rechtvaardigde de uitsluiting van enkele KVHV-leden en een ingenieursstudent door te stellen dat deze maatregelen werden genomen omwille van hun rebelse houding. Uit het artikel blijkt dat Van Hecke het nationalistische discours en de bijhorende houding van de studenten – en meer bepaald van het KVHV – verachtte. Hij riep daarom op tot discipline en respect t.a.v. de academische autoriteit.⁶⁰

Het conflict tussen het KVHV en de academische overheid kwam tot een hoogtepunt toen het KVHV vanaf januari 1925 opriep tot een financiële boycot en deze in februari uitvoerde. De aanzet tot de boycot werd niet alleen door de bisschoppen veroordeeld, ook *De Standaard* en 26 Vlaamse hoogleraren, waaronder Van Hecke, keurden deze actie eind februari af.⁶¹ In *Ons Leven*, het tijdschrift van het KVHV, reageerde het verbondsbestuur op de afkeuring van de professoren, die afgedaan werd als een "meesterstuk der georganiseerde Vlaamsche lafheid" en beweerde dat de invloed van het professorenkorps op de Vlaamse studenten sinds lange tijd miniem is. Het KVHV-bestuur richtte zich onder andere op professor Van Hecke, die volgens het verbondsbestuur misbruik had gemaakt van zijn

⁵⁹ VOS, *Idealisme en engagement*, 45-50. ; 'Een Waalsch student schiet te Leuven een Vlaamsch student neder', *De Standaard* (16 april 1924). ; VOS, *Vlaamse vaandels*, 119-123.

⁶⁰ A. VAN HECKE, 'La situation à l'Université catholique de Louvain', *La revue catholique des idées et des faits* (23 januari 1925), 3-5.

⁶¹ VOS, *Idealisme en engagement*, 47-49.

”eerevoorzitterschap van een Technische Kring om gemeen kabaal te stoken tegen de Vlaamse studenten.” Als reactie op het artikel van Van Hecke in het tijdschrift *Revue Catholique des Idées et des Faits*, oordeelde het KVHV op een vergadering van 5 maart dat het ”onvereenigbaar is met de fierheid der Vlaamsch studenten Professor van Hecke nog langer als eerevoorzitter te behouden” en besloot het Verbond alle betrekkingen met de Technische Kring te verbreken, en moedigde het haar leden aan om de ingenieurskring voorlopig te negeren.⁶²

Uit deze eerste casus kan geconcludeerd worden dat professor Van Hecke zich afzette tegen het nationalistische discours van de tweede Leuvense studentengeneratie. Bij deze generatie waren enkele leden van de Technische Kring zoals Berten Vallaëys betrokken, maar handelden zij – althans volgens Van Hecke – zonder het medeweten van de andere Vlaamse ingenieursstudenten. Professor Van Hecke moet aanvankelijk nog sympathie gehad hebben voor de Vlaamse studenten, aangezien hij zijn colleges ook in het Nederlands gaf, en naast erevoorzitter van de Technische Kring, in 1920 ook erelid was van het Groot-Nederlands congres. Zijn genegenheid ebde echter weg door de houding van de studenten – meer bepaald die van het KVHV – tegenover de academische overheid. Het is dan ook door de kritiek die hij als erevoorzitter in een tijdschrift uitte, dat het Verbond besloot om de relaties met de Technische Kring te verbreken, waardoor gesteld kan worden dat Van Hecke op die manier de ingenieurskring uit het radicale vaarwater van het KVHV heeft gehaald. Hoe de relatie tussen de ingenieurskring en het Verbond het komende decennium verliep, kan niet achterhaald worden. De aanzet tot de financiële boycot zorgde er echter voor dat het KVHV veel krediet verloor in de studentenwereld.⁶³

Een andere casus waarin professor Van Hecke zijn rol als erevoorzitter benutte, vond plaats aan het einde van de jaren 1930 en heeft betrekking op de *Union des Ingénieurs sortis des Ecoles Spéciales de Louvain* (UILv). Deze Unie, opgericht in 1872, was de Leuvense alumnivereniging die vier doelstellingen voor ogen had. Naast het organiseren van contactmomenten voor oud-studenten en het aanreiken van publicaties zodat de leden op de hoogte bleven van de laatste technische innovaties, werden ook vraagstukken uit de toegepaste wetenschappen bediscussieerd en bood de ingenieursvereniging (financiële) hulp aan ieder lid. De Unie bestond uit regionale afdelingen – zoals Brabant en Charleroi – waarbij het aantal nieuwe afdelingen in het decennium voor de Eerste Wereldoorlog sterk toenam en de vereniging zich professionaliseerde tot beroepsvereniging in 1907. De alumnivereniging had aanvankelijk een politiek en levensbeschouwelijk neutraal karakter. Dit kwam doordat de Leuvense ingenieurs de industriële wereld moeilijk konden overtuigen van het religieuze aspect van hun missie, in tegenstelling tot de liberale ingenieurs van Luik en Henegouwen, die zich op de arbeidsmarkt in een betere positie

⁶² ‘De Vlaamse Professoren stellen een daad!!!’, *Ons Leven* (21 maart 1925), 117-119. ; ‘Het Bestuur van het Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond Leuven’, *Ons Leven* (21 maart 1925), 136-137.

⁶³ VOS, *Idealisme en engagement*, 50.

bevonden. Toch bemerkt P. Raymaekers dat aan het einde van de 19^e eeuw de levensbeschouwelijke identiteit boven kwam drijven, naarmate de vereniging meer invloed op de industrie wist te winnen. Zo werd de pauselijke encycliek *Rerum novarum* (1891) door de katholieke ingenieurs goed ontvangen.⁶⁴

Ook na de Eerste Wereldoorlog bleven de doelstellingen van de Unie behouden, waarbij de bescherming van de beroepsbelangen van de leden ook een belangrijk streefdoel werd.⁶⁵ In de jaren 1920 werd de sociale rol die de ingenieurs moesten spelen binnen de Unie onderstreept. De ingenieur mocht geen materialistisch persoon zijn en moest zich inzetten voor de gemeenschap, waarin hij zowel als bestuurder als opvoeder moest optreden. Er werd ook verwezen naar de encycliek *Rerum novarum*, waarbij de katholieke ingenieurs zich moesten houden aan christelijke principes zoals gelijkheid, liefdadigheid en rechtvaardigheid, die "het cement van de sociale orde" vormden.⁶⁶

Het tijdschrift waarmee de UILv onder andere de activiteiten van de verschillende afdelingen wilde coördineren door hun verslagen te publiceren, was aanvankelijk volledig in het Frans opgesteld. Vanaf 1930 werden de maandbladen geleidelijk aan zowel in het Frans als het Nederlands gepubliceerd.⁶⁷ Uit verschillende toespraken op de algemene vergaderingen bleek echter dat de Vlaamse ingenieurs binnen de Unie nog steeds ontevreden waren over de heersende taaltoestanden aan het einde van de jaren 1930.⁶⁸ Op 27 november 1937 vond een algemene vergadering van de Brabantse afdeling van de UILv plaats, waarbij professor Van Hecke Pedro de Boeck verving, die ontslag had genomen als ondervoorzitter van die afdeling. Van Hecke combineerde zo als erevoorzitter van de Technische Kring en ondervoorzitter van de Brabantse afdeling vanaf 1937 twee functies, waarbij hij deze laatste voornamelijk aannam vanuit zijn standpunt als erevoorzitter.⁶⁹ Onder leiding van Van Hecke werden er door de Brabantse afdeling en Technische Kring tussen 1937 en 1939 een reeks Vlaamse voordrachtavonden georganiseerd. Professor Van Hecke wilde hiermee enerzijds de leden van de Technische Kring overtuigen van de waarde van de Unie en aantonen dat de Unie op vlak van taal inspanningen deed, om zo de doorstroming van de nieuwe generaties Vlaamse ingenieursstudenten naar de Unie garanderen. Anderzijds probeerde hij tegemoet te komen aan de eisen van de Vlaamse leden binnen de UILv omtrent de taalkwestie.⁷⁰

⁶⁴ RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 397-416.

⁶⁵ 'Statuts', *UILv – fascicule administratif* (1922), 11. ; 'Projet de Statuts', *UILv – Bulletin mensuel* (oktober 1923), 2-3.

⁶⁶ 'La Mission sociale de l'Ingénieur', *UILv – Bulletin mensuel* (september 1922), 17-19. ; 'La Fonction Patronale', *UILv – Fascicule administratif* (1 maart 1926), 174-176.

⁶⁷ 'Taalstatuut', *UILv – Bulletin Mensuel* (1930 nr 11), 1.

⁶⁸ 'Het leven der unie', *UILv – Bulletin mensuel* (1937 nr 3), 14. ; 'Assemblée Générale du 22 Novembre 1936' *UILv – Administratieve aflevering (2de deel)* (1937), 173-174.

⁶⁹ 'De afdeelingen', *UILv – Bulletin mensuel* (1937 nr. 12), 8.

⁷⁰ 'De Afdeelingen', *UILv – Bulletin mensuel* (1938 nr 2), 9-11. ; 'De afdeelingen', *UILv – Bulletin mensuel* (1939 nr1), 8-9. ; 'De afdeelingen', *UILv – Bulletin mensuel* (1939 nr5), 2-3.

1.5 Sombere vooruitzichten? (1929-1935)

Ook België bleef niet bespaard van de gevolgen van de Grote Depressie in de jaren 1930. De Amerikaanse recessie – die na de beurscrash van 24 oktober 1929 werd uitgediept doordat gezinnen en ondernemingen hun uitgaven door een vertrouwensbreuk beperkten – kreeg al gauw een mondiaal karakter. Vele landen namen protectionistische maatregelen, waardoor de wereldhandel geleidelijk afnam. Vanaf het voorjaar van 1930 werd België getroffen door de gevolgen van de krimpende uitvoer, waardoor de Belgische bedrijfsinvesteringen afnamen en werkloosheidscijfers stegen.⁷¹ Volgens Kenneth Bertrams werden ook de universiteiten geraakt door de economische schommelingen. Tijdens de deflatieperiode (1932-35) werden zij geconfronteerd met 'intellectuele werkloosheid', wat zich vertaalde in een ongelijke distributie van studenten over de verschillende faculteiten op basis van hun economische gevoeligheid.⁷² Dat de mondiale recessie voor de Belgische ingenieurs repercussies had, blijkt uit de cesuur die Jean C. Baudet in zijn artikel over de vorming van de ingenieurs in België plaatst bij het jaar 1930. Zo merkt Baudet op dat er in België tussen 1926 en 1930 zeven ingenieursscholen werden opgericht, maar dat er door de economische situatie na 1930 geen nieuwe instituten meer werden gegrondvest.⁷³ De economische toestand leidde tot omvangrijke werkloosheid onder de ingenieurs. Zo meldde de *Unie der ingenieurs uit de Speciale scholen van Leuven* in 1933 in haar jaarblad dat meer en meer ingenieurs zich "ter oorzaak van de afdankingsmaatregelen getroffen door vele maatschappijen, en de inkrimping van de plaatsen toegekend aan de Ingenieurs, doorgevoerd als besparingsmiddel bij de Openbaren Besturen" in de werkloosheid begaven.⁷⁴

Ook het jaar nadien bracht de UILv een gelijkaardige boodschap, waarbij de Unie ook de problematiek rond de diploma's besprak.⁷⁵ De wet van 11 september 1933, die als gevolg van de depressie het gebruik van verschillende kwalificaties van de titel ingenieur beperkte, zorgde ervoor dat slechts vier ingenieurstitels wettelijke erkenning kregen.⁷⁶ Toch bevatte de wet leemtes die nadelig waren voor de universitaire ingenieurs. Naast misbruiken konden technische ingenieurs uit de hogescholen – die geen ingangsexamen moesten afleggen – zich ook 'ingenieur' laten noemen zonder het woord 'technicus' te vermelden, waardoor de toekomstmogelijkheden voor de universitaire ingenieurs verkleinden. Daardoor ondervonden de burgerlijk ingenieurs meer concurrentie op de arbeidsmarkt. De fout in de

⁷¹ E. BUYST, 'Van industriële grootmacht tot de 'zieke man' van West-Europa', M. Van Den Wijngaert red., *België, een land in crisis 1913-1950*, Antwerpen, 2006, 148-150.

⁷² BERTRAMS, *Universités & enterprises*, 235-236.

⁷³ J. BAUDET, 'The training of engineers in Belgium 1830-1940', R. FOX en A. GUAGNINI red., *Education, technology and industrial performance in Europe, 1850-1939*, Cambridge, 1993, 107.

⁷⁴ 'Plaatsingen en Krisis', *UILv – Administratieve aflevering* (1933), 164.

⁷⁵ 'Plaatsingen en Krisis', *UILv – Administratieve aflevering deel 1* (1934), 25.

⁷⁶ BAUDET, 'The training', 107.

wetgeving werd pas met de wet van 21 november 1938 door de Kamer gecorrigeerd.⁷⁷ Het aantal ingenieursstudenten aan de Speciale Scholen van Leuven daalde dan ook sterk vanaf het academiejaar 1930-1931 tot 1939.⁷⁸

Nog voor België de gevolgen van de crisis zou meemaken (vanaf het tweede semester van 1930) maakte een lid van de UILv bekend dat de Unie dat jaar in samenwerking met de Leuvense professoren een *Journée du Cercle Industriel, du Technische Kring et du Cercle des Electriciens* zou organiseren, om op die manier voor een toenadering te zorgen tussen de laatstejaars ingenieursstudenten en de toonaangevende bedrijfsleiders. Of de kennismakingsdag uiteindelijk zou doorgaan in het midden van de economische recessie, is niet gekend. Het evenement was niet eenmalig, aangezien er op 30 mei 1938 opnieuw een *Journée du Cercle Industriel et du Technische Kring* onder leiding van de Unie werd gehouden. Ditmaal werd het gebeuren evenwel anders ingevuld. In plaats van contacten met bedrijfsleiders te stimuleren, gaven de studenten zelf lezingen.⁷⁹

De doelstellingen en activiteiten van de Technische Kring bleven tijdens de economische crisis alleszins onveranderd, maar het lijkt dat de besturen – voor zover uit het bronnenmateriaal kan worden afgeleid – op bepaalde aspecten een grotere nadruk legden. Zo omschreef J. Verschave, voorzitter van de kring tijdens het academiejaar 1933-34, in een verslag voor de Vlaamse Ingenieursvereniging, dat de eerste doelstelling het ”meewerken aan de wetenschappelijke verstandelijke vorming der studenten Ingenieurs” bleef, maar dat er een sterkere nadruk werd gelegd op de sociale vraagstukken. Verschave gaf aan dat door de economische omstandigheden de toekomstige ingenieurs – die later een leiding- of raadgevende functie zouden vervullen in de industrie of openbare besturen – meer dan ooit op de hoogte moesten zijn van de sociale problematiek. Daarom organiseerde de Technische Kring tijdens dat jaar vijf lezingen over sociale vraagstukken.⁸⁰ De toegenomen aandacht van de Technische Kring voor de sociale kwesties moet allicht naast de economische crisis ook beschouwd worden vanuit het corporatisme. Bertram toont aan dat het corporatisme in België verschillende vormen aannam en het sociale aspect van de ingenieur ook in bepaalde Speciale Scholen werd opgenomen in het leerplan, waarbij katholieke instellingen corporatistische accenten aannamen. Paus Pius XI had met zijn encycliek *Quadragesimo anno* (1931) – veertig jaar na, en in dezelfde lijn als *Rerum Novarum* – eveneens de tendens naar het sociaal corporatisme versterkt. De encycliek stond in het teken van een nieuwe sociale orde en zag de

⁷⁷ 'Bescherming van den ingenieurstitel', *UILv – Bulletin mensuel* (1938 nr 9), 7-8. ; BERTRAMS, *Universités & Enterprises*, 241.

⁷⁸ G. VANKELECOM, *Het dagelijks leven van de Leuvense student tijdens het interbellum (1919-1940)*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement Geschiedenis, 1988, 31-32. ; *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 238. ; BERTRAMS, *Universités & Enterprises*, 242.

⁷⁹ 'Assemblée générale du 23 février 1930', *UILv – Bulletin administratif* (1929), 176-177. ; 'Journée du Cercle Industriel et du Technische Kring', *UILv maandblad* (1938 nr 7), 1-3.

⁸⁰ J. VERSCHAVE, 'De Technische Kring', *Tijdschrift van de VIV* (1 mei 1934), 41-42.

herwaardering van de beroepsstanden als basis voor nieuwe een maatschappelijke structuur en pleitte voor een hervorming van de instellingen en een nieuwe bedrijfsorganisatie.⁸¹

Op 12 mei 1935 sprak ook prof. Pierre De Smet tijdens een toespraak op de derde lustrumviering van de Technische kring met lovende woorden over het feit dat de kring zijn leden op hun sociale verplichtingen wees. Pierre De Smet doceerde sinds 1922 aan de Leuvense universiteit en kreeg vanaf 1930 de functie 'Inspecteur der Speciale Scholen voor Burgerlijke Ingenieurs' door het Belgisch episcopaat toebedeeld. De opdracht van deze functie was louter uitvoerend, waarbij hij moest waken over de correcte naleving van de afspraken rond examenreglementen.⁸² Prof. De Smet benadrukte dat de Technische Kring in samenwerking met de Speciale Scholen een belangrijke rol vervulde en moest blijven vervullen: "het vormen van een katholiek Vlaamsch ingenieurskorps, wetenschappelijk en technisch flink gewapend, zedelijk hoog verheven." In zijn langdurige speech stonden de moeilijke tijden waarin de ingenieurs momenteel leefden, centraal. Prof. De Smet benoemde onder andere de problemen rond de ingenieurstitels en de gewijzigde eisen van de grote industrieën – die ingenieurs enkel nog inschakelden om de productiviteit te verhogen – als oorzaken van de sombere situatie waarin ingenieurs zich bevonden. Toch bekeek de inspecteur de toekomst positief, waarbij hij de leden van de Technische Kring een opdracht gaf die volgens het jaarverslag van Marcel De Berdt, de secretaris van de Technische Kring, voor de Vlaamse Ingenieursvereniging, 'lang en geestdriftig' werd toegejuicht.⁸³

"Vooral gij, Vlaamsche ingenieurs, en toekomstige Vlaamsche ingenieurs, houdt in uwe harten het optimisme en de vreugd! Gij hebt voor U liggen, meer dan een gewone ingenieurstaak, namelijk ook de grootsche taak der wederopleving van het Vlaamsche volk op industrieel en economisch gebied. In de hergeboorte van dit volk hebt U ongetwijfeld de belangrijkste rol te spelen."⁸⁴

Uit het bronnenmateriaal blijkt dat vanaf de jaren 1930 de voorzitters van de Technische Kring meer de nadruk op de sociale aspecten van het ingenieursberoep legden en de leden zich voorbereidden op de taak die zij als toekomstige ingenieurs moesten verrichten, namelijk de verheffing van het Vlaamse volk. De vraag of de idee van volksverheffing al vanaf de ontstaansjaren aanwezig was in de kring of pas tot stand kwam aan het begin van de jaren 1930, is moeilijk te beantwoorden door het beperkt

⁸¹ BERTRAMS, *Universités & Enterprises*, 240-244. ; L. GEVERS, *Kerk in de kering – de katholieke gemeenschap in Vlaanderen 1940-1980*, Kalmthout, 2014, 24. ; S. HELLEMANS, *Het tijdperk van de wereldreligies. Religie in agrarische civilisaties en in moderne samenlevingen*, Zoetermeer, 2007, 152. ; BOEHME, *Revolutie van rechts*, 69. ; VAN MOLLE, *Ieder voor allen*, 301. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 244.

⁸² L. VERPOEST, '125 jaar ingenieursopleiding aan de Katholieke Universiteit te Leuven. De tweede halve eeuw, 1914-1964', *Onze Alma Mater*, 4 (1989), 391-392.

⁸³ P. DE SMET, 'De Nood bij de Jonge Ingenieurs', *UILv - 1e Technisch blad* (1935), 3-20. ; *Union des ingénieurs sortis des Ecoles spéciales de l'Université catholique de Louvain. LXXVe anniversaire 1872 - 1947*, 1947, 6. ; M. DE BERDT, 'Jaarverslag van den Techn. Kring Leuven', *Tijdschrift van de VIV* (1 juli 1935), 117-118.

⁸⁴ P. DE SMET, 'De Nood bij de Jonge Ingenieurs', *UILv - 1e Technisch blad* (1935), 19.

beschikbare bronnenmateriaal. Een verslag uit november 1921 van de Technische Kring in *Ons Leven* is de enige bron uit de ontstaansjaren.⁸⁵ Met de documenten waarin de stichters vijftien jaar later voor het derde lustrumfeest de ontstaansjaren omschreven, moet zoals in de inleiding al werd vermeld, voorzichtig worden omgesprongen. De omschrijvingen bestaan namelijk uit herinneringen en geven misschien eerder de tijdsgeest van 1935 – het jaar waarin de documenten zijn opgesteld – weer. Om niet in een teleologische val te trappen, namelijk dat de idee van volksverheffing al vanaf de stichting het doel was van de Technische Kring, kan enkel met zekerheid gesteld worden dat in de ontstaansjaren hoofdzakelijk gestreefd werd naar een wetenschappelijke vorming in de eigen taal. En dat de leden vanaf de jaren 1930 – wanneer de leergangen aan de Speciale Scholen in sneller tempo ontdubbeld werden en de economische recessie plaatsvond – hun rol eerder beschouwden in de context van de culturele en economische ontvoogding van Vlaanderen. Hierbij werden zij niet alleen aangemoedigd door het professorenkorps, maar ook door de Vlaamse Ingenieursvereniging.

De leden van de Technische Kring kwamen namelijk in de jaren 1930 niet alleen in contact met de alumnivereniging UILv, maar ook met de Vlaamse Ingenieursvereniging (VIV). Deze vereniging werd op 23 december 1928 onder impuls van voormalige Vlaamse ingenieursstudenten gesticht. Onder de stichters bevond zich ook R.F. Van Thillo, de voorzitter van de Technische Kring van het academiejaar 1925-1926. De vereniging had drie doelstellingen voor ogen: naast de behartiging van de maatschappelijke belangen en de bevordering van de wetenschap van de ingenieurs, wilde de VIV "de technische wetenschap meer dienstbaar maken voor het Vlaamsche volk".⁸⁶ Volgens historicus Baudet toonde de oprichting van deze vereniging dat het Vlaams nationalisme ook bepaalde wetenschappelijke kringen had bereikt. Historicus Bertrams geeft aan dat de oprichting van de VIV in het kader van de economische en technische ontwikkeling van de Vlaamse culturele ruimte gezien moet worden, wat de vernederlandsing van de technische onderwijsinstellingen veronderstelde.⁸⁷

Dat de Technische Kring van Leuven – naast R.F. Van Thillo – heeft bijgedragen tot het ontstaan van de VIV blijkt uit een herinnering van Justin Raskin – de eerste voorzitter – op de vijfde lustrumviering van de Technische Kring in 1945. Volgens Raskin had de Technische Kring "goeddeels de kern geleverd voor de bloeiende Vlaamsche Ingenieurs-Vereeniging".⁸⁸ De leden van de Technische Kring van Leuven werden inderdaad aan het begin van de jaren 1930 door hun erevoorzitter Van Hecke aangespoord om student-lid van de VIV te worden.⁸⁹ De betrekkingen tussen de Technische Kring en de

⁸⁵ 'Technische Kring', *Ons Leven* (21 november 1921), 27.

⁸⁶ O.A. GAEREMYNCK, 'Aan de Leden', *Tijdschrift van de VIV* (december 1933), 230. ; R.F. VAN BOCXSTAELE, 'Kort verslag over de tien voorbije vereenigingsjaren 1928-1938', *Tijdschrift van de VIV* (april 1939), 82-89.

⁸⁷ BAUDET, *Histoire des sciences*, 206-207. ; BERTRAMS, *Universités & entreprises*, 246.

⁸⁸ J. RASKIN, *voordracht vijfde lustrum-viering Technischen Kring 25 april 1945*, 3.

⁸⁹ 'Technische Kring te Leuven', *Tijdschrift van de VIV* (april 1933), 49.

Vlaamse Ingenieursvereniging waren ook zeer intens. Naast het organiseren van lezingen bracht een afvaardiging van het hoofdbestuur van de VIV ook vaak een bezoek aan de Leuvense ingenieursstudenten.⁹⁰ Tenslotte trok ook de organisatie van de Vlaamse Technische Congressen zowel Vlaamse als Nederlandse professoren en technici aan, die lezingen hielden over wetenschappelijke onderwerpen. In 1934 vond het Derde Technische Congres in Leuven plaats, waar de Leuvense professor Van Cauteren een hoofdrol speelde in de organisatie ervan. De inrichters van deze congressen beoogden onder meer het nut van de techniek voor de Vlaamse gemeenschap aan te tonen. Zo stelde ingenieur Peters dat "de techniek het hoofdzakelijke middel is om een groeiend volksgemeenschap levensmogelijkheid te bezorgen. Techniek en nijverheid geven aan het volk het stoffelijke welzijn, waarin zich dan wetenschap en kunst kunnen ontwikkelen".⁹¹ J. Raskin gaf in 1943 op een algemene vergadering van de UILv als ondervoorzitter aan dat deze Vlaamse Technische Congressen op tien jaar tijd uitgegroeid waren tot de "de hoogtepunten van uitstraling der Wetenschap voor de vlaamsche techniekers".⁹²

De economische crisis had niet alleen gevolgen voor de ingenieurs. Het beïnvloedde ook de oriëntatie en mentaliteit van de Leuvense studentenbeweging. De crisis werd aan het begin van de jaren 1930 door de studentengroepen waargenomen als een crisis van de westerse beschaving, die ontstaan was doordat de maatschappij op basis van liberale beginselen was opgebouwd. Deze beginselen zouden de harmonische, volkse en christelijke samenleving verstoord hebben. De Duitse socioloog Hans Freyer kreeg zowel in Duitsland als in het buitenland met zijn werk *Revolution von Rechts* (1931) veel bijval, waarin hij stelde dat een rechtsrevolutionair front een einde zou maken aan de liberaal-kapitalistische structuren van de Duitse samenleving. Ook Vlaamse studenten kwamen in contact met het werk van Freyer. De studenten uit Leuven gingen de *Revolution von Rechts* en de opbouw van een nieuwe (volks-christelijke) orde als de oplossing gaan beschouwen voor de crisis.⁹³

Het KVHV ging zich in de jaren 1930 dan ook anders oriënteren. Het breidde zijn anti-Belgische gezindheid uit tot een nieuwrechts standpunt en bouwde zich uit tot een studentencorporatie, waarbij het de studentenwereld intern probeerde te organiseren en de studenten trachtte op te voeden ten dienste van de volksgemeenschap.⁹⁴ Vanaf 1930 ontstond ontstond met de oprichting van Germania – de kring van studenten Germaanse filologie – een nieuw type faculteitskring die onder leiding van de studenten zelf

⁹⁰ 'Kort verslag over de Algemeene Vergadering', *Tijdschrift van de VIV* (april 1935), 67.

⁹¹ *Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging 1928-1978*, Antwerpen, 1978, 15. ; 'Verslag over de algemeene vergadering van de vlaamsche technische congressen', *Tijdschrift van de VIV* (1 september 1934), 116-117. ; 'Ive Vlaamsch Technisch Congres', *Tijdschrift van de VIV* (1 juni 1936), 99-100.

⁹² J. RASKIN, *Toespraak tijdens het noenmaal door ondervoorzitter J. Raskin*, 1-2.

⁹³ VOS, *Idealisme en engagement*, 62-64. ; BOEHME, *Revolutie van rechts*, 17.

⁹⁴ VOS, *Idealisme en engagement*, 67, 233.

stond en naast hun wetenschappelijk karakter ”ook de verdediging van de beroepsbelangen der studenten tot doel had.” Deze faculteitskringen – waaronder Germania en de Landbouwkring – trachtten de gemeenschapszin bij studenten van eenzelfde richting te stimuleren.⁹⁵ Vanuit faculteitskringen zoals Germania kwam het voorstel dat het Verbond ook een corporatie van faculteiten moest worden. Het Verbond besliste op 13 maart 1936 om een raad van afgevaardigden van faculteitskringen in te stellen, die ook in het Verbondsbestuur vertegenwoordigd zouden zijn. Het KVHV groeide – in tegenstelling tot de jaren 1920 – uit tot een stevige organisatie, doordat zijn visie geïnspireerd door de *Revolution van Rechts* op de achtergrond bleef.⁹⁶ Verder vormde de Technische Kring vanaf februari 1936 samen met de Farmaceutische, Wiskundige en Landbouwkring de *Federatie van Vlaamse Wetenschappelijke Kringen* (FVWK), die een proces in gang zette naar een *Interfakultair Verbond* (IVF), dat in oktober 1936 werd gerealiseerd. De FVWK organiseerden met bijdrages van de vier kringen wetenschappelijke, Nederlandstalige lezingen. Doordat zij een federatie vormden, hadden zij meer financiële middelen om vooraanstaande sprekers uit te nodigen.⁹⁷

De idee van volksverheffing die binnen de Technische Kring in jaren 1930 (of eerder, maar dit kan niet achterhaald worden door het beperkte bronnenmateriaal) ontstond, kan waarschijnlijk in verband worden gebracht met de gewijzigde oriëntatie van de Leuvense studentenbeweging. Meer bepaald het KVHV trachtte als corporatie vanaf 1932 een 'academische stand' op te bouwen, die de 'geestelijke aristocratie van Vlaanderen' zou vormen en de toekomstige leiding van de volksgemeenschap zou overnemen.⁹⁸ De idee van geestelijke aristocratie en het leiding nemen, vormde ook een onderdeel van de rede die Pierre De Smet voor de Technische Kring in 1937 gaf. Daar weid ik in het volgende deelhoofdstuk over uit.

1.6 De opkomst van een technocratisch ideaal (1935-1938)

In maart 1935 voerde de Belgische regering van nationale unie onder leiding van Paul van Zeeland een muntdevaluatie door. De regering creëerde zo een concurrentievoordeel ten opzichte van de andere landen, waardoor de Belgische uitvoer weer aanzwengelde.⁹⁹ Rond 1937-1938 bereikte het nationaal inkomen het niveau van 1928.¹⁰⁰ Volgens E. Buyst ging het devaluatievoordeel echter snel verloren. Arbeiders staakten in juni 1936 omdat hun koopkracht door de devaluatie afnam. Door de sociale vrede af

⁹⁵ VOS, *Idealisme en engagement*, 58-59, 69.

⁹⁶ VOS, *Idealisme en engagement*, 69, 86, 474. ; M. LANGOHR, 'Verbond en Fakulteitskringen', *Ons Leven* (18 maart 1935), 409-411.

⁹⁷ VOS, *Idealisme en engagement*, 69. ; P.M., 'F.V.W.K.', *Ons Leven* (24 februari), 345.

⁹⁸ VOS, 'De politieke kleur van jonge generaties', 29.

⁹⁹ BUYST, 'Van industriële grootmacht', 155-156.

¹⁰⁰ BERTRAMS, *Universités & enterprises*, 255-256.

te kopen, ging het devaluatievoordeel grotendeels verloren. Daarnaast zorgde de internationale economische context – waaronder de protectionistische omslag van Europese landen tijdens het midden van het jaar 1937 – ervoor dat het herstel in de jaren 1935-37 kort en onvolledig was.¹⁰¹

Inspecteur-professor Pierre De Smet – die sinds 1936 ook als provinciaal senator optrad in zaken zoals onderwijs en openbare werken – bemerkte in december 1936 dat de toestand voor de ingenieurs sinds de maand juli 1935 was verbeterd door het economisch beleid dat de regering had gevoerd. Dankzij de gunstige economische toestand namen ondernemingen steeds meer ingenieurs aan. Hij waarschuwde echter voor een toekomstig tekort aan universitair geschoolde ingenieurs, aangezien het studentenaantal aan de ingenieursscholen aanhoudend daalde, zodat bedrijven zouden moeten steunen op 'vreemde krachten'.¹⁰² Dat de economische recessie de keuze voor ingenieursstudies bij velen had beïnvloed, blijkt niet alleen uit het dalend aantal ingenieursstudenten. Uit de voordracht van Pierre de Smet op de openingsvergadering van de Technische Kring op 9 november 1937, kan worden afgeleid dat de leden van de Technische Kring ook bezorgd waren over hun toekomstmogelijkheden. Door de concurrentie die zij ondervonden van de technische ingenieurs, namen de studenten actief deel aan de debatten rond de ingenieurstitels. Zo stelden zij bijvoorbeeld voor om de titel van burgerlijk ingenieur te vervangen door de titel 'doctor-ingenieur'.¹⁰³

Nadat inspecteur De Smet op de openingsvergadering de aanwezige studenten duidelijk had gemaakt dat zij een actieve inmenging in de debatten beter overlieten aan de beroepsverenigingen van de ingenieurs, zoals de *Federatie der Belgische Ingenieursverenigingen* (FABI), en hen over hun toekomstmogelijkheden geruststelde, gooide hij zijn rede over een andere boeg. Net zoals op het derde lustrumfeest van de Technische Kring in 1935, wees hij op de toekomstige rol die de Vlaamse ingenieursstudenten moesten vervullen. De Smet kondigde aan dat er voor de Vlaamse ingenieursstudenten gouden tijden aanbraken, omdat er binnen Vlaanderen steeds meer bedrijven naar Nederlandstalige ingenieurs zochten en het dalend aantal ingenieursstudenten deze vraag niet aankon. Met de vraag "moet uw ideaal niet zijn de leiding van de industrieën?", spoorde hij de studenten aan om zich tot de beste ingenieurs op te werken en vanuit die positie hun volksideaal, de culturele wedergeboorte van het Vlaamse volk, te realiseren. Verder gaf hij meer algemenere beschouwingen weer "ten bate diergenen die den drang zullen voelen naar deelname [...] in wat kan heeten, de aristocratie van den geest". Volgens De Smet moest de 'hedendaagse beschaving' dringend beroep doen op deze aristocratie indien ze niet ten onder wilde gaan. Daarbij leek De Smet kritiek te geven op het

¹⁰¹ BUYST, 'Van industriële grootmacht', 157-158.

¹⁰² 'De toestand der ingenieurs', *UILv – Bulletin mensuel* (1937 nr 2), 6-7. ; 'Pierre De Smet', *UILv – Bulletin mensuel* (1938 nr 3), 2-3.

¹⁰³ P. DE SMET, 'Opbeurende perspectieven', *Technisch tijdschrift UILv* (1938 nr1), 85-89.

materialisme. Aan "de monsterachtige golf van verknechting aan het stoffelijke welke over de aarde vooruitschuift", moest een halt worden toegeroepen, waarbij hij rekende op de ingenieursstudenten. Zij moesten een hoofdrol spelen in de (sociale) taak die de Paus voor de ingenieurs had weggelegd. De ingenieur moest het onevenwicht – dat door technische uitvindingen en verbeteringen werd gecreëerd – tussen "de voortbrenging der aardse rijkdommen, en dezer verdeeling en verbruik" ongedaan maken. De leden van de Technische Kring moesten zich voorbereiden op dit ideaal door naast de technische aspecten ook te letten op de sociale inslag van het ingenieurschap.¹⁰⁴

De lezing van De Smet toont aan dat de professoren aan het einde van de jaren 1930 – toen de economische situatie verbeterde – de leden van de Technische Kring op hun verplichtingen als toekomstige Vlaamse ingenieurs bleven wijzen. Enerzijds moesten de leden van de Technische Kring de Vlaamse emancipatiestrijd niet alleen ondersteunen, maar ook leiden. Anderzijds moesten de ingenieursstudenten als toekomstige katholieke ingenieurs zich houden aan de christelijke sociale leer, zoals deze in de pauselijke encyclieken vervat zat en later vanuit hun functie de positie van de "minst bedeeden" verbeteren. Ook vanuit de verenigingen waarmee de Technische Kring contacten had, werden verwachtingen gesteld. Zo stelde de UILv dat het de taak van de professoren was om de studenten voor te bereiden op hun rol in de samenleving. De UILv legde daarbij niet alleen de nadruk op technische en economische aspecten, maar ook op de burgerlijke en sociale facetten van het beroep.¹⁰⁵ Ook de VIV hechtte veel belang aan de jeugd. Zo stelde prof. Ir. R. Van Cauteren, wie vanaf 1952 Van Hecke als erevoorzitter van de Technische Kring zou vervangen, in 1938 in een artikel voor het VIV tijdschrift dat het tekort aan Vlaamse ingenieursstudenten en de achtergesteldheid van de Vlaamse ingenieurs, die niet tot de leidende ingenieurskringen van het land behoorden, niet kwam doordat Vlaanderen minder geïndustrialiseerd was dan Wallonië. Volgens Van Cauteren lag de oorzaak in "de miskennis van de volkstaal". Hij riep dan ook op om de jeugd bewust te maken van de nieuwe toekomstmogelijkheden van het ingenieursberoep en zag de universiteit als een middel om nieuwe Vlaamse generaties op te leiden die de belangrijke functies in Vlaanderen moesten opnemen en het aanzien van Vlaanderen moesten verbeteren.¹⁰⁶

Opvallend is dat de verenigingen en het professorenkorps de rol van de toekomstige Vlaamse, katholieke ingenieurs steeds meer aan het technocratie ideaal begonnen te koppelen. Ingenieurs moesten de leidende functies in de samenleving opnemen. Zo betoogde Paul Gillet, de voorzitter van de UILv, op de algemene vergadering van 15 mei 1938: "Voor 's lands economie is ons beroep onontbeerlijk. Het is

¹⁰⁴ P. DE SMET, 'Opbeurende perspectieven', *Technisch tijdschrift UILv* (1938 nr1), 85-102.

¹⁰⁵ 'Algemeene vergadering', *UILv – Bulletin mensuel* (1939 nr6), 9-11.

¹⁰⁶ R. VAN CAUTEREN, 'Vlaanderen en het Hooger Technisch Onderwijs', *Tijdschrift van de VIV* (mei 1938), 112-115. ; 'Enthousiaste openingsvergadering op 21 October 1952', *UILv – Maandblad* (1953 nr 1), 3-4.

hoog tijd dat wij bewust worden van onze macht, en van de rol die we in onze maatschappij vervullen. Onze maatschappij heeft behoefte aan mannen van ondervinding, en wanneer dezen de plaats zullen innemen van de onbekwamen zal zij zich beter stellen.”¹⁰⁷ Via lezingen en debatavonden werd de technocratiedachte ook tijdens de oorlogsjaren ook aan de leden van de Technische Kring overgebracht.

Ondertussen trad in de Leuvense studentenwereld in de tweede helft van de jaren 1930 een vijfde generatie aan, die gekenmerkt werd door de concentratiegedachte: het verlangen naar een breed katholiek, Vlaams en rechts eenheidsfront.¹⁰⁸ Eind 1939 werd de omvorming van de oude wetenschappelijke kringen naar corporatief ideaal tot nieuwe faculteitskringen voltooid. De faculteitskringen werden daarbij onderverdeeld in vier federaties. Zo behoorde de Technische kring tot de Federatie van de Faculteit der Wetenschappen. De taken van de faculteitskringen waren drievoudig. Vooreerst moesten zij voor verbeterd contact tussen studenten, professoren en afgestudeerden zorgen. Ten tweede werd van hen verwacht dat zij de belangen van hun faculteit verdedigden. Tot slot moesten zij – doordat zij allen bij het KVHV waren aangesloten – op katholiek en Vlaams vlak ageren.¹⁰⁹

1.7 De Technische Kring tijdens de Tweede Wereldoorlog

Het economische leven in België werd vanaf september 1938 grondig verstoord door de mobilisatie van het Belgische leger, waarbij alle belangstelling naar de maximalisatie van het aantal gemobiliseerden ging, ten koste van de economische efficiëntie. In mei 1940 moest het Belgische leger achttien dagen na de Duitse inval van 10 mei 1940 capituleren. Met de omstandigheden van de Eerste Wereldoorlog in het achterhoofd – waarbij ongeveer 120.000 Belgische arbeiders naar Duitsland werden gedeporteerd en de grootschalige ontmanteling van de industrie – besloot het comité-Galopin in de zomer van 1940 industriële leveringen naar het *Reich* toe te staan in ruil voor voedselaanvoer. De industrie volgde op basis van de Galopin doctrine de 'politiek van het minste kwaad' door de industriële productie verder te zetten tijdens de bezetting. Het 'accommodatiebeleid' van comité-Galopin kwam vanaf 1941 onder vuur door de Belgische regering in ballingschap en vanaf oktober 1942 nog meer doordat Duitsland verplichte tewerkstelling introduceerde.¹¹⁰

Historicus Bertrams neemt een zekere analogie waar tussen het economisch productiebeleid en de houding van de universitaire instellingen. In beide gevallen nam de hervatting van de activiteiten de

¹⁰⁷ 'Algemeene vergadering van 15 mei 1938', *UILv – Bulletin mensuel* (1938 nr6), 4-5.

¹⁰⁸ BOEHME, *Revolutie van rechts*, 275. ; VOS, *Vlaamse vaandels*, 33. ; VOS, 'De politieke kleur van jonge generaties', 30.

¹⁰⁹ VOS, *Idealisme en engagement*, 77-78. ; K.K., 'Onze Faculteitskringen', *Ons Leven* (januari 1940), 52-53.

¹¹⁰ BUYST, 'Van industriële grootmacht', 158-160. ; BERTRAMS, *Universités & entreprises*, 260-261. ; D. LUYTEN, 'The Belgian Economic Elite and the Punishment of Economic Collaboration after the Second World War: Power and Legitimacy (1944-1952)', *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte*, 51 (2010), 96-97.

bovenhand ten opzichte van een houding van openlijk verzet, om zo naar een genormaliseerde situatie te streven. Met met dat verschil dat de universiteiten geen eensluidende houding ten opzichte van de bezetter aannamen. De katholieke universiteit van Leuven maakte gebruik van het concept van canonieke voorgedij van het Vaticaan om zich te beschermen tegen Duitse inmenging. In tegenstelling tot de Eerste Wereldoorlog konden de leergangen aan de universiteit tussen 1940 en 1945 wel doorgaan, waarbij ook het aantal studenten tijdens de oorlog toenam. De Université Libre de Bruxelles sloot in 1941 namelijk haar deuren waardoor er een toevloed van Brusselse studenten naar Leuven kwam. Met de sluiting van de Brusselse universiteit trok Leuven – als laatste autonome wetenschappelijk plaats – de aandacht van de Duitsers. Eerder had Mgr. Van Waeyenbergh in februari 1940 de overleden rector Ladeuze vervangen. Hij was gewonnen voor het idee om de samenwerking tussen de universiteit en de industriële milieus te versterken.¹¹¹ Dat de werking van Leuvense universiteit onder de nationaalsocialistische bezetting kon continueren, is opmerkelijk aangezien dit bij de universiteit van Warschau niet het geval was. Deze moest direct na de bezetting sluiten, waarbij de toegang tot hoger onderwijs ook beperkt werd. Ook het westen leed onder het naziregime, zo werd de Technische Universiteit van Delft in 1940 gesloten.¹¹²

Ook de werking van de Technische Kring werd ondanks de bezettingssituatie voortgezet. Dat de leden van de Technische Kring de ideeën van het professorenkorps en de andere verenigingen overnamen, blijkt uit het afscheidswoord van de aftredende voorzitter Paul Meulemans op de openingsvergadering van het academiejaar 1940-41. Hij sprak namelijk over de taak die de ingenieur had in de opbouw van de 'volksgemeenschap'. Het nieuwe bestuur, onder leiding van Albert Rappoort, organiseerde hoofdzakelijk vergaderingen waarbij ook leden van de VIV werden uitgenodigd. De Sint-Barbara feesten die de Vlaamse ingenieurs vanaf 1928 organiseerden konden dat jaar niet plaatsvinden. Wel kon het bestuur voor voordrachten zorgen, ondanks het gegeven dat zij moeite had met het vinden van sprekers die bereid waren om voor de kring te spreken.

Naast lezingen over technische onderwerpen vond er op 18 maart een lezing plaats van ingenieur K.B. Schodts. Hij gaf onder aanwezigheid van het hoofdbestuur van de VIV een voordracht over de wederopbouw. Bij deze lezing werd het onderwerp in belang van het volk gezien, waarbij het individu ondergeschikt werd gemaakt aan de gemeenschap. Dat blijkt uit het verslag van de Technische Kring: "Niet zoozeer de wederopbouw in materieelen zin, betoogt spreker, is van belang voor ons volk, als wel de opbouw van een gemeenschap, waar iedereen op de rechte plaats werkt en het zijne bijbrengt tot welzijn van het geheel." Na de lezing van ir. Schodts sprak ingenieur H.C.W. Faure, ondervoorzitter van de VIV, ook nog tot de leden van de Technische Kring. Hij spoorde hen aan om het Vlaamse volk en zijn

¹¹¹ *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 197-199. ; BERTRAMS, *Universités & entreprises*, 263-266.

¹¹² OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 89-90. ; KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 143-145.

cultuur te steunen: "De ingenieur moet nauw met het volk verbonden leven, zijn noden aanvoelen en het volk verheffen tot den adel van den arbeid."¹¹³ Ook tijdens het academiejaar 1941-42 bestonden de activiteiten hoofdzakelijk uit lezingen over technische onderwerpen, zoals kunststoffen. Met een voordracht van de heer De Rijck werd echter met het onderwerp 'Het Arbeidsmilieu' het sociale aspect van het ingenieurschap opnieuw aangehaald. De spreker gaf aan dat de arbeiders 'godsdienstigen zedelijke en culturele nood' hadden en voorzag middelen aan de ingenieursstudenten om hierin te kunnen voorzien. Na deze lezing discussieerden de ingenieursstudenten met prof. P. De Smet over de rol die de ingenieur moest spelen om de toestand van de arbeiders te verbeteren.¹¹⁴

Dat de Technische Kring tijdens de oorlogsjaren nauw verbonden was met de VIV en andere professoren, blijkt uit het gegeven dat H.C.W. Faure – toen hij ondertussen algemeen voorzitter van de VIV was geworden – in 1943 de toekomst van het ingenieursberoep voor de Technische Kring besprak. Vanuit een technocratisch ideaal maakte hij de ingenieursstudenten erop attent dat zij een grote verantwoordelijkheid zouden dragen als toekomstige ingenieurs. Voorzitter Faure vestigde de aandacht op het ingenieursberoep, dat binnen de samenleving de laatste jaren aan enorm veel belang had gewonnen en dat de toekomstige universitaire Vlaamse ingenieurs 'geroepen' waren om de leidende functies te vervullen en van hieruit de verheffing van het Vlaamse volk te realiseren. Faure koppelde zo de idee van volksverheffing aan de technocratische gedachte.¹¹⁵ Ook prof. ir. Oscar Peters sprak in 1944 nogmaals voor de Technische Kring. Hij had reeds in 1940 een lezing gehouden over 'Het technisch aspect van het Economisch Vraagstuk' en sprak in 1944 over het ingenieursberoep zelf, waarbij hij de plichten van het beroep tegenover de gemeenschap en tegenover de arbeiders in de fabrieken accentueerde. Hij gaf daarbij kritiek op het 'onbeteugeld' individualisme en materialisme en verwees in zijn betoog ook naar de encycliek *Quadragesimo anno* van paus Pius XI om de opeenstapeling van economische macht en kapitaal van enkelen aan te tonen en het doel 'het bezit van den rijkdom om den rijkdom' en de klassenstrijd tussen de liberalen en socialisten te verwerpen. De ingenieur moest binnen de fabriek – zijn 'werkgemeenschap' – de geest, leider en patroon zijn, waarbij arbeiders zich moesten inspannen voor het welzijn van allen en elkaar. Op basis van de encycliek gaf prof. Peters de ingenieursstudenten mee hoe zij zich moesten opstellen tegenover de fabrieksarbeiders.¹¹⁶

In het kort kan worden gesteld dat de Technische Kring tijdens de oorlogsjaren – wanneer deskundigen hun expertise ten volle konden demonstreren tijdens de oorlog – nauwe banden aanhield met

¹¹³ 'Technische Kring Leuven – Akademisch Jaar 1940-41', *UILv – Bulletin mensuel* (1940 nr 8), 5-7. ; RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren*, 2.

¹¹⁴ 'Werking van den Technischen Kring gedurende het academisch jaar 1941-1942', *UILv – Bulletin mensuel* (1942 nr 9), 4-7.

¹¹⁵ HCW FAURE, 'Het Ingenieursvak in de toekomst', *Technisch-wetenschappelijk tijdschrift – orgaan van de VIV* (juli 1944), 165- 170.

¹¹⁶ OM PETERS, 'De Ingenieur en zijn beroep', *Technisch-wetenschappelijk tijdschrift – orgaan van de VIV* (juli 1944), 180-185.

de Vlaamse Ingenieursvereniging. Uit de verslagen van de Technische Kring kan worden afgeleid dat de bestuursleden de idee van volksverheffing overnamen en dat ingenieursstudenten voortdurend de opdracht vanuit verschillende hoeken meekregen om zich voor te bereiden op hun toekomstige rol: een nieuw leidend Vlaams ingenieurskorps vormen, dat ook een sociaal christelijk geïnspireerde opdracht zou vervullen.

Binnen de literatuur over ingenieurs werd de relatie tussen het ingenieurschap en totalitaire regimes reeds behandeld. Historici Trischler en Kohlrausch tonen aan dat experts tijdens het interbellum voorstanders van het nationaal socialisme of het stalinistisch communisme konden worden uit opportunisme en het verlangen naar stabiele en duurzame structuren, die zij verpersoonlijkt zagen in autoritaire regimes.¹¹⁷ Tegen het einde van de jaren 1930 werden de ingenieurs echter verplicht om keuzes te maken, hoe neutraal of apolitek ze zichzelf ook beschouwden. Totalitaire regimes zagen ingenieurs enerzijds als een aanwinst maar ook als een potentieel gevaar en verlangden van hen absolute loyaliteit.¹¹⁸ Volgens L. Vos koos het merendeel van de katholieke Vlaamse jeugd aan de universiteit voor een rechtse oriëntatie aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog.¹¹⁹ Of de leden van de Technische Kring zich lieten verleiden door nieuwe orde-ideeën en collaboratie met de Duitse bezetter, valt niet uit de verslagen van de kring op te maken. In 1953, acht jaar na de Tweede Wereldoorlog, liet het tijdschrift van de Unie opmerken dat er onder de massa studenten wel enkele 'germanophiles' of bewonderaars van de nieuwe orde waren, maar dat dit aantal sterk afnam naarmate de geallieerden overwinningen boekten. Daarbij beweerde het tijdschrift dat er minder aanhangers van de nieuwe orde aan de Speciale Scholen waren dan in andere faculteiten.¹²⁰ In hoeverre deze stelling klopt, kan niet achterhaald worden.

Hoofdstuk 2: Jaren van heropbouw en toewijding (1945-1960)

2.1 God ter ere en ons volk ten bate: toewijding aan de rector, maar welk volk? (1945-1955)

”Want het mostaardzaad heeft gedijid en is opgegroeid tot een forschen boom, in de takken waarvan op dezen dag een paar geestdriftige merels hun lofzang mogen aanheffen.”¹²¹

Een van de vele metaforen waarmee de eerste voorzitter J. Raskin op het vijfde lustrum in 1945 de evolutie van de Technische Kring omschreef en zo terugblikte op de vijfentwintig jaren die de kring had meegemaakt. Een metafoor die overeenkomt met de bevinding van prof. em. Vos dat faculteitskringen

¹¹⁷ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 141.

¹¹⁸ OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 87-90. ; KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 146-147.

¹¹⁹ VOS, *Idealisme en engagement*, 234, 248.

¹²⁰ 'La vie à Louvain pendant la guerre 1940-1944', *UILv – maandblad* (1953 nr 3), 8.

¹²¹ RASKIN, 'vijfde lustrum-viering', 1.

zich geleidelijk aan sterker gingen organiseren en een belangrijke plaats gingen innemen in het studentenleven als intermediair orgaan.¹²² De lustrumviering vond tijdens de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog plaats, toen er nog enkele laatstejaars als dienstplichtigen waren opgeroepen en studenten over weinig vrije tijd beschikten, waardoor het een kleinere 'intieme' viering werd.¹²³ De Tweede Wereldoorlog had in Europa enorme verwoestingen, destructie en doden tot gevolg. Toch zagen velen opnieuw technologie als de sleutel tot oplossingen, maar vroegen zich de jaren en decennia na de oorlog af hoe ze een nieuwe ramp konden vermijden. Volgens sommige historici kregen technologische experts zoals ingenieurs na de Tweede Wereldoorlog een enorme invloed en mogelijkheden om namens de samenleving beslissingen te nemen.¹²⁴ Hierbij brengen bepaalde historici wel de nuance aan dat niet de gehele samenleving onder controle van de experts kwam.¹²⁵

Ook Raskin merkte de gevolgen van de oorlog op: "De vreeselijke oorlog die wij nu beleven, en die gelukkig bijna aan zijn einde is, heeft een reusachtige stuwingskracht gegeven aan de vaart der Techniek. [...] Dit mag tragisch klinken wanneer wij denken aan de moorddadige rol die het technische wapen in de jongste jaren heeft vervuld. Maar wij verafschuwen het misbruik dat alzoo van een goede zaak werd gemaakt." Volgens Raskin hadden de ingenieurs altijd al de ambitie gehad om de techniek voor positieve doelstellingen in te schakelen, zoals de "verbetering van levensvoorwaarden en beschaving" en moest nu de oorlog bijna beëindigd was 'eerlijke' techniek opnieuw een kans krijgen. Daarbij moest de ingenieur aan de Speciale Scholen drie idealen nastreven. Naast wetenschap moest hij voor zijn christelijke overtuiging staan en zich 'algeheel' toewijden voor zijn volk.¹²⁶

Of de Technische Kring tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog daadwerkelijk tot een 'forschen boom' binnen de studentenwereld was uitgegroeid, is niet meteen duidelijk. Het studentenleven in Leuven was ook anders georganiseerd. In december 1944 ontstond het Leuven Studentencorps (LSC), die de Leuvense Vlaamse studentenverenigingen verenigde. Als koepelorganisatie omvatte het LSC in zijn 'Corpsraad' vertegenwoordigers van het opnieuw gestarte KVHV, van het HVKA (een beweging gesticht door prof. Dondeyne in de jaren 1930 met religieuze vorming als voornaamste doelstelling), van Sociale Hup, van het Sportverbond en van de Confederatie der Faculteitskringen (dat vanaf 1952 de naam Faculteitenkonvent of FK kreeg). Het LSC werd echter al gauw een forum voor alle afgevaardigden. Het richtte wel de Vereniging van Vlaamse Studenten (VVS) op, waardoor algemene studentenproblemen

¹²² VOS, *Idealisme en engagement*, 80.

¹²³ 'Technische Kring', *UILv – Maandblad* (juli 1945 nr.7), 17-18.

¹²⁴ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 197-198. ; OLDENZIEL, DAVIDS en LINTSEN, *Engineering the Future*, 93.

¹²⁵ D. VAN LENTE en J. SCHOT, 'Technology as Politics: Engineers and Design of Dutch Society', J. SCHOT, H. LINTSEN en A. RIP red., *Technology and the making of Netherlands – The age of contested modernization, 1890-1970*, Zutphen, 2010, 424.

¹²⁶ RASKIN, 'vijfde lustrum-viering', 3-4.

interuniversitair besproken konden worden. Voorts kwam de eerste generatie studentenleiders van Leuven uit de anticollaboratie strekking. Zij wezen het antibelgicisme af en opteerden voor het culturele nationalisme. Daarbij werd het KVHV – door zijn gematigde opstelling tot 1949 – opnieuw de belangrijkste studentenorganisatie.¹²⁷

De jaren na de Tweede Wereldoorlog hervatte de Technische Kring zijn gebruikelijke activiteiten. Zo toont een verslag over de werking van de Technische Kring tijdens het academiejaar 1948-49 dat naast de Sint-Barbara feesten, voornamelijk voordrachten en studiereizen – waarvan één naar de fabrieken van Renault in Parijs – werden georganiseerd.¹²⁸ In datzelfde jaar voorzag de Technische Kring in samenwerking met de Franstalige 'zusterkring' *Cercle Industriel* ook een gemeenschappelijke vergadering ter ere van het 75-jarige bestaan van de UILv. Net zoals op het vijfde lustrum van 1945 werden de leden van de Technische Kring herinnerd aan de vooroorlogse periode, en meer bepaald aan de taalsituatie aan de Alma Mater. Raskin gaf in 1945 aan dat de idee tot de stichting van de kring door de eentalige leergangen tot stand kwam, doordat het 'culturele raam' ontbrak voor de Vlaamse ingenieursstudenten die later in een Vlaamse omgeving zouden moeten werken. Hij gaf hierbij wel aan dat het niet zijn bedoeling was "van deze herinnering, die Goddank al een oude herinnering is, een aanklacht te maken". Nu er een zekere tijdsafstand was, moesten – aldus Raskin – de gewezen toestanden historisch begrepen worden, waarbij de studenten erkentelijk moesten zijn voor de universiteit, die geleidelijk aan voor de opsplitsing van de leergangen had gezorgd.¹²⁹ Op de gemeenschappelijke vergadering ter gelegenheid van het 75-jarige bestaan van de UILv in 1948 sprak de heer Jadot over zijn studententijd, waarbij hij wees op het evenwicht op taalvlak waar de universiteit voor had gezorgd.¹³⁰

Dat verwijzingen naar de vooroorlogse (taal)situatie niet alleen plaatsvonden op lustrumevenementen, blijkt uit een verslag over de openingsvergadering van 21 oktober 1951 van de Technische Kring. Op deze vergadering sprak professor Reyntjens de ingenieursstudenten toe. Reyntjens was tijdens het academiejaar 1930-31 nog preses geweest van de Technische Kring en typeerde de grotere 'combattiviteit' onder zijn studentengeneratie toen "de strijd voor de vervlaamsing van de Universiteit nog in volle gang was". Hij moedigde de huidige generatie aan om meer strijdvaardigheid te tonen, wat volgens het verslag dan ook "stormachtig werd toegejuicht".¹³¹ De oproep van de professor tot meer strijdvaardigheid moet wellicht geplaatst worden in de toenmalige context. Onder meer de bestraffing van de collaboratie en de koningskwestie – waarbij het referendum in maart 1950 over de terugkeer van de

¹²⁷ VOS, *Idealisme en engagement*, 252-254. ; VOS, 'De politieke kleur', 32-33. ; 'Op de universiteit', *UILv – Maandblad* (1953, nr.12), 4-8.

¹²⁸ 'Technische Kring', 7-8.

¹²⁹ RASKIN, 'Vijfde Lustrum', 2.

¹³⁰ 'Technische Kring', *UILv – maandblad* (juni 1948 nr 6), 1. ; 'Cercle Industriel', *UILv – maandblad* (juni 1948 nr 6), 2.

¹³¹ 'Verslag van de openingsvergadering op 21 October 1951', *UILv – Maandblad* (december 1951, nr. 12), 17.

koning de kloof tussen het overwegend pro-Leopoldistisch gezind katholiek Vlaanderen en een grotendeels antikatholiek, antikoningsgezind Wallonië zichtbaar maakte – hadden ervoor gezorgd dat de leiding van de Leuvense studentenbeweging radicaliseerde en zich vanaf 1949 verbond met het vooroorlogs Vlaams-nationalisme.¹³² In hoeverre de Technische Kring toen betrokken was met de tweede naoorlogse generatie is onduidelijk. De verwijzingen op lustrumevenementen en vergaderingen naar de vooroorlogse toestanden zijn wel relevant, aangezien ze de naoorlogse studentengeneraties herinneren aan de vooroorlogse situatie en zo de aanvankelijke doelstelling van de Technische Kring in gedachte bleef.

Vanaf het einde van de jaren 1940 en begin jaren 1950 besteedde de Technische Kring ook meer aandacht aan het ingenieursprogramma door voorlichtingsvergaderingen te organiseren. Op deze avonden gaven professoren informatie over de specialisaties – zoals elektriciteit of metallografie – die de studenten aan de Speciale Scholen konden volgen. De professoren gaven daarbij aan hoe zwaar de opleidingen waren en of de studenten er een "bevredigende carrière" mee konden maken.¹³³ In dezelfde periode werden er aan de Speciale Scholen ook twee aanvullende (jaarlijkse) activiteiten georganiseerd, waarbij de leden van de Technische Kring nauw betrokken mee waren: studiereizen naar Congo en plechtige diploma-uitreikingen. Op 18 augustus bezocht prof. Pierre De Smet met enkele ingenieursstudenten, onder leiding van de bestuurders van de *Union Minière Congolese centra*, waaronder Elisabethstad. Volgens het maandblad van de UILv konden de studenten daar de verwezenlijkingen op vlak van techniek, nijverheid, geneeskunde, onderwijs en op sociaal vlak waarnemen, waarbij zij veel interesse getoond zouden hebben voor het "beschavingswerk onzer missionarissen". Er werd ook aandacht besteed aan de problematieken die de inheemse inwoners ondervonden, zoals huisvesting en voedsel. Het maandblad meldde dat de studentenreis in de lijn lag van het belang dat de universiteit in het domein stelde en attendeerde op de reis die rector Van Waeyenbergh twee jaar geleden naar Congo had ondernomen.¹³⁴ Historicus Mantels ziet dan ook een cesuur in de rectorale bedrijvigheid in koloniale gelegenheden onder Van Waeyenbergh. In tegenstelling tot zijn voorganger Ladeuze trad Van Waeyenbergh actiever, grootschaliger en prominenter op. De rector kreeg – naar Mantels – een enorme belangstelling in het koloniale gebied vanaf zijn eerste reis, die hij in 1947 had ondernomen. Hij concludeerde na zijn reis dat de Congolezen nood hadden aan hoger onderwijs en dat de Leuvense universiteit hieraan moest meewerken.¹³⁵

¹³² VOS, *Idealisme en engagement*, 254. ; GEVERS, *Kerk in de kering*, 54-56. ; VOS, 'De politieke kleur van jonge generaties', 33.

¹³³ 'Voorlichtingsvergadering op dinsdag 4 november', *UILv – Maandblad* (1953 nr.1), 4.

¹³⁴ 'Leuvense studenten ingenieurs op reis in Congo', *UILv – Maandblad* (augustus-september 1949 nr 8-9), 11. ;

'Samenvatting van de Voordracht gehouden door Mijnheer P. De Smet, op 17 december 1949. Van E' Stad naar Matadi', *UILv – Maandblad* (februari 1950, nr 2), 8-9.

¹³⁵ R. MANTELS, *Geleerd in de tropen – Leuven, Congo & de wetenschap, 1885-1960*, Leuven, 2007, 119-125.

Vanaf dat jaar werden er jaarlijks studiereizen naar Congo voor ingenieursstudenten aan de Speciale Scholen gepland.¹³⁶ De Technische Kring organiseerde vanaf 1951 'Kongovergaderingen' om de reizen aan de leden te promoten. Het Koloniaal Universitair Centrum (Koluc) – een organisatie opgericht in 1938 die Vlaamse studenten en professoren met koloniale belangstelling aantrok – bracht de kring in contact met ingenieur Thomas, die op 6 oktober de mogelijkheden voor ingenieurs in Congo besprak. Verder sprak o.a. een laatstejaarsstudent, die reeds een reis onder leiding van prof. de Bethune naar Katanga had ondernomen, de andere studenten toe over zijn ervaringen en de elektrotechnische en bouwkundige verwezenlijkingen die de *Union Minière* en ingenieurs hadden verricht. Tot slot werd op de vergadering ook een film afgespeeld over het koloniaal gebied.¹³⁷ Ook de jaren nadien hadden de vergaderingen van de Technische Kring over het koloniaal gebied dezelfde vorm: mensen kwamen hun ervaringen overbrengen aan de studenten, professoren of ingenieurs bespraken de toekomstmogelijkheden en er werden films of lichtbeelden van het Congolees gebied en bevolking afgespeeld om de studenten warm te maken voor het project.¹³⁸

De films en lichtbeelden die professoren, waaronder voornamelijk prof. de Bethune, afspeelden dienden niet alleen om de studiereizen naar Congo aan te prijzen, maar ook om een bepaald denkbeeld over te brengen. Namelijk dat zij als (toekomstige) ingenieurs werkzaam in de kolonie, beschaving zouden brengen aan de 'onbeschaafde volksstammen' in Congo. Een verslag – wellicht afkomstig van de secretaris van de Technische Kring – over de vergadering van 3 mei 1955 toont de indruk die de lichtbeelden van de professoren op de studenten maakten en het denkbeeld overbrachten. Daarbij demonstreert het verslag ook de gedachte dat het christendom een rol speelde in het beschavingswerk.¹³⁹

”Aan de hand van een ongelooflijk kleurenrijke lichtbeeldenreeks meegebracht van een Kongo-reis, gaf den Prof. P. de Bethune een overzicht [...] Niemand zal dat beeld vergeten van een eenvoudig kruis langs een van de banen die door onze wild-mooie kolonie slingeren. Hier bracht een pionier het offer van zijn leven voor de groei en de bloei van dit rijke land, voor de beschaving van die zo lang aan haar lot overgelaten bevolking. Wanneer nu overal scholen en kerken staan die de bevolking ook naar de geest verheffing brengen dan is dit te danken aan de pioniers, aan de ingenieurs waaronder veel oudstudenten van Leuven, vooral aan de mijningenieurs die in een nieuw gebied steeds de eerste industrie,

¹³⁶ 'De jaarlijkse studiereis van studenten in Kongo', *UILv – Maandblad* (oktober 1951 nr 10), 16.

¹³⁷ 'Kongovergadering van de Technische Kring op 6-11-51', *UILv – Maandblad* (januari 1952, nr.1), 18. ; MANTELS, *Geleerd in de tropen*, 108, 159.

¹³⁸ B. FAVRIL, 'Verslag van de vergadering van de Technische Kring op 14 februari 1952', *UILv – Maandblad* (april 1952, nr.4), 2. ; 'Verslag van de vergadering van de Technische Kring van Leuven – 7 maart 1955', *UILv – Maandblad* (1955, nr.5), 8. ; 'Vergadering van 3 mei 1955 van de Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1955, nr.6), 6. ; A. MARTENS, 'Spreekbeurt over Reisindrukken in Congo door Louis Jacobs, preses T.K.', *UILv – Maandblad* (1956 nr.3), 22.

¹³⁹ 'Vergadering van 3 mei 1955 van de Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1955, nr.6), 6. ; 'Kongovergadering van de Technische Kring op 6-11-51', *UILv – Maandblad* (januari 1952, nr.1), 18.

bron van welvaart komen brengen. Het grootse van hun taak kon moeilijk beter dan door deze rijke en overweldigende beeldenreeks in kleuren gezet worden.”¹⁴⁰

Een andere nieuwe activiteit waren de diploma-uitreikingen die vanaf 1952 jaarlijks onder toezicht van UILv en de Leuvense rector Van Waeyenbergh voor de vijfdejaars ingenieursstudenten in het Kasteel van Arenberg in Heverlee werden gehouden. Het was een plechtige gebeurtenis waar naast belangrijke personen zoals de voorzitter van de Unie of de rector – gekleed in een toga – ook de aftredende voorzitters van de Technische Kring een laatste rede mochten houden. Opvallend is dat de inhoud van de toespraken ieder jaar gelijkaardige boodschappen inhield. De aftredende voorzitters van de Technische Kring spraken met lovende woorden en veel erkentelijkheid over de universiteit, verpersoonlijkt in de rector – wiens aanwezigheid zij zeer waardeerden – en de professoren die hen een wetenschappelijke opleiding hadden gegeven. Daarbij uitten zij ook veel dankbaarheid voor de voorzitter van de Unie, aangezien de UILv de Technische Kring vaak financieel een handje toestak, en legden de voorzitters een eed af om ”trouw in de schoot van de Unie verenigd te blijven”.¹⁴¹

De voorzitters of andere vertegenwoordigers van de UILv spraken de afgestudeerde studenten daarentegen in termen van plichten en verantwoordelijkheden aan, en wezen hen nog een laatste maal op de (sociale) rol die zij als katholieke ingenieurs naast hun technologische functie te vervullen hadden. Met hun ”hoogstaande culturele opvoeding met haar samenhang van zedelijke en geestelijke waarden” moesten de afgestudeerde ingenieursstudenten hun sociale en economische taken in het bedrijfsleven opnemen. In 1955, wanneer de diploma-uitreikingen voor een vierde maal werden georganiseerd, trachtte de ondervoorzitter van de UILv A. Henskens de Vlaamse ingenieursstudenten warm te maken om in het leger hun carrière te maken. Hij haalde hierbij aan dat men de studenten dikwijls had voorgehouden dat zij als intellectuelen de toekomstige leiders waren van hun volk en nu ook hun verantwoordelijkheden en moesten opnemen, aangezien zij dit (technocratisch) idee ”met zoveel overtuiging en zelfvoldaanheid” aanvaard hadden. Tot slot prezen de voorzitters de Unie ook herhaaldelijk aan als de ideale vereniging om – samen met de Franstalige collega’s – de beroepsbelangen van de ingenieurs uit de Speciale Scholen te verdedigen.¹⁴²

Dat de afgestudeerden warm werden gemaakt om lid te worden van de Unie, kan worden afgeleid uit de toespraak van uittredend voorzitter Herman Buysse van de Technische Kring. Volgens hem had de

¹⁴⁰ ‘Vergadering van 3 mei 1955 van de Technische Kring’, *UILv – Maandblad* (1955, nr.6), 6.

¹⁴¹ ‘Iets nieuws aan de Speciale Scholen’, *UILv – Maandblad* (augustus-september 1952, nr. 8), 2-4. ; ‘De plechtige overhandiging der diplomas aan de Speciale Scholen te Leuven’, *UILv – Maandblad* (1953, nr. 9), 20-21. ; ‘De plechtige uitreiking der diplomas op de Speciale Scholen’, *UILv – Maandblad* (1954, nr.8-9), 1-6. ; ‘De plechtige overhandiging der diplomas op de Speciale Scholen’, *UILv – Maandblad* (1955, nr.8-9), 2-10.

¹⁴² ‘Iets nieuws aan de Speciale Scholen’, *UILv – Maandblad* (augustus-september 1952, nr. 8), 2-4. ; ‘De plechtige overhandiging der diplomas aan de Speciale Scholen te Leuven’, *UILv – Maandblad* (1953, nr. 9), 20-21. ; ‘De plechtige overhandiging der diplomas op de speciale scholen’, *UILv – Maandblad* (1955, nr. 8-9), 5-6.

Unie niet alleen voor vertrouwen gezorgd, maar had het ook een plichtsgevoel onder de studenten gewekt: "het gevoel, dat binnen enkele jaren wijzelf, de taak zullen moeten overnemen, die onze voorgangers ons zo briljant hebben voorgedaan".¹⁴³ De Unie werd bij de diploma-uitreiking van 1954 door Van Horenbeeck – de toenmalige algemene secretaris van de UILv – ook voorgesteld als de organisatie om te bewijzen dat je als afgestudeerde trouw bleef aan de 'geestelijke moeder', de Alma Mater en haar beginselen. Op die manier konden afgestudeerden hun dankbaarheid t.a.v. de rector en de professoren – die voor hun opleiding hadden gezorgd – uiten.¹⁴⁴

Dat de Vlaamse ingenieursstudenten met de beginselen van de Alma Mater instemden, blijkt uit de toespraken van de uittredende voorzitters van de Technische Kring. Zo omschreef W. Ackaert bijvoorbeeld in 1953 een volwaardig ingenieursleven als "Vlaams en Katholiek". Een jaar later deed A. Goovaerts in zijn afscheidsrede uiten waarom de ingenieursstudenten de Alma Mater dankbaar moesten zijn. De ingenieursopleiding had hen een stevige wetenschappelijke basis gegeven, waardoor de Vlaamse afgestudeerde ingenieurs zich dienstbaar konden maken voor 'hun' volk op het niveau van techniek en het materiële. Doch was dat niet de voornaamste reden waarom zij de universiteit schuldig waren: "Maar zij [de universiteit] heeft ons bovenal door de diepgaande godsdienstige invloed die van haar uitgaat, een richting gegeven voor dat dienstbaar stellen. Zij heeft aan dat technisch-materiële een bezielende, hoger inspiratie gegeven. Wij voelen ons gelukkig de mogelijkheid voor ons te zien, aan ons volk onze technische bagage ten dienste te stellen, omdat we weten daardoor zijn hogere, godsdienstige belangen te dienen."¹⁴⁵ Kortom, de ingenieursstudenten zagen aan het begin van de jaren 1950 het nog steeds als hun taak om als toekomstige leiders hun technische capaciteiten ten dienste te stellen van hun volk en koppelden zij dit aan de zending van de katholieke universiteit.

Dat was ook de doelstelling van de rector Van Waeyenbergh. In 1956, een jaar midden in de schoolstrijd, zei de rector in een mededeling aan de UILv dat in een periode waarin techniek een belangrijkere plaats had ingenomen "het rijk van de geest en de belangrijkheid van de zedelijke ideeën niet op het achterplan mogen geschoven worden". Hij zag daarbij het belang van ingenieurs met een katholieke overtuiging in om dit te voorkomen. In de wetenschappelijke en industriële gebieden, waar de ingenieurs een belangrijke rol speelden, moesten zij de katholieke gedachten en leer trachten te introduceren.¹⁴⁶ Deze mededeling past perfect in het door prof. em. Vos omschreven plaatje dat de Alma Mater een maatschappelijk-kerkelijke rol trachtte te vervullen door de Kerk en de gelovige gemeenschap

¹⁴³ 'Iets nieuws aan de Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (augustus-september 1952, nr. 8), 3.

¹⁴⁴ 'De plechtige uitreiking der diplomas op de Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (1954, nr.8-9), 3-4.

¹⁴⁵ 'De plechtige overhandiging der diplomas aan de Speciale Scholen te Leuven', *UILv – Maandblad* (1953, nr. 9), 20-21. ; 'De plechtige uitreiking der diplomas op de Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (1954, nr.8-9), 5.

¹⁴⁶ 'Mededeling van zijn Excellentie Monseigneur Van Waeyenbergh Rector van de Alma Mater', *UILv – Maandblad* (1956, nr.6), 1-2.

te verdedigen en een katholieke elite te vormen. Ook stemt het overeen met de stichtingsgedachte van de katholieke ingenieursschool en de eerder omschreven tactiek van de 'geïntegreerde moderniteit'.¹⁴⁷

Naar mijn oordeel moeten de plechtige diploma-uitreikingen dan ook tegen deze achtergrond gehouden worden. De afgestudeerden werden voor een laatste maal op hun verplichtingen als toekomstige (katholieke) leiders gewezen en konden hun gehechtheid aan de universiteit en de rector bezegelen door lid te worden van de UILv. Dat de Vlaamse ingenieursstudenten de roeping van de universiteit opnamen, werd met de afscheidsrede van A. Goovaerts al eerder aangetoond. De toewijding tot de rector klonk echter nog sterker door in de afscheidsrede van W. Van Dievoet, die de Technische Kring op de diploma-uitreiking van 1955 vertegenwoordigde. Hij zei dat de ingenieursstudenten de grootste dank aan Van Waeyenbergh verschuldigd waren. Niet alleen omdat de rector een grote verantwoordelijkheid droeg, maar ook omdat hij de diploma's tegen de "vijanden van het vrij onderwijs" verdedigde.¹⁴⁸ Deze laatste uitspraak moet afgewogen worden tegen de ideologische klerikale-antiklerikale conflictsituatie die in België tot 1958 zou duren. Wanneer in 1954 een antiklerikale socialistisch-liberale regering aan de macht kwam, woedde er een felle schoolstrijd omtrent het middelbaar onderwijs. Volgens prof. em. Vos veroorzaakte dit conflict bij de Leuvense studenten een versterkte maatschappelijke betrokkenheid, waarbij in anti-Collardbetogingen ook regelmatig een Vlaamsgezind accent te bespeuren was. De politieke situatie zorgde er m.a.w. voor dat de godsdienstige revival van de jaren vijftig versterkt werd. Het schoolpact van 1958 pacificeerde de levensbeschouwelijke breuklijn in België, maar daardoor traden andere maatschappelijke problemen op de voorgrond en konden vernieuwingstendensen binnen de gelovige gemeenschap groeien.¹⁴⁹

Zoals de diploma-uitreikingen aantonen, beseften de Vlaamse ingenieursstudenten dat zij met hun technische bagage zich ten dienste moesten stellen van 'hun' volk. Ook professor Van Cauteren – die vanaf 1952 Van Hecke als erevoorzitter had vervangen – wees op een vergadering van de kring in mei 1955 op de rol die de ingenieur als Vlaming moest verwezenlijken, namelijk "de strijd om de bewustwording van ons volk".¹⁵⁰ Niettemin ontstond er aan het begin van de jaren 1950 onder de ingenieursstudenten van de Technische Kring ook een Europees bewustzijn. Prof. De Smet vestigde op de openingsvergadering van oktober 1952 al de aandacht op de mogelijkheden voor de ingenieurs in de "groeierende Europese gemeenschap".¹⁵¹ In 1953 trokken een veertigtal studenten o.l.v. assistent Luppens voor enkele dagen naar het Ruhrgebied voor een studiereis. Zij bezochten daarbij hoofdzakelijk fabrieken,

¹⁴⁷ VOS, *Idealisme en engagement*, 368. ; RAYMAEKERS, *Makers van een nieuwe wereld*, 155-168, 276.

¹⁴⁸ 'Toespraak van makker W. Van Dievoet', *UILv – Maandblad* (1955 nr.8-9), 7-8.

¹⁴⁹ GEVERS, *Kerk in de kering*, 56. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 255, 371. ; L. VOS e.a., *De stoute jaren – Studentenprotest in de jaren zestig*, Tielt, 1988, 9-10.

¹⁵⁰ 'Vergadering van 3 mei 1955 van de Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1955 nr.6), 6.

¹⁵¹ 'Enthousiaste openingsvergadering op 21 oktober 1952', *UILv – Maandblad* (1953 nr.1), 3.

waarbij de studenten niet alleen aandacht hadden voor technische zaken, maar ook interesse toonden in de arbeiders. Meer bepaald hoe zwaar hun werk was en hoe het systeem van medebeheer in de *Kupferhutte* in Duisburg werkte. De opsteller van het verslag trok op het einde van zijn bericht een opvallende conclusie: "En het [evenement, de reis] heeft ons ook de zekerheid gegeven dat wij, als ingenieurs in het Europa van morgen, in dienst van de gemeenschap kunnen stellen de productiviteit die over alle grenzen, talen en gemeenschappen heen, het oude continent zal behouden als cultuurbodem voor de hele wereld."¹⁵²

Uit dit citaat weerklinkt een soort van zendingsbewustzijn, waarbij de ingenieursstudenten zich geroepen voelden om – als bezorgers van hogere productiviteit – zich in dienst van West-Europa te stellen en er zo voor te zorgen dat het continent een leidende plaats in de wereld zou blijven innemen. Het moet naar mijn mening dan ook verbonden worden met de eerder omschreven Congovergaderingen, waarbij zij zichzelf op een hoger niveau achtten dan de Congolese bevolking en de Congolezen door materiële en technische verwezenlijkingen wilden 'bijschaven'. Het voorgaande moet verder ook in verband worden gebracht met de situatie na de Tweede Wereldoorlog. Tijdens deze oorlog hadden de Verenigde Staten – die al sinds het begin van de twintigste eeuw een beslissende voorsprong hadden op het vlak van wetenschappen – een ongekeerde industriële activiteit ontwikkeld, waardoor de Amerikaanse industrie t.o.v. Europa een definitieve technologische voorsprong genomen had. Daarbij genoten zowel de Amerikaanse industrie als de universiteiten van de migratie van Duitse experts naar de VS tijdens de oorlog.¹⁵³

Het Europees bewustzijn van de ingenieursstudenten aan het begin van de jaren 1950 komt ook sterk overeen met de bevindingen van prof. Kohlrausch en Trischler. Zij stellen dat het bewustzijn van 'Europeanisering' – de vorming van een Europese identiteit die voortkwam uit kennisuitwisseling over de grenzen heen – pas wijdverspreid werd in de tweede helft van de twintigste eeuw. Hierbij was Europeanisering vaak onlosmakelijk verbonden met internationalisme, als deel van de opkomende wetenschappelijke en technische globalisering. Op lange termijn had de transnationale uitwisseling van wetenschappelijke ideeën en technologische concepten (door migratie van experts) de denationalisering van technowetenschappelijke expertise versneld.¹⁵⁴ Het bewustzijn van de Europeanisering en technische globalisering kwam ook aan bod in een deel van de uiteenzetting van prof. Van Cauteren over 'De ingenieur en de beschaving' op de studieavond van 6 oktober 1955. Verslaggever A. Martens, de secretaris van de Technische Kring, meldde dat Van Cauteren aangaf dat de ingenieur een belangrijke rol

¹⁵² 'Verslag over de reis naar Duitsland van Studenten-Ingenieurs van 27 maart tot 1 april', *UILv – Maandblad* (1953, nr.5), 2-3.

¹⁵³ BAUDET, *Histoire des sciences*, 231-235. ; KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 198.

¹⁵⁴ KOHLRAUSCH en TRISCHLER, *Building Europe on Expertise*, 200, 300.

speelde in het huidige economische leven, aangezien hij de "schepper van techniek" was en de techniek het fundament van de beschaving was. Naast een uitwijding over de mechanisering en de consequenties daarvan voor de arbeiders, gaf Van Cauteren aan dat de wereld "één solidair blok" was geworden door de snelle verbindingen en telecommunicaties. Daarbij beweerde hij dat in West-Europa de technische ontwikkeling sterk belet werd door "star politieke neigingen en egoïstische beschouwingen".¹⁵⁵

2.2 Uitbreiding van de kring (1955-1958)

Op de algemene vergadering van 20 november 1955 sprak de ondervoorzitter van de UILv A. Henskens lovend over de activiteiten van de ingenieurskringen aan de Speciale Scholen, waarbij hij aanhaalde dat de Technische Kring dat jaar een "prachtig programma" had opgesteld om het zevende lustrum te vieren.¹⁵⁶ De ondervoorzitter loog niet. In dezelfde maand organiseerde de kring twee (sociale) debatavonden over de positie en rol van het kaderpersoneel en ingenieurs in ondernemingen en de houding die de ingenieurs moesten aannemen t.a.v. de arbeidersklasse. Ir. Lindemans sprak daarbij over het Nationaal Verbond voor Kaderpersoneel (NVK), de in 1953 opgerichte nationale groepering van de kaders. In november werden ook de St. Barbarafeesten georganiseerd, waarbij een verslaggever van de Technische Kring voor het eerst omschreef wat deze feesten van de patrones van de mijnwerkers precies inhielden. Na een gezamenlijke eucharistieviering met de Franstalige ingenieursstudenten, toonden de ingenieursstudenten hun technisch kunnen door op de Oude markt een grote toren met de 'modernste constructiematerialen' te bouwen. 's Avonds trok een stoet van versierde wagens – in de vorm van bv. een stoommachine – door de Leuvense straten, waarbij het contact tussen de studenten en professoren zeer gemoedelijk was. Verder werd dat jaar – naast een hele reeks studiereizen – voor het eerst een Vlaamse ingenieursrevue georganiseerd. De ontspanningsactiviteit werd vanaf dan jaarlijks ingericht, waardoor de Vlaamse ingenieursstudenten niet meer naar Franstalige revues moesten trekken. Ook bij de revue en de voorbereidingen ervan ontstond er een informele sfeer tussen professoren en studenten, waarbij studenten de professoren als acteurs nabootsten.¹⁵⁷ In de daaropvolgende revues stonden de professoren hoofdzakelijk op de planken van de stadsschouwburg van Leuven, met bv. een herwerkte versie van de Vos Reinaerde, en werd het script geschreven door de studenten.¹⁵⁸ In de jaren 1950 breidde de Technische Kring niet alleen haar activiteiten uit, ook het aantal bestuursfuncties nam in deze periode

¹⁵⁵ A. MARTENS, 'Verslag van de studieavond van donderdag 6 oktober 1955, erevoorzitter Prof. Ir. R. Van Cauteren: De ingenieur en de beschaving', *UILv – Maandblad* (1955 nr.11), 12-13.

¹⁵⁶ 'Welkom aan de promotie 1955', *UILv – Maandblad* (Oktober 1955), 41.

¹⁵⁷ 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.2), 26-31. ; PASTURE, *Kerk, politiek en sociale actie*, 322.

¹⁵⁸ 'Van den Prof Reinaerde', *Absenties* (1961 – speciaal nummer), 5-20. ; 'Onze revue', *Absenties* (maart 1961, nr.2), 12. ; 'Theodusseia', *Absenties* (speciaal nummer). ; 'Bloed in Heverlee', *Absenties* (december 1963, nr.2), 3-23. ; 'De Galloprofs', *Absenties* (november 1967, nr.2), 31.

toe. Voor het eerst werd er namelijk melding gemaakt van twee vice-presessen die de preses bijstonden en van een reisagent die de verschillende studiereizen moest organiseren.¹⁵⁹ Vanaf het academiejaar 1957-58 kwam daar een "contactpersoon der kandidaturen" bij.¹⁶⁰

Op de zevende lustrumviering sprak preses Louis Jacobs – in het bijzijn van de rector, de vice-voorzitter van de UILv, professorencorps en de eerste voorzitter J. Raskin – over de ontstaansjaren van de Vlaamse Technische Kring. Voor zover uit het bronnenmateriaal achterhaald kan worden, werd de naamswijziging van Technische Kring naar Vlaamse Technische Kring (VTK) pas vanaf dit lustrumjaar doorgevoerd, in tegenstelling tot de Gentse afdeling, die de laatste naam al tijdens het Interbellum hanteerde. Louis Jacobs ontleedde "de aktiemogelijkheden" van de kring ook vanuit de drie naamstermen.¹⁶¹ Nadien sprak de preses over de huidige problemen binnen het studentenleven, namelijk dat "een groot aantal studenten het professorenkader te buiten groeit" en de ingenieursstudenten een zwaar beladen programma hadden. Ook erevoorzitter Van Cauteren sprak over de problemen aan de universiteit, waarmee hij kritiek gaf op de opleiding, die hij vergeleek met het buitenland om aan te tonen dat een hervorming snel moest komen.¹⁶²

De grotere aandacht voor universitaire problemen vond niet alleen in de Technische Kring plaats. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er in Leuven een groeiende belangstelling voor de verbetering van de materiële situatie van de student, waarvan de oprichting van het Universitair Sociaal Centrum in 1949 een bewijs is. In 1950 was P. Eeckman ook van mening dat de Vereniging van Vlaamse Studenten (VVS) zich voornamelijk moest bezighouden met de sociale belangen van de studenten. De VVS hield in datzelfde jaar een congres, waarbij vanaf dan "de democratisering van het hoger onderwijs" en de sociale belangen van de studenten haar centrale programmapunten vormden. De democratisering van het hoger onderwijs hield het openstellen van de universiteit voor alle sociale lagen in en het niet meer als een exclusieve aangelegenheid beschouwen van de burgerlijke elite. Een gedachte die in brede kring na de Tweede Wereldoorlog werd gedeeld. Dit idee moet dan ook gezien worden in het kader van de wederopbouw, waarbij er een grotere behoefte was aan hooggeschoolde werkkrachten.¹⁶³ Ook de toenmalige preses Louis Jacobs deelde de gedachte dat de toenmalige samenleving verplicht was om de democratisering van het hoger onderwijs door te voeren. Hij was daarbij de UILv dankbaar, aangezien de

¹⁵⁹ A. MARTENS, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956, nr.6), 16.

¹⁶⁰ *Bestuur 1957-58*, AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁶¹ 'Nieuws van de Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1955 nr.11), 11. ; 'Academische zitting ter gelegenheid van het 7^e lustrum van de Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.2), 29.

¹⁶² 'Academische zitting ter gelegenheid van het 7^e lustrum van de Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.2), 29.

¹⁶³ VOS, *Idealisme en engagement*, 256-258. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 11. ; B. HENKENS, 'Vertegenwoordiging of voorhoede? De Vereniging van Vlaamse Studenten, 1938-1977', *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 8 (2001), 309-311.

unie ervoor had gezorgd dat jongeren met minder financiële mogelijkheden toch konden verder studeren.¹⁶⁴

De UILv maakte in de jaren 1950 namelijk werk van de verbetering van de materiële situatie van de ingenieursstudenten door een fonds te stichten die studieleningen gaf aan onvermogenende studenten aan de Speciale Scholen. Hiermee trachtte de unie het tekort aan studenten aan de Speciale Scholen aan te vullen. De voorzitter stelde namelijk in 1958 dat er van de 26.000 tot 30.000 inschrijvingen aan de universiteit slechts 10 tot 13% van de studenten voor toegepaste wetenschappen koos.¹⁶⁵ Dit kwam grotendeels doordat er aan de ingenieursopleiding een toelatingsexamen was verbonden. De doelstelling van het fonds sloot aan bij de wensen die de erevoorzitter Van Cauteren op de zevende lustrumviering kenbaar had gemaakt omtrent de hervorming van de ingenieursopleiding. Van Cauteren merkte dat er vanaf de Tweede Wereldoorlog een grotere vraag naar ingenieurs was, waarbij er in de context van de Koude Oorlog zich een wedloop tussen de VS en de Sovjet Unie afspeelde om zoveel mogelijk ingenieurs op te leiden. Voor Belgische situatie waren de Speciale Scholen van Leuven van groot belang, aangezien zij een aanzienlijk aandeel van de universitaire ingenieurs leverden.¹⁶⁶

Omwille van hun belangrijke taak stelde Van Cauteren het toenmalige studieprogramma van de Speciale Scholen in vraag. De huidige duur van de ingenieursstudies was na zestig jaar nog steeds vijf jaar, hoewel het aantal technische toepassingen in de maatschappij enorm was toegenomen en de basiswetenschappen – met o.a. de relativiteitstheorie en nucleaire wetenschap – complexer waren geworden. Als oplossing stelde Van Cauteren voor om voor het grootste gedeelte van de studenten de duur tot vijf jaar te beperken, maar het met zo weinig mogelijk specialisatie te voorzien. Een grondige kennis van de basiswetenschappen (scheikunde, natuurkunde, wiskunde, mechanica), waarbij abstracte vakken steeds vanuit het concrete moesten vertrekken, moest voor een degelijke algemene vorming zorgen. Hierbij diende er ook aandacht besteed te worden aan een humanistische, sociale en economische vorming, zodat de ingenieurs wegens gebrek aan zo'n vorming niet weggedrongen zouden worden in functies als bedrijfsleider of ondernemingshoofd. Van Cauteren stelde dat voor een beperkte groep van de beste ingenieursstudenten een extra specialisatiejaar kon worden ingericht. Met betrekking tot de democratisering van de studies en de faciliteiten die voorzien moesten worden voor studenten die bekwaam waren voor de hogere studie, was Van Cauteren dan ook van mening dat de toelagen van de staat of studiebeurzen voor een groot deel het aanvullende specialisatiejaar moesten dekken.¹⁶⁷

¹⁶⁴ 'Toespraak van makker Louis Jacobs', *UILv – Maandblad* (1956, nr.8-9), 19-20.

¹⁶⁵ 'Het fonds voor studieleningen', *UILv – Maandblad* (8-12-1957), 8-9.

¹⁶⁶ R. VAN CAUTEREN, 'Belangrijkheid van de Leuvense Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (1957 nr.2), 12-20. ; 'Het Internationaal Kongres der Ingenieurstudenten', *Technisch-Wetenschappelijk Tijdschrift KVIV* (juni 1959, nr.6), 149.

¹⁶⁷ R. VAN CAUTEREN, 'Belangrijkheid van de Leuvense Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (1957 nr.2), 12-20.

Het bestuur van de Technische Kring hield zich vooralsnog weinig bezig met voorstellen tot hervorming van hun studies. Wel was er aandacht voor het stijgend aantal ingenieursstudenten. Met het lustrumprogramma dat Louis Jacobs in 1955-56 had opgesteld, ontving de preses veel lof en waardering van A. Henskens, de ondervoorzitter van de UILv. Volgens Henskens had de Vlaamse Technische Kring onder de "dynamische geest" van Jacobs een uitzonderlijk keurig programma van activiteiten voorzien, waarbij de preses het "aangedurfd" had om het groots te zien en niet terugdeinsde voor zijn verantwoordelijkheden.¹⁶⁸ Vanuit de "dynamische preses" Jacobs ontstond dan ook de idee voor een studentenhuus, zodat de twee Leuvense ingenieurskringen – de Vlaamse Technische Kring en Cercle Industriel – met een efficiënter beheer de toename van ingenieursstudenten konden opvangen. Het huus moest voor een betere organisatie van de kringen zorgen door een vergaderzaal, een vast secretariaat en woongelegenheden voor de bestuursleden ter beschikking te stellen. Anderzijds moest het in faciliteiten zoals een bibliotheek of een leeszaal voorzien. Louis Jacobs legde zijn voorstel aan de UILv voor met de vraag of de Unie zijn initiatief kon financieren. Aanvankelijk was de UILv terughoudend, maar uiteindelijk zou het met het voorstel instemmen en riep het haar leden en de industrie op om financieel bij te dragen.¹⁶⁹

De verwezenlijking van het huus liet nog een jaar op zich wachten. In de tussentijd vond het bestuur van de Vlaamse Technische Kring tijdens het academiejaar 1956-57 o.l.v. preses Jan Maertens onderdak in een voorlopig gehuurd huus in de Vermeyleystraat. Vanaf dat jaar werd ook een cursusdienst ingericht als bijkomende faciliteit voor de ingenieursstudenten.¹⁷⁰ De activiteiten onder Maertens stonden in het verlengde van zijn voorganger. Naast activiteiten voor een aanvullende technische vorming – zoals fabrieksbezoeken en excursies naar bv. de Kempische steenkoolmijnen – organiseerde het bestuur net zoals het jaar ervoor debatten rond kaderpersoneel en besprak het de sociale rol van de ingenieur in vergaderingen en debatten. Verder werden er voorlichtingsvergaderingen gehouden waar professoren de toekomstmogelijkheden en programma's van specialiteitrichtingen bespraken. Ten slotte werden bepaalde ontspanningsactiviteiten – zoals de ingenieursrevue en de St. Barbarafeesten – verdergezet en uitgebreid met het organiseren van dansavonden, voetbalwedstrijden en een promotiebal.¹⁷¹

¹⁶⁸ 'Algemene Vergadering van 27 mei 1956', *UILv – Maandblad* (1956 nr.7), 20. ; 'Welkom aan de jongeren', *UILv – Maandblad* (1956 nr.8-9), 16.

¹⁶⁹ 'De nieuwe promotie', *UILv – Maandblad* (1956 nr.12), 39. ; F.M.L. VAN HORENBEECK, 'De U.I.L.v. en de studenten-ingenieurs', *UILv – Maandblad* (1957 nr.5), 26. ; 'Toespraak van de Ondervoorzitter', *UILv – Maandblad* (1957 nr.7), 23-24.

¹⁷⁰ P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956, nr.11), 16.

¹⁷¹ P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.11), 15-16. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.1), 20-22. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.1) 20-21. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.3), 18-20. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.5), 26-27. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring – Jaarverslag 1956-1957', *UILv – Maandblad* (1957 nr.6), 17-19.

Uit het verslag over de openingsvergadering weerklonk nog steeds een zendingbewustzijn in de taak die de preses Jan Maertens de Vlaamse ingenieursstudenten toewees. Zij moesten zich voorbereiden op "een taak die tegelijk technisch en sociaal zal zijn". Technische vorming verkregen de studenten via de universiteit, waardoor Maertens stelde dat de VTK via activiteiten voor de sociale vorming moest zorgen.¹⁷² De aandacht voor de sociale rol die de ingenieurs later moesten vervullen, moet naar mijn oordeel niet alleen in het licht van de stichtingsgedachte van de katholieke ingenieursschool en de beginselen van de universiteit gezien worden, maar ook in het kader van het christelijk personalisme. Deze stroming raakte voornamelijk door het toedoen van Emmanuel Mounier al in de jaren 1930 onder katholieken bekend, waarbij het toen voornamelijk een anti-individualistische bijklank had. Na de Tweede Wereldoorlog werden de menselijke waardigheid en menselijke verantwoordelijkheid eerder beklemtoond (wat ook in de verslagen van de VTK meer en meer tot uiting komt). Paus Pius XII schoof daarbij de mens als grondslag van het christelijk sociaal denken naar voren. Zo bestond de katholieke sociale leer uit drie pijlers: menselijke waardigheid, gelijkheid van mensen en de rechten van de mens als 'subject' van de samenleving. De laatste pijler hield in dat mensen niet als object mochten beschouwd worden voor andere doeleinden, zoals winstbejag.¹⁷³

Binnen de UILv – die nauw verbonden was met de VTK en een zekere invloed had op de kring door financiële giften te schenken – was er in de jaren 1950 veel aandacht voor de christelijke sociale leer en de sociale rol die de ingenieur moest vervullen. Dat tonen verschillende artikelen uit de maandbladen van de Unie aan. Zo zette de bisschop van Doornik bijvoorbeeld op aanvraag van de redactie de sociale rol van de ingenieur uiteen. De bisschop gaf aan dat de zending van de ingenieurs steeds belangrijker werd door de plaats van techniek en posities van de ingenieurs in de samenleving. Enerzijds moesten de katholieke ingenieurs – als "bewerkers van de productiviteit" – de rijkdommen die God had geschapen beheren en zo zijn schepping voltooien. Anderzijds mocht hun zending niet beperkt blijven tot de productiviteit, aangezien dit geen doel op zich mocht vormen. De katholieke ingenieurs moesten de arbeiders als personen waarderen en eerbiedigen. De verhoging van de productiviteit moest zo steeds ondergeschikt staan aan "de menselijke en goddelijke waardigheid der arbeiders". De ingenieur moest bewust zijn van zijn verantwoordelijkheden en als bemiddelaar "tussen het kapitaal en de arbeid" de sociale rechtvaardigheid bevorderen.¹⁷⁴

Deze boodschap kwam ook tot uiting binnen de Vlaamse Technische Kring. Naast de sociale activiteiten van de VTK werden de ingenieursstudenten ook tijdens ontspanningsactiviteiten op hun toekomstige zending door professoren en ingenieurs (verbonden aan de UILv) gewezen. Op de

¹⁷² P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.11), 16.

¹⁷³ PASTURE, *Kerk, politiek en sociale actie*, 210-211.

¹⁷⁴ HIMMER, 'De sociale rol van de ingenieur', *UILv – Maandblad* (1957 nr.8-9), 3-4.

openingsvergadering sprak prof. Peters over de plaats van de katholieke ingenieur in de samenleving en benadrukte erevoorzitter Van Cauteren dat het aspect 'mens' voor de ingenieur van groot belang was.¹⁷⁵ Verder gaf E.P. Fimmers dat jaar tijdens de mis, voorafgaand aan de St. Barbarafeesten, een gelegenheidstoespraak waarin hij op de drievoudige plicht wees waaraan de ingenieur gebonden was: gehoorzaamheid aan de wet van de arbeid, rechtvaardigheid en solidariteit. Tot slot drukten Ir. Nollin – werkzaam aan de KVIV – en erevoorzitter Van Cauteren dat jaar de ingenieursstudenten nogmaals op hun toekomstige sociale rol. De ingenieur moest de productie organiseren en beheersen en ervoor zorgen dat "mens en machine met elkaar verzoend worden". Van Cauteren drong verder aan dat de studenten later sociaal moesten zijn en techniek slechts als een middel moesten beschouwen om aan de "hele mensheid een volwaardig bestaan te geven". Techniek moest worden ingezet om tot naastenliefde en de "ontvoogding van de werkende stand" te komen.¹⁷⁶

Naast de katholieke zending waren de ingenieursstudenten zich nog steeds bewust van hun rol voor het Vlaamse volk. Dat blijkt uit de afscheidsrede die preses Maertens in juli 1957 tijdens de diploma-uitreiking hield. Naast de katholieke belangen moesten de ingenieurs zich inspannen om de productiviteit en bijkomende welvaart van hun volk te verhogen: "Wanneer de vorige generatie het ons heeft mogelijk gemaakt in onze eigen taal te studeren dan voelen wij het als onze plicht aan ons volk nu ook economisch sterker en onafhankelijker te maken." Uit dit citaat blijkt dat de herinneringen op lustrumevenementen aan de vooroorlogse ingenieursgeneratie een duidelijke rol speelde. De naoorlogse generaties ingenieurs werden er zo aan herinnerd dat de vooroorlogse generaties voor de opsplitsing van de leergangen hadden gepleit en dat het nu aan de huidige generatie was om het werk verder te zetten door de welvaart van het volk te verhogen.¹⁷⁷ Vanaf de Tweede Wereldoorlog verplaatste het economisch zwaartepunt van België zich ook geleidelijk van Wallonië naar Vlaanderen, o.a. doordat de geïndustrialiseerde landen van steenkool naar olie omschakelden. Hierdoor nam, omwille van de aardolieraffinage en daaraan gebonden industriële activiteiten, de betekenis van de Antwerpse haven toe. De volledige economische verschuiving kwam echter pas definitief in de jaren 1960. Zo was er in Vlaanderen in de jaren 1950 nog veel werkloosheid.¹⁷⁸

Ook erevoorzitter Van Cauteren was aan het begin van het academiejaar 1956-57 'verheugd' dat het aantal Vlaamse studenten aan de Speciale Scholen stilaan een meerderheid begon te vormen.¹⁷⁹ De

¹⁷⁵ P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.11), 16.

¹⁷⁶ P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.2), 36-38. ; P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.4), 14.

¹⁷⁷ 'Toespraak van de Voorzitter van de V.T.K.', *UILv – Maandblad* (1957 nr.8-9), 23.

¹⁷⁸ BAUDET, *Histoire des sciences*, 256-257. ; H. GAUS, *Politieke en sociale evolutie van België*, Leuven, 1992, 59-60. ; M. PLATEL, *Communautaire geschiedenis van België*, Leuven, 2004, 114-115. ; PASTURE, *Kerk, politiek en sociale actie*, 26.

¹⁷⁹ P. DE MEESTER, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1956 nr.11), 16.

vreugde van de erevoorzitter moet wellicht verbonden worden aan het verfranste bedrijfsleven in Vlaanderen, aangezien meer Vlaamse ingenieurs deze situatie zouden kunnen ombuigen. Een jaar later verlangde Van Cauteren dat de leden van VTK niet vergaten van waar zij kwamen en stelde hij dat de verantwoordelijkheid die de studenten droegen tegenover het verleden groot was. Doordat er aan het begin van de twintigste eeuw slechts zeer weinig Vlaamse studenten waren ingeschreven, en er in 1957 voor het eerst meer studenten voor de Nederlandstalige dan de Franstalige kandidaturen waren geregistreerd, moesten de studenten er volgens Van Cauteren voor zorgen dat dit "moeizame werk niet tevergeefs is geweest".¹⁸⁰ Kortom werd de taalongelijkheid aan de Speciale Scholen tot de jaren 1930 en de minderheid die de Vlaamse ingenieursstudenten tot dan vormden door de naoorlogse professoren en presessen aangehaald om het Vlaamse bewustzijn bij de leden van de VTK aan te wakkeren.

Aan het einde van het academiejaar 1956-57 werd Paul de Meester de opvolger van Jan Maertens als preses voor het volgende academiejaar. Op 16 mei 1957 had Jan Maertens op de laatste algemene zitting een verkiezingsreglement goedgekeurd. Onder de voorwaarden om verkozen te worden, stond o.a. dat de kandidaat-preses naar het vijfde jaar moest overgaan en de nieuwe preses twee derde van de geldige stemmen moest halen. De vice-preses werd apart verkozen en moest een absolute meerderheid halen.¹⁸¹ Paul de Meester werd na één ronde tot nieuwe preses verkozen. Zijn bestuur kon de activiteiten vanaf dat jaar in een eigen huis, gelegen in de Parkstraat, regelen. Het bezitten van een eigen kringhuis, te danken aan de financiële bijdrage van de UILv, ging ook samen met het aannemen van statuten als vereniging zonder winstoogmerk. Dit laatste kwam er op voorstel van de secretaris Van Horenbeeck van de UILv. De VTK nam de formele structuur aan, om de financiële risico's van de bestuursleden te beperken. Daarbij blijkt uit een briefwisseling dat de UILv de statuten voor VTK-Leuven zou opstellen en ook een bepaalde controle kreeg op de financiën van de ingenieurskring.¹⁸² De UILv hoopte met de financiering van het gebouw en meubilering het verenigingsleven van de ingenieursstudenten en de banden tussen de Vlaamse en Franstalige studenten te bevorderen. Vanuit het standpunt van de Unie speelden de studentenkringen een belangrijke rol in de (aanvullende) vorming van de toekomstige ingenieurs en kon de financiering van het huis niet alleen voor een betere werking en 'professionalisering' van de kringen zorgen, maar maakte het ook reclame voor de steun die de Unie aan de jonge ingenieurs gaf.¹⁸³

¹⁸⁰ *Parkstraat 71, AMVS VTK, 49/74 A.*

¹⁸¹ *Verkiezing, 17 mei 1957. AMVS VTK, 49/74A.*

¹⁸² R. DERKINDEREN, 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.6), 19. ; 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (mei 1958, nr.6), 31. ; *Brief van Lou Vandermeulen, 19 mei 1957. AMVS VTK, 49/74 A.*

¹⁸³ 'De nieuwe promotie', *UILv – Maandblad* (1956 nr.12), 39. ; F.M.L. VAN HORENBEECK, 'De U.I.L.v. en de studenten-ingenieurs', *UILv – Maandblad* (1957 nr.5), 26. ; 'Toespraak van de Ondervoorzitter', *UILv – Maandblad* (1957 nr.7), 23-24.

Het ter beschikking stellen van het huis en de plechtige inhuldiging ervan in maart 1958 staan naar mijn mening ook symbool voor de wederzijdse relatie tussen de Unie en VTK. Het was namelijk niet de eerste keer dat de Unie de leden van de Vlaamse Technische Kring na de Tweede Wereldoorlog financieel en materieel bijstond.¹⁸⁴ De financiële bijdragen zorgden er echter ook voor dat de UILv zijn invloed op de VTK vergrootte en de ingenieursstudenten (zoals op de diploma-uitreikingen of lezingen) op hun verplichtingen en verantwoordelijkheden als katholieke ingenieurs kon wijzen. Op 5 maart 1958 werd het huis in de Parkstraat – in bijzijn van de UILv en KVIV – door rector Van Waeyenbergh plechtig gezegend nadat de professoren en studenten een mis hadden bijgewoond. Op deze manier verklaarde de rector dat "de werking van de Technische Kring steeds een godsdienstige inslag zou mogen hebben". Preses De Meester sprak in een toespraak naast het gezegende kruis vol dankbaarheid t.a.v. de UILv en rector, waarbij hij verklaarde dat het huis niet alleen de kringwerking zou bevorderen, maar ook zou bedragen tot de vorming van "goede kristen ingenieurs". De Vlaamse Technische Kring had volgens De Meester – in een periode waarin de techniek een sterke opmars maakte en er een tekort aan ingenieurs was – de plicht om voor de algemene menselijke vorming van zijn leden te zorgen. Ook Henskens, de ondervoorzitter van de UILv, gaf een toespraak tijdens de inhuldiging van het huis. Hij gaf hierbij aan dat de faculteitskring de aangeboden faciliteiten kon gebruiken "tot groter welzijn van de vorming onzer jonge studenten ingenieurs en tot verwezenlijking van het ideaal dat U heeft beziel bij de keuze van deze vorming. Namelijk het opgroeien tot flinke technici ten dienste van ons land en van ons volk".¹⁸⁵

Ook preses De Meester had tijdens de openingsvergadering aan het begin van het academiejaar de aandacht bij de eerstejaarsstudenten gevestigd op de plicht die zij als ingenieursstudenten hadden om hun "algemene vorming te verzorgen".¹⁸⁶ Tevens was de toewijding van de preses aan de rector het hele academiejaar merkbaar. In een nieuwjaarsbrief aan de rector gaf De Meester aan dat de wereld niet alleen nood had aan ingenieurs, maar "nog veel meer nood aan goede kristen ingenieurs" en wenste hij de katholieke universiteit een zegenrijk jaar toe.¹⁸⁷ Tot slot verklaarde hij in zijn afscheidsrede dat de Leuvense universiteit voor "100 verse ingenieurs" had gezorgd, die hun roeping niet alleen in België moesten vervullen, maar ook voor aan een beter Europa en wereld moesten bijdragen. De preses uitte zijn dankbaarheid aan de rector en vond dat de afgestudeerde ingenieurs hun dank niet beter konden uitten door "goede, kristen ingenieurs" te zijn.¹⁸⁸ Naast dankbaarheid t.a.v. de rector en de UILv toonde De Meester ook ontzag voor de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging (KVIV). De KVIV had in maart

¹⁸⁴ 'Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1949 nr.11), 13-14. ; 'Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1950 nr 12), 4-5. ; 'De plechtige overhandiging der diplomatas aan de Speciale Scholen te Leuven', *UILv – Maandblad* (1953 nr.9), 20-21.

¹⁸⁵ R. DERKINDEREN, 'Inhuldiging van het nieuw T.K.-huis', *UILv – Maandblad* (1958 nr.3), 9-13.

¹⁸⁶ 'Vlaamse Technische Kring', *UILv – Maandblad* (1957 nr.11), 13.

¹⁸⁷ *Brief van Paul De Meester aan H. Van Waeyenbergh*, 24 december 1957. AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁸⁸ 'Toespraak van Makker Paul De Meester', *UILv – Maandblad* (1958 nr.9), 17.

1954 de titel tot Koninklijke maatschappij ontvangen en hield op 16 juni 1958 een derde Internationaal Havencongres ter ere van haar zesde lustrum. Een congres dat indruk moest gemaakt hebben op De Meester, die hiervoor was uitgenodigd. Voor de preses gold het congres als een voorbeeld van organisatie en als een bewijs dat de KVIV een toonaangevende ingenieursvereniging was.¹⁸⁹ Naast betrekkingen met de UILv onderhield VTK-Leuven dus ook de relatie met de KVIV door jaarlijks het hoofdbestuur te ontvangen, waarbij de ingenieurskring ook financiële steun kreeg.¹⁹⁰

Het soort activiteiten dat het bestuur onder De Meester organiseerde, bleef in de lijn van zijn voorgangers. Vanaf dat jaar richtte het bestuur wel een eigen tijdschrift *Absenties* in. Verder bleef de ingenieurskring in de Leuvense studentenwereld actief binnen het Faculteitenkonvent (FK), waar o.a. interfacultaire sportevenementen en *thé dansants* werden georganiseerd.¹⁹¹ Uit een brief van Paul De Meester aan Jos Mees, de verbondspreses van 1957-58, blijkt dat de VTK de laatste jaren door rechtstreeks contact en via het FK nauwe banden had met het KVHV. In 1953 ontstond er al een nauwe vorm van samenwerking tussen het Faculteitenkonvent en het KVHV, waarbij het FK onafhankelijk en lid bleef van de koepelorganisatie LSC. In januari 1957 nam het KVHV enkele presides van faculteitskringen in haar bestuur op, om op deze wijze zijn positie als toonaangevende studentenvereniging te versterken. De faculteitskringen begonnen vanaf de tweede helft van de jaren vijftig namelijk een belangrijkere rol in het studentenleven te spelen.¹⁹²

De Meester stuurde na de verkiezingsoverwinning van Jos Mees een brief om aan te geven dat de ingenieursstudenten door hun "overbelaste studies" de werking van het Verbond tijdens het academiejaar 1957-58 niet volledig konden steunen, maar hoopte dat de samenwerking van de laatste jaren bleef aanhouden. Jos Mees behoorde tot de traditionalistische strekking binnen het Verbond, waarbij hij voorstander was om het KVHV alle Vlaamse studenten te laten overkoepelen. Zijn tegenstrever bij de verbondsverkiezingen – Lode Verhaegen – maakte deel uit van de hervormingsgezinde groep binnen het KVHV. Verhaegen wilde een nieuwe structuur – een studentenparlement – waarbij het KVHV gelijk werd gesteld met andere organisaties, zoals het HVKA. Of de brief van De Meester als een steunbetuiging voor het beleid van Mees beschouwd kan worden, is niet gegrond. Wel toont het aan dat

¹⁸⁹ 'Internationaal Technisch-Economisch Congres', *Technisch-Wetenschappelijk Tijdschrift* (maart 1955), 7. ; 'Toespraak van Makker Paul De Meester', *UILv – Maandblad* (1958 nr.9), 18. ; *Brief van Paul De Meester aan Ir. R.F. Van Bocxstaele*, 22 juni 1958. AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁹⁰ *Brief van Paul De Meester aan Ir. C. Van Rooy*, 5 november 1957. AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁹¹ *Brief van Richard Van Halen*. AMVS VTK, 49/74 A. ; 'Vlaamse Technische Kring', *UILv- Maandblad* (mei 1958, nr.6), 31.

¹⁹² *Brief van Paul De Meester aan Jos Mees*, 30 mei 1957. AMVS VTK, 49/74 A. ; VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 177.

VTK-Leuven – op een moment dat de kring aan het groeien was – de vriendschappelijke banden met het KVHV wilde behouden.¹⁹³

Kortom, er kan gesteld worden dat de Vlaamse Technische Kring als reactie op het stijgend aantal ingenieursstudenten en door ideeën van 'dynamische presides' en financiële steun van verenigingen zoals de UILv vanaf het midden van de jaren 1950 zijn werking uitbreidde. Het aantal (ontspannings)activiteiten nam toe, het bestuur bezat een eigen studentenhuis en verleende met een cursusdienst meer faciliteiten aan haar leden. Verder begon de kring via het FK een belangrijkere plaats in te nemen in de studentenwereld. De keerzijde van de medaille was dat de UILv – en bijkomend het professorencorps en de rector – een grotere invloed kreeg op de inhoud van de doelstellingen van de kring door de leden herhaaldelijk te wijzen op hun plichten en verantwoordelijkheden als toekomstige Vlaamse, maar voornamelijk katholieke ingenieurs.

2.3 Aandacht voor de opleiding, toenadering tot de industrie (1958-1959)

In het presesjaar van De Meester was er beduidend meer aandacht voor het programma van de ingenieursstudies. Op 7 februari sprak een twintigtal leden van de VTK onder aanwezigheid van professoren Van Cauteren en Pietermaat over een programmahervorming. De conclusies die uit de studievergadering naar voren kwamen, lijken sterk op de oplossingen die Van Cauteren tijdens het presesjaar van L. Jacobs naar voren had geschoven. Naast een algemene vorming zonder doorgedreven specialisatie, diende theoretische kennis vooral door de ingenieursstudenten begrepen en toegepast te worden en moesten theoretische vakken vanuit concrete voorbeelden vertrekken. Op de studievergadering werd ook het gebrek aan coördinatie aangeklaagd. Elke professor kon namelijk door een grote vrijheid binnen de wetgeving zijn vak invullen zoals hij wilde. Op de vergadering werd daarom ook een voorstel gedaan om de bevoegdheden van de huidige inspecteur aan de Speciale Scholen met bv. studiecontrole uit te breiden of om een 'studiedirecteur' in te richten.¹⁹⁴

De studievergadering was niet het enige moment waarop de ingenieursstudenten over hun opleiding discussieerden. Dat jaar werd er tijdens de Expo 58 in Brussel van 4 tot 9 augustus een Internationaal Kongres der Ingenieursstudenten georganiseerd door de Internationale Federatie der Nationale Verenigingen van Ingenieursstudenten (F.I.A.N.E.I.). VTK-Leuven nam daarbij actief deel aan de voorbereidingen, op aanvraag van enkele afgestudeerden zoals ir. Cooreman, die verantwoordelijk waren voor de organisatie van het congres. Er werd verzocht dat enkele ingenieursstudenten aan de Speciale Scholen in het organisatie comité zaten om bepaalde praktische zaken voor het congres te

¹⁹³ *Brief van Paul De Meester aan Jos Mees, 30 mei 1957. AMVS VTK, 49/74 A. ; VOS, DE WEVER en WEETS, Vlaamse vaandels, rode petten, 187-188.*

¹⁹⁴ *Bondig verslag van de studievergadering van de VTK, 7 februari 1958. AMVS VTK, 49/28 A.*

regelen. Twee leden van VTK-Leuven – Jan Mennes en H. Galland – werden respectievelijk verkozen tot voorzitter en secretaris van de Belgische Federatie van de Studenten Ingenieur (B.F.S.I.), die de ingenieursstudenten uit verschillende landen uitnodigde voor het congres. De B.F.S.I. was een koepelorganisatie voor studentenorganisaties aan de universitaire ingenieursscholen van België, waaronder VTK-Leuven. Het internationale congres stond in het teken van de geest van de Wereldtentoonstelling: het algemeen menselijke.¹⁹⁵

De Expo 58 stond namelijk niet in het teken van het traditionele vooruitgangsgeloof, maar nam de fundamentele problemen van de eigentijdse mens en mensheid als uitgangspunt. Wetenschap en techniek werden niet meer als de vanzelfsprekende motoren gezien van het proces dat de mens naar welvaart zou brengen. De Tweede Wereldoorlog, de Koreaanse oorlog en de tegenstellingen veroorzaakt door de Koude Oorlog hadden duidelijk gemaakt dat de wereld ernstig verdeeld was en dat techniek niet voor een betere wereld zou zorgen, maar door haar consequenties aan de basis lag van de problemen waarmee de mensen geconfronteerd werden. Transport en communicatie hadden niet geleid tot grotere eenheid en gelijkheid op globaal niveau, maar tot individualisme. Daarnaast waren de ”vruchten van de vooruitgang” ongelijk verdeeld, waarbij de armere delen van de wereld er geen toegang tot hadden. Volgens de initiatiefnemers van de Expo hadden de technologische vernieuwingen in het rijke werelddeel ook enkel maar voor vooruitgang op materieel niveau (bv. levensstandaard) gezorgd. De technologie had volgens hen echter ook tot ’ontmenselijking’ van het leven geleid, doordat de mens geen controle had over de technologie, waardoor de wereld onbeheersbaar werd. Wetenschap en techniek moesten daarom terug ondergeschikt gemaakt worden aan de mens, van wie de geest het ’menselijke’ uitmaakte. De wereldtentoonstelling in Brussel stelde zich dan ook tot doel om oplossingen te zoeken en ”bij te dragen tot het geluk van de mensheid als geheel en van individuele mensen”, het geluk dat enkel in het geestelijke welzijn kon liggen, waardoor de focus van de tentoonstelling ook sterk op de mensheid lag. De vooruitgang van de techniek moest terug in dienst van de mens staan. Dit was ook de leuze die de katholieke kerk onderstreepte: wetenschap en techniek moesten dienstbaar zijn aan de mens, die op zijn beurt zich dienstbaar moest opstellen aan God.¹⁹⁶

Ook het Internationaal Kongres der Ingenieursstudenten stond klaarblijkelijk in het teken van de Expo 58. Uit het programmaboek van het congres weerklonk de boodschap van de wereldtentoonstelling zeer duidelijk. Wetenschap en techniek hadden enorme vorderingen gemaakt, maar de mens was er in de

¹⁹⁵ *Internationaal kongres der ingenieursstudenten – programmaboek*. AMVS VTK, 49/74 A. ; *Brief van Ir. W. Cooreman aan Paul De Meester*, 29 augustus 1957. AMVS VTK, 49/74 A. ; *Brief van Ir. W. Cooreman aan Paul De Meester*, 12 september 1957. AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁹⁶ T. VERSCHAFFEL, 'Er waait een harde wind, maar de hemel blijft blauw... De boodschap van Expo 58', G. PLUVINAGE red., *Expo 58 Tussen droom & werkelijkheid*, Tielt, 2008, 73-93. ; GEVERS, *Kerk in de kering*, 9-12. ; BAUDET, *Histoire des sciences*, 273-274.

'gemechaniseerde wereld' ook eenzamer door geworden. Aan de mens moest dan ook worden getoond dat de technische vernieuwingen enkel de verbetering van het menselijk bestaan tot doel hadden. De doelstelling van de organisatoren van het internationale congres was dan ook om ingenieursstudenten uit verschillende landen te laten debatteren over de vorming die zij kregen en onderzoeken of deze vorming de gestelde verwachtingen kon inlossen. De ingenieursstudenten waren volgens de organisatoren diegene die geroepen waren tot de leidende functies en via de technische vooruitgang de geestelijke verheffing van de mensen moesten verwezenlijken.¹⁹⁷ Onderverdeeld in verschillende commissies spraken en vergeleken meer dan 1000 deelnemers uit veertig verschillende landen onder meer de vorming van de ingenieursstudenten en de internationale uitwisselingen, waarbij er o.a. gepleit werd voor een brede basisvorming zonder te diepgaande specialisatie. Verder stonden de deelnemers voor een betere samenwerking tussen universiteit en nijverheid, om de (zowel technische als sociale) stages van ingenieursstudenten te heropwaarderen, en moedigden zij internationale uitwisselingen aan.¹⁹⁸

De samenwerking tussen universiteit en industrie werd het volgende academiejaar 1958-59 een aandachtspunt voor de Vlaamse Technische Kring. Het nieuwe bestuur onder leiding van Jaak Joos kende dat jaar een goede samenwerking met de Franstalige zusterkring en organiseerde naar het voorbeeld van verschillende Amerikaanse universiteiten een "Dag der nijverheid aan de speciale scholen".¹⁹⁹ In samenwerking met de UILv – die voor de sprekers zorgde – vond deze dag op 7 maart plaats en had het een dubbele doelstelling. Enerzijds konden bedrijfsleiders contacten leggen met de laatstejaars ingenieursstudenten en banden aanhalen met professoren. Anderzijds kregen de ingenieursstudenten van de laatste twee jaren zo de mogelijkheid om informatie te winnen over de verschillende sectoren waar zij hun loopbaan konden starten.²⁰⁰ Beide faculteitskringen organiseerden het evenement vooral omwille van de laatste reden. Zoals de voorzitter van de *Cercle Industriel* G. Preaux op de openingstoespraak aanhaalde, stond het evenement in het teken van "Mieux connaître pour mieux choisir, mieux choisir pour mieux servir". Ook preses Jaak Joos stelde dat de kringen de noodzaak hadden gevoeld om dit contactmoment te organiseren. Met een goede toekomstkeuze konden de ingenieursstudenten zich namelijk in dienst stellen van de industrie en er als toekomstige bedrijfsleiders het maximale uithalen.²⁰¹

¹⁹⁷ *Internationaal kongres der ingenieursstudenten – programmaboek*. AMVS VTK, 49/74 A.

¹⁹⁸ 'Het Internationaal Kongres der Ingenieurstudenten', *Technisch-Wetenschappelijk tijdschrift KVIV* (december 1958, nr.12), 271. ; 'Internationaal Congres der Studenten Ingenieurs (FIANEI)', *UILv – Maandblad* (1958 nr.9), 1-3. ; 'Het Internationaal Kongres der Ingenieurstudenten', *Technisch-Wetenschappelijk Tijdschrift KVIV* (juni 1959, nr.6), 148-152.

¹⁹⁹ 'Toespraak van Makker Jaak Joos', *UILv – Maandblad* (1959 nr.9), 9-10.

²⁰⁰ 'Een Dag der Nijverheid aan de Speciale Scholen', *UILv – Maandblad* (1959 nr.2), 1-2.

²⁰¹ 'Toespraak van de heer J. Joos', *UILv – Maandblad* (1959 nr.4), 13-15.

Het evenement kon op een grote aanwezigheid rekenen. 90 procent van de laatstejaars- en 70 procent van de vierdejaars ingenieursstudenten uit beide taalgemeenschappen was namelijk present.²⁰² Een van de toespraken die voor de Vlaamse ingenieursstudenten van belang was, was die van I. De Witte – hoofdingenieur van het bedrijf Bekaert – die handelde over wat de nijverheid van de ingenieurs verwachtte. Hij oordeelde daarbij dat de universiteit voor een brede technisch-wetenschappelijke kennis zorgde en dat deze kennis moest worden aangevuld. Een tweede verwachting die de industrie volgens De Witte stelde, waren niet-technische vaardigheden, zoals talen, economie, financiën en het sociale gebied. De ingenieursstudenten moesten daarom hun (vrije) tijd nuttig besteden – aangezien dit volgens De Witte beslissend was voor het succes van hun verdere loopbaan – en werken aan hun vorming, wat een passende houding inhield. Verder besprak De Witte de relatie tussen de ingenieur en de materie en tussen de ingenieur en de mens. Zo moesten zij zich kunnen 'vereenzelvigen' met de machines waar zij later mee in contact zouden komen, om zo er de controle over te krijgen. Daarnaast moesten de ingenieursstudenten werken aan hun menselijke persoonlijkheid, aangezien zij later als hoofd in contact zouden komen met een ploeg, en zij deze ploeg moesten kunnen 'bezielen'.²⁰³

Volgens De Witte leefden de Vlaamse ingenieursstudenten echter in een ongunstig klimaat om een bijhorende vorming te verkrijgen. In Vlaanderen waren er te weinig nijverheidsondernemingen van betekenis en ontbrak het aan een industriële traditie. Als oplossing stelde De Witte dan ook voor dat de huidige studenten zoveel mogelijk gelegenheden moesten aanvaarden en in het buitenland een aanvullende vorming konden opdoen. De studenten moesten een "geest van voorspoedige nijverheid" aannemen, wat inhield dat zij moesten streven naar expansie en vooruitgang. De Witte was dan ook positief over het organiseren van dit evenement, aangezien de studenten zo in contact konden komen met deze 'geest', waarbij hij de suggestie deed dat een actief debat i.p.v. lezing nog een grotere waarde zou hebben. Hij benadrukte vooral het belang van een algemene vorming – waarin talenkennis ook van aanzienlijke betekenis was met het oog op toegenomen contacten met de andere werelddelen en de Europese eenmaking – en adviseerde de ingenieursstudenten om van hun periode aan de universiteit gebruik te maken om tot een algemene ontwikkeling te komen.²⁰⁴

Deze algemene ontwikkeling moest er volgens De Witte samen met een specialisering voor zorgen dat de ingenieursstudenten als toekomstige nijverheidsingenieurs de "elite-mensen" werden. Daarbij hadden de leden van de VTK grotere verplichtingen door de toestand in Vlaanderen. De Witte maakte hierbij een piramide vergelijking: "Hoe hoger [men] de piramide wil hebben, des te breder moet men er de basis van nemen". Het Vlaamse volk ontbrak volgens hem een brede basis, doordat "het algemeen

²⁰² 'Allocation de M.G. Preaux', *UILv – Maandblad* (1959 nr.4), 14-15.

²⁰³ I. DE WITTE, 'Wat verwacht de nijverheid van de ingenieur', *UILv – Maandblad* (1959 nr.4), 15-20.

²⁰⁴ I. DE WITTE, 'Wat verwacht de nijverheid van de ingenieur', *UILv – Maandblad* (1959 nr.4), 20-23.

cultuurpeil” niet hoog genoeg was, waardoor de technische en industriële ontwikkeling van Vlaanderen niet hoogstaand kon zijn. Daarom moesten de toekomstige Vlaamse ingenieurs als ”nijverheids- en algemene volkselites” – via persoonlijke volmaking en als voorbeeld voor de rest – het algemene culturele peil van Vlaanderen verhogen, zodat de Vlaamse technische ontwikkeling op die manier zou vooruitgaan. De roeping die De Witte vooropstelde was dubbel, aangezien hij de ingenieursstudenten ook op hun katholieke verplichtingen wees. De katholieke ingenieurs waren volgens hem geroepen om uit hetgeen dat God had geschapen – de stoffelijke wereld – het wezen en zijn wetmatigheid te begrijpen en het dienstbaar te maken aan de mensen. De ingenieur moet daarbij bewust van zijn dat het streven naar verbetering voor de mensheid gemeenschappelijk moest gebeuren en moest daarom naast de stoffelijke wereld ook de mens bestuderen en kunnen samenwerken in een ploeg.²⁰⁵

Hoofdstuk 3: Jaren van expansie en contestatie (1960-1970)

3.1 Een kring in volle expansie (1960-1965)

De toespraak van ir. De Witte op de Dag der Nijverheid van 1958 heeft effect gehad op het verdere verloop van de Vlaamse Technische Kring. Preses Jacques Claeys nam twee jaar later op 11 februari 1961 op eenzelfde soort evenement onder de nieuwe naam ’industriedag’ ideeën van de toespraak van De Witte over. De dubbele doelstelling van het evenement bleef behouden, maar de dag werd anders ingevuld. In plaats van grote algemene vergaderingen met voordrachten, werd er geopteerd voor debatten in kleinere groepen, waaraan de studenten actief deelnamen. Een voorstel dat De Witte op de eerste industriedag had voorgesteld.²⁰⁶ Opnieuw was de opkomst van de ingenieursstudenten hoog. Er namen 75 procent van de laatstejaars en 65 procent van de vierdejaars ingenieursstudenten deel aan het evenement. Volgens preses Claeys was het noodzakelijk om contacten tussen de industrie en universiteit te verstevigen, aangezien de techniek snel evolueerde en hij de universiteit (als opleidings- en opzoekingscentrum) en industrie (als afzet- en productiecentrum) als twee complementaire delen beschouwde. Daarnaast was het organiseren van de industriedag noodzakelijk omdat het aantal studenten aan de Speciale Scholen enorm toenam. Het studententijdschrift maakt voor het jaar 1960-61 een schatting tussen 700 en 800 ingenieursstudenten aan de Speciale Scholen. De ingenieursstudies waren volgens de preses de laatste jaren ”in de mode gekomen” doordat er vanuit de samenleving een beeld van een ”buitengewoon rooskleurige toekomst” werd gecreëerd. Daardoor volgden er volgens Claeys studenten uit verschillende milieus de ingenieursopleiding zonder een idee te hebben wat hun toekomstige taak zou inhouden. Door de sterke

²⁰⁵ I. DE WITTE, ’Wat verwacht de nijverheid van de ingenieur’, *UILv – Maandblad* (1959 nr.4), 23-25.

²⁰⁶ ’Industriedag aan de speciale scholen’, *UILv – Maandblad* (1961 nr.1), 1. ; J. CLAEYS, ’Industriedag 11 februari 1961’, *Absenties – Maandblad* (maart 1961, nr.2), 13. ; ’Dag der Industrie in onze Speciale Scholen 11-2-61’, *UILv – Maandblad* (1961 nr.5), 1.

toename van het aantal studenten, achtte preses Claeys het bovendien noodzakelijk om een nieuw onderdak voor het bestuur van de VTK te vinden in Heverlee. Doordat er geen studentenrestaurant – zoals in Alma 1 in de Bondgenotenlaan – in Heverlee aanwezig was waar de studenten hun lessen moesten volgen, ontstond bij voorzitter Claeys de idee om binnen het geplande studentenhuus met de financiële steun van de UILv op de gelijkvloers een restaurant te vestigen.²⁰⁷

De enorme toename werd ook door prof. em. Vos vastgesteld. Aan het einde van de jaren vijftig en begin jaren zestig veranderde de studentenpopulatie namelijk door een samenkomst van verschillende oorzaken ingrijpend. Allereerst zorgde de invoering van leerplicht in 1914 op lange termijn dat de generaties daarna sneller geneigd waren om hun kinderen verder te laten studeren. Ten tweede namen Nederlands geschoolde arbeiders posities in het bedrijfsleven in Vlaanderen in, doordat het niveau van het technisch onderwijs tijdens het interbellum was gestegen, gekoppeld aan de vernederlandsing van het bedrijfsleven in Vlaanderen. Hierdoor steeg het welvaartsniveau in die gezinnen. Tot slot had de wetgeving een impact op de samenstelling van de studentenpopulatie. De wet van 19 maart 1954 stelde studiebeurzen ter beschikking. Daarnaast zorgde de wet van 2 augustus 1960 ervoor dat sociale toelagen aan de universiteiten toegekend werden. In het geval van de Speciale Scholen moesten de studieleningen die de UILv aan onvermogenende studenten gaf, hieraan verbonden worden. Het gevolg was dat aan het einde van de jaren vijftig en begin jaren zestig er jaarlijks een ongeziene toename aan studenten was, waardoor het studentenleven geleidelijk aan haar elitaire status verloor en een deel van de studenten zich niet meer als de 'leiders van morgen' gingen beschouwen.²⁰⁸

Bij het bestuur van de VTK was dit nog niet het geval. Preses Jacques Claeys had namelijk de speech van De Witte op de nijverheidsdag van 1958 herlezen en nam de inhoud en de roepinggedachte grotendeels over tijdens het de openingsvergadering van de VTK in het jaar 1960-61. Claeys beweerde dat de faculteitskring een grote verantwoordelijkheid had om de persoonlijke ontwikkeling van zijn leden te verzorgen, aangezien enkel het halen van een diploma voor de nijverheid niet voldoende was. De faculteitskring moest een ruimte scheppen waarin zijn leden zich ten volle konden ontplooiën. Zo moesten gespreksgroepen van de studentenparochie bijvoorbeeld voor het geloof zorgen. Daarnaast haalde Claeys de piramidevergelijking van De Witte aan. Vlaanderen kon pas een hoog niveau aan technische en industriële ontwikkeling kennen door een "bloeiend kunst- en geestesleven" en een hoge algemene culturele ontwikkeling. Doordat Vlaanderen geen elite had die de culturele ontwikkeling op de rest van het volk kon overbrengen, moesten de ingenieursstudenten zich voorbereiden om deze taak op

²⁰⁷ 'Slotwoord bij de 2^e industriedag door J. Claeys', *UILv – Maandblad* (1961 nr.5), 38-39. ; 'Toespraak van de Heer Claeys', *UILv – Maandblad* (1961 nr.4), 5-6. ; 'Antwoord van de heer j. Claeys', *UILv – Maandblad* (1961 nr.1), 22. ; 'Editoriaal', *Absenties – Maandblad* (december 1960, nr.1), 5.

²⁰⁸ VOS, *Idealisme en engagement*, 259-260.

zich te nemen. Daarvoor zou de VTK een ruimte moeten scheppen "waar zich een harmonische ontplooiing van technische bekwaamheid in een verfijnde eigen vlaams geestes- en kultuurleven voltrekken" kon. Op de openingsvergadering legden andere professoren en personen gebonden aan de KVIV ook de verantwoordelijkheid bij de studenten om de nieuwe Vlaamse elite te worden en legden daarbij de aandacht op het grote belang van het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN).²⁰⁹ De aandacht voor de culturele ontplooiing van de studenten was ook buiten de VTK al in Leuven aanwezig aan het einde van de jaren 1950. Zo organiseerde de Vereniging van Vlaamse Studenten (VVS) bijvoorbeeld verschillende interuniversitaire welsprekendheidsturnoien.

Verder had de kring volgens preses Claeys ook een vormende taak, waarbij het menselijke aspect werd benadrukt. De ingenieursstudenten moesten naast hun technische vorming ook "mens worden", om zo "andere mensen als volwaardige mensen te benaderen". Om ervoor te zorgen dat de ingenieursstudenten geen "enge technische specialisten" werden maar breed gevormde universitaires, organiseerde de VTK dat jaar verschillende debatavonden en probeerde het contact te leggen met andere studierichtingen om "de engheid van de specialistische opleiding te doorbreken". Tot slot had de VTK volgens Claeys als laatste taak om ruimte te scheppen waarin de "persoonlijkheidsvorming" kon evolueren, waarmee hij ontspanningsactiviteiten bedoelde. De preses ging hiermee in tegen de overtuiging van het seniorenkonvent van Leuven, dat vond dat ontspanningsactiviteiten de regionale clubs – en niet de faculteitskringen – toebehoorden. VTK organiseerde daarom dat jaar verschillende ontspanningsactiviteiten zoals een quiz, stak de St. Barbarafeesten in een nieuw jasje en breidde de feestelijkheden in aanwezigheid van Duitse studenten uit. Het probeerde op die manier een "geest van kameraadschap" te creëren "waarin elke vorm van persoonlijke ontwikkeling" kon plaatsvinden.²¹⁰

Om het drukke programma van activiteiten te regelen kon de preses rekenen op een zeer uitgebreid bestuur. Naast een 'basisbestuur' die de gebruikelijke functies zoals vice preses en secretaris vervulde, was er ook een 'ruim bestuur'. Dat bestond uit vijf 'jaarpresides' en bestuursleden die instonden voor sport, reizen, de redactie van *Absenties* en iemand die de relaties met de Belgische Federatie van de Studenten Ingenieur (B.F.S.I.) onderhield.²¹¹ De doelstellingen en bijhorende roeping die preses Claeys met zijn bestuur aan het begin van het jaar hadden vooropgesteld aan de vele leden van de VTK, leken niet door iedereen te worden aanvaard. In een terugblik naar het afgelopen jaar, gaf Claeys aan dat er velen onverschillig of afzijdig waren gebleven tegenover de werking van de VTK. Volgens hem was dit

²⁰⁹ 'Verslag van de openingsvergadering van de Vlaamse Technische Kring', *Absenties – Maandblad* (december 1960, nr.1), 12-16. ; 'Dag der Industrie in onze Speciale Scholen 11-2-61', *UILv – Maandblad* (1961 nr.5), 1.

²¹⁰ 'Openingsrede van de preses', *Absenties – Maandblad* (december 1960, nr.1), 14-16. ; 'Sint-Barbara-viering 28-29-30 november 1960', *Absenties – Maandblad* (december 1961, nr.2), 10-11.

²¹¹ 'Bestuur van de Vlaamse Technische Kring', *Absenties – Maandblad* (maart 1961, nr.2), 23.

een 'ongezonde' situatie en moest elk lid actief deelnemen en bijdragen aan de (studie)gemeenschap, zodat deze voor elk lid verrijkend kon zijn.²¹²

De terugblik leek te kloppen. Voor bepaalde debatavonden was de opkomst zeer laag. In maart 1961 sprak bijvoorbeeld ir. Deroo over het onderwerp 'De ingenieur en de politiek', waarbij de technocratische gedachte sterk tot uiting kwam. Ingenieurs hadden volgens Deroo als "leidinggevende, academisch gevormde persoonlijkheden" een politieke verantwoordelijkheid die verder moest gaan dan een passieve interesse. Hij gaf daarbij a.h.v. vele voorbeelden uit de toenmalige politieke wereld aan dat er de laatste tijd veel ingenieurs op politiek vlak actief waren. Tot grote ergernis van het bestuur namen slechts acht van de 330 studenten uit de laatste drie jaren deel aan het debat. Uit het verslag over de debatavond in het studententijdschrift *Absenties* waarschuwde het bestuur de leden dat zij geen experts mochten worden die enkel met hun eng specialisatiegebied bezig waren, maar ook moesten deelnemen aan de activiteiten die het bestuur voor hen had georganiseerd om op die manier zich tot breed gevormde universitaire ingenieurs te ontplooien die ook kennis hadden van sociale, economische en politieke zaken.²¹³ Ook twee jaar later riep het studentenblad op om de debatavonden talrijker bij te wonen, en moesten de laatstejaarsstudenten actiever deelnemen aan de debatten op de industriedag van 1961-62 "opdat het basisbestuur niet alleen vragen zou moeten stellen". Dat jaar werd er wel een opiniepeiling gehouden over de activiteiten van de VTK om na te gaan of deze voldeden aan de interesses van de leden.²¹⁴

De bevinding van de toenmalige besturen toont de evolutie van de kring en studentenpopulatie zeer goed aan. Tijdens het interbellum bestond de Technische Kring uit een beperkt aantal leden – op een moment dat de universiteit nog niet voor iedereen openstond en de lessen voornamelijk in het Frans werden onderricht – die zichzelf als geprivilegieerden gingen beschouwen en vanaf de jaren 1930 de roeping zagen om als toekomstige elite het Vlaamse volk te verheffen en hun katholieke verplichtingen na te komen. De leden namen toen zeer actief deel aan de activiteiten die het bestuur organiseerde.²¹⁵ In tegenstelling tot deze periode was de Vlaamse Technische Kring aan het begin van de jaren 1960 uitgegroeid tot een grote faculteitskring met eigen voorzieningen en faciliteiten. Het bestuur nam nog steeds de roepinggedachte serieus en organiseerde verschillende activiteiten om de leden te ontplooien, zodat zij als breed gevormde ingenieurs hun taken en verplichtingen konden nakomen. Door de grote toename van het aantal studenten (uit verschillende milieus) veranderde de mentaliteit echter onder de

²¹² J. CLAEYS, 'Bij het einde van een jaar...', *Absenties – Maandblad* (mei 1961, nr.3), 8.

²¹³ 'Verslag over het debat over "de ingenieur en de politiek" ingeleid door de heer Ir. Deroo', *Absenties – Maandblad* (mei 1961, nr.3), 15.

²¹⁴ 'El Habla don Quichotte...', *Absenties – Maandblad* (November 1962, nr.1), 4-5.

²¹⁵ RASKIN, *Verslag*, 3-5. ; J., RASKIN, *Verslag der laatste tien jaren van den technische kring, 1935*, 1-4. ; RASKIN, *voordracht vijfde lustrum-viering Technischen Kring 25 april 1945*, ; VOS, *Idealisme en engagement*, 421.

studenten. De lage opkomst op verschillende 'ontplooiingsactiviteiten' tonen naar mijn oordeel aan dat niet alle leden van de VTK hun taak als toekomstige leiders serieus namen. Dit uitgangspunt ging nog steeds op, maar slechts voor een deel van de studenten. Op de contactvergadering waar preses Claeys en verschillende professoren de eerstejaars op (godsdienstige en Vlaamse) plichten wees, namen bijvoorbeeld een zeventigtal eerstejaarsstudenten deel.²¹⁶ Ook op de jaarlijkse openingsvergadering waren steeds veel studenten aanwezig.

Het academiejaar nadien (1961-62) werd hetzelfde soort activiteiten georganiseerd, maar vanuit een andere opstelling. De nieuwe preses, Etienne Aernoudt, merkte op dat enerzijds de contacten met de UILv en KVIV met het bijhorende "ernstig aandoend programma" en anderzijds de "studentikositeit" voor een moeilijke tweespalt zorgden onder de studenten. In tegenstelling tot de vorige preses Claeys legde Aernoudt minder de nadruk op de grote verantwoordelijkheden die de VTK te vervullen had omtrent de persoonlijkheidsvorming van zijn leden, maar stelde hij de kring voor als een studentengemeenschap waarin de leden de kring konden gebruiken en doen wat ze graag deden. De eigen interesses van de leden werden dus vooropgesteld. De leden werden bovendien vanaf dat jaar ingelicht over de gebeurtenissen aan de faculteit door het wekelijkse informatieblaadje *Lichtbakje*. Daarnaast verhuisde de kring dat jaar van de Parkstraat naar de Scheursvest en betrok een groter huis, wat bijkomende financiële kosten met zich meebracht.²¹⁷

Desondanks werden de aanwezige leden op de openingsvergadering van 26 oktober 1961 wel op hun toekomstige rol in de samenleving gewezen door erevoorzitter Van Cauteren en Ir. Vandermeulen, de voorzitter van de KVIV. Zo haalde Van Cauteren aan dat het stilaan tijd werd dat de Vlaamse elite zijn plaats innam om op die manier "haar volk de erkenning te geven die het reeds zolang ontbeert". De Vlamingen mochten volgens de erevoorzitter geen toestanden meer dulden die de "ontwikkeling van het volk zouden remmen". Van Cauteren waarschuwde echter ook voor "vage leuzen als federalisme". Dit moet wellicht verstaan worden in de context van de gebeurtenissen die het jaar voordien plaatsvonden. Op het wetsontwerp van de Eenheidswet van premier Gaston Eyskens in november 1960 was er voornamelijk in Wallonië protest. Onder leiding van de socialistische vakbondsleider André Renard ontstond een wekenlange staking. Nadat de Eenheidswet toch werd goedgekeurd in januari 1961, richtte Renard in februari de *Mouvement Populaire Wallon* (MPW) op. De MPW had een federalistisch programma en vond succes in de streek rond Luik en kreeg steun van de communistische partij. De federalistische doorbraak in Wallonië werd door verschillende flamingantische verenigingen goed ontvangen. Daarbij kende de nationalistische, federalistische Volksunie in maart 1961 een doorbraak bij

²¹⁶ 'Verslag van de contactvergadering van de eerste candidatuur', *Absenties – Maandblad* (maart 1961, nr.2), 19.

²¹⁷ 'De weg ontdekt', *Absenties – Maandblad* (november 1961, nr.1), 8-10. ; 'Verslag van de openingsvergadering', *Absenties – Maandblad* (december 1961, nr.2), 14. ; 'El Habla don Quichotte...', *Absenties – Maandblad* (November 1962, nr.1), 4.

de vervroegde parlementsverkiezingen, waarbij de partij van één naar vijf Kamerzetels steeg. Daarnaast richtte de Vlaamse strijd zich voornamelijk op de taalwetgeving. Op 22 oktober 1961 (vier dagen voor de openingsvergadering van de VTK) hield de Vlaamse beweging een Vlaamse mars op Brussel, waarbij tienduizenden Vlamingen een afgebakend Vlaanderen wilden waar Nederlands de enige voertaal zou zijn in onderwijs, administratie en het bedrijfsleven.²¹⁸

Wellicht doelde erevoorzitter Van Cauteren op de taaltoestanden tijdens zijn toespraak, zonder zich te willen vereenzelvigen met de federalistische Vlaamse strekking of de studenten te polariseren. Verder sprak ir. Vandermeulen over de leiderstaak die de ingenieur moest toekomen, waarbij de technocratische gedachte sterk aanwezig was: "Te veel heerst nog de opvatting dat bedrijven moeten geleid worden door economen en advocaten, waar dit veeler aan de ingenieurs toekomt. Het zou er wellicht beter aan toe gaan in de wereld indien men meer bevoegde mensen de industrie liet leiden! Temeer daar de industrie nu eenmaal de grote spil geworden is waarrond de huidige economische en ook politieke vraagstukken draaien."²¹⁹

Verder was er onder het presesjaar van Aernoudt aandacht voor de sociale leer. Zo gaf de ingenieursstudent L. De Valkeneer in het studententijdschrift *Absenties* aan dat het ingenieursberoep een technische en sociaal aspect omvatte, waarbij de ingenieur "zijn katholiciteit alleen op het sociale vlak" kon uiten. Volgens De Valkeneer moest elke katholieke ingenieur kennis gemaakt hebben met de sociale leer van de kerk, waardoor hij opriep dat de ingenieursstudenten de sociale encycliciek 'Mater et Magistra' (mei 1961) van paus Johannes XXIII zouden bestuderen. Een encycliciek waaraan de paus een zeer menselijke interpretatie gaf aan de sociale leer en het christelijk personalisme er sterk tot uiting kwam. Hij haalde daarbij enkele delen van de encycliciek aan. Zo werd de sociale leer als een 'integreerend' deel van de hele katholieke levensbeschouwing gezien en gaf hij aan dat doordat de paus het vraagstuk rond 'onderontwikkelde gebieden' als belangrijk bestempelde, het de ingenieurs ook moest aanbelangen, waarbij de belangrijke rol van ingenieurs in de ontwikkeling van een land werd onderstreept.²²⁰ Ook het jaar nadien werd het als een plicht beschouwd om als katholieke student het Tweede Vaticaanse Concilie op te volgen.²²¹ De ingenieursstudenten zouden in de jaren 1960 ook meer aandacht besteedden aan de ontwikkelingslanden. Dit had enerzijds te maken met een wijziging in het staatsblad waardoor ingenieursstudenten die in ontwikkelingsgebieden werkten, werden vrijgesteld van hun legerdienst.²²²

²¹⁸ SEBERECHTS, *Onvoltooid Vlaanderen*, 145-147. ; WILS, *Van de Belgische naar de Vlaamse natie*, 317. ; PASTURE, *Kerk politiek en sociale actie*, 288.

²¹⁹ 'Verslag van de openingsvergadering', *Absenties – Maandblad* (december 1961, nr.2), 13-14.

²²⁰ L. DE VALKENEER, 'Kennismaking met de nieuwe sociale encycliciek', *Absenties – Maandblad* (november 1961, nr.1), 16-17. ; PASTURE, *Kerk, politiek en sociale actie*, 248, 256.

²²¹ 'Het concilie', *Absenties – Maandblad* (november 1962, nr.1), 6-7.

²²² 'Vrijstelling van legerdienst voor Ingenieurs', *Absenties – Maandblad* (december 1961, nr.2), 10.

Anderzijds moet de encycliciek van paus Johannes XXIII ook invloed gehad hebben, aangezien enkele maanden later rector Van Waeyenbergh het als een plicht van de universiteit zag om "de ontwikkelingslanden te helpen", waarbij hij naar de traditie van ingenieurs die in China en Zuid-Amerika hadden gewerkt verwees.²²³

In het academiejaar 1961-62 vond ook een andere belangrijke gebeurtenis plaats, namelijk de oprichting van de zelfstandige Faculteit der Toegepaste Wetenschappen. Hierdoor werden de ingenieursstudies onder een eigen academische leiding geplaatst en waren bijgevolg niet meer afhankelijk van de Faculteit der Wetenschappen. Volgens de UILv was de wetenschap zich de laatste jaren zeer snel aan het ontwikkelen, waardoor de studieprogramma's van de ingenieurs aangepast moesten worden. De groepering van de vijf studiejaren in een nieuwe faculteit effende het pad om dergelijke aanpassingen mogelijk te maken.²²⁴ In zijn afscheidsrede sprak preses Aernoudt vol dankbaarheid ten aanzien van rector Van Waeyenbergh over de overgang naar een zelfstandige faculteit. Volgens de aftredende preses was het een teken van oprechte interesse die de rector in de ingenieurs en hun wetenschappelijk onderzoek stelde en een teken van bekwaamheid waarmee de rector de "groeierende eisen van de moderne wetenschap" en "de steeds groeiende studentenbevolking" de baas kon.²²⁵

Het academiejaar 1962-63 ving aan met de gebruikelijke openingsvergadering. Erevoorzitter Van Cauteren wees de ingenieursstudenten – zoals hij al verschillende malen had gedaan – op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van het verleden en de grote plicht die zij hadden om zich "als volwaardige Vlamingen" – als cultuurdragers – te gedragen in hun eigen taal en omgangsvormen. Niet alleen Van Cauteren schonk dat jaar aandacht aan herinneringen over de "droeve tijden voor de vlaamse studenten" na de Eerste Wereldoorlog. Ook het bestuur onder de nieuwe preses Paul Maes publiceerde dat jaar, met medewerking van de eerste voorzitter J. Raskin een verslag over de stichtingsjaren van de Technische Kring in *Absenties*.²²⁶ De nieuwe voorzitter Maes sprak daarnaast in een nummer van *Absenties* nostalgisch over de "heerlijke tijd" wanneer de verbondspreses (van het KVHV) een ingenieur was en koppelde het aan zijn doelstelling om zijn faculteitskring "de eerste plaats te doen innemen" in de Leuvense studentenwereld.²²⁷ De VTK nam dat academiejaar ook een belangrijkere plaats in. De kring had een groter aanzien verworven door haar stijgend aantal leden. Dat jaar waren er immers 710 van de 1004 Vlaamse ingenieursstudenten lid van de VTK en breidde de kring haar activiteiten uit. Bij preses

²²³ 'Toespraak van zijne excellentie monseigneur van Waeyenbergh', *UILv – Maandblad* (1962, nr.1), 33.

²²⁴ J. DUVIEUSART, 'Van onze Alma Mater', *UILv – Maandblad* (1961 nr.11), 1-2. ; 'De vorming van de Ingenieur te Leuven', *UILv – Maandblad* (1962 nr.1), 9.

²²⁵ 'Toespraak van Makker J. Aernoudt', *UILv – Maandblad* (1962 nr.8-9), 6-7.

²²⁶ 'Algemene openingsvergadering dinsdag 23 oktober 1962', *Absenties – Maandblad* (november 1962, nr. 1), 19. ; 'Verslag over de Stichting en eerste levensjaren van den Technische Kring', *Absenties – Maandblad* (maart 1963, nr.5), 17-20.

²²⁷ 'Komaan...', *Absenties – Maandblad* (december 1962, nr.3), 4.

Maes was er een bewustzijn ontstaan dat de laatste jaren de faculteitskringen, en meer bepaald het faculteitenkonvent (FK) sterker in hun schoenen stonden. Het FK kreeg na een hervorming binnen het Leuvens Studentenkorp (LSC) ook een grotere rol toebedeeld, waarbij de faculteitskringen VTK en Medica vanaf dat jaar permanent in de algemene vergadering van het LSC zetelden. Preses Maes trachtte dat jaar dan ook om de positie van de VTK binnen het FK te verstevigen en drong er op aan dat niet alleen bestuursleden, maar ook naaste medewerkers van VTK zich bewust moesten worden van de positie die het VTK moest innemen in Leuven, namelijk de leidende positie.²²⁸

In de februari editie van *Absenties* werden de doelstellingen en werking van het FK ook aan de leden uiteengezet. Er werd daarbij ook uitgelegd hoe het FK tegenover studentensyndicalisme stond.²²⁹ De syndicalistische stroming onder studenten ontstond aan het begin van de jaren 1960 niet alleen in Leuven, maar had ook aanhang in andere Belgische en Europese universiteiten. Doordat er aan het einde van de jaren 1950 en begin jaren 1960 een 'externe democratisering' – het verlagen van de toegangsbarrières tot de universiteit – had plaatsgevonden, begonnen studenten te pleiten voor een 'interne democratisering', namelijk inspraak en medebeheer in het universitaire bestuur. De syndicalistische stroming zou tot 1961 beperkt blijven rond het tijdschrift *Universitas* (een weekblad vanaf 1960-61).²³⁰ In het artikel in *Absenties* werd de houding van het FK t.o.v. het syndicalisme uit de doeken gedaan. Het FK wilde zich inspannen voor de financiële onafhankelijkheid van de student, waardoor het ijverde voor een 'gezonde' democratisering van het onderwijs. Verder moest de student als een "volwassen individu" beschouwd worden die als volwassene ook verantwoordelijkheden had. Er werd daarom gepleit tot democratische verkiezingen in alle faculteitskringen en contact met professoren en raden van de faculteit.²³¹

Het FK had dat jaar niet alleen oog voor studentensyndicalisme, maar ook voor het reorganisatieplan van de bisschoppen voor de universiteit in februari 1963. De bisschoppen hadden eerder in augustus 1962 al grondige wijzigingen doorgevoerd. Zo werd Albert Descamps de opvolger van rector Van Waeyenbergh en werden er twee nieuwe functies ingevoerd. Twee prorectoren waren vanaf dan de hoofden van de Nederlands- en Franstalige afdelingen van de universiteit. Het reorganisatieplan van de bisschoppen in februari 1963 hield in dat de faculteiten in twee afdelingen gesplitst werden met elk een eigen decaan, secretaris en gesplitste faculteitsraden. De *Association du Corps académique et du Personnel scientifique de l'Université de Louvain* (Acapsul) wilde echter de unitaire faculteitsraden behouden. Vanuit initiatief van het KVHV werd er binnen het LSC gedebatteerd om een

²²⁸ 'Losse krabbels over VTK en studentenpolitiek', *Absenties – Maandblad* (mei 1963, nr.6), 5-6, 14.

²²⁹ 'Wat is en wat wil het Fakulteitenkonvent?', *Absenties – Maandblad* (februari 1963, nr.4), 4.

²³⁰ VOS, *Idealisme en engagement*, 258-263.

²³¹ 'Wat is en wat wil het Fakulteitenkonvent?', *Absenties – Maandblad* (februari 1963, nr.4), 4.

waarschuwingsstaking en betoging te organiseren om de volledige splitsing van faculteiten te bekomen. Opvallend is dat de VTK tegen de actie was gekant en op de FK-raad van 18 februari tegenstemde. Uiteindelijk ging de actie niet door omdat de prorector De Raeymaeker had verzekerd dat de splitsing er wel degelijk zou komen.²³²

Naast een sterkere positie binnen het FK poogde preses Maes met een uitgebreid programma van de ingenieursstudenten 'kultuurdragers' te maken.²³³ Zo organiseerde het bestuur culturele activiteiten zoals een welsprekendheidsturnooi en een 'ciné-klub' zodat de ingenieursstudenten naast hun technische vorming zo ook 'menselijke' capaciteiten – zoals psychologisch inzicht, sociale omgangsvormen, ... – zouden ontwikkelen. Deze vaardigheden zouden zij volgens het bestuur in hun latere beroepsleven erg goed kunnen gebruiken. De belangstelling voor beide activiteiten vanwege de ingenieursstudenten was volgens de bestuursleden 'onbevredigend'. Zo nam de belangstelling voor de 'ciné-klub' snel af en bestond één vijfde van het publiek op het welsprekendheidsturnooi uit vijf professoren. De 'ciné-klub' werd om die reden het jaar nadien niet meer georganiseerd. De doelstelling van de kring om "op algemeen cultureel plan" iets te presteren en de ingenieursstudenten om te vormen tot 'kultuurdragers' kon dus maar op weinig interesse rekenen.²³⁴

Verder hield het bestuur zich het academiejaar 1962-63 bezig met een belangrijke faciliiteit voor de studenten: de studentencursussen. Doordat de kwaliteit van de drukwerken uit de cursusdienst van de VTK zelf de laatste jaren ondermaats waren, maakte het bestuur dat jaar een akkoord met de beheerraad van Acco, het Academisch Coöperatief dat was uitgegroeid uit een cursusdienst die studenten sinds 1960 hadden opgezet. VTK nam daarbij de verantwoordelijkheid voor de uitgave van de cursussen, waarbij het de studenten opriep om (tegen betaling) hun nota's, stencils en 'offsetplaten' aan te leveren. De ingediende notities werden door een speciaal commissie – bestaande uit leden van het basisbestuur van VTK – beoordeeld. Het bestuur bezorgde de goedgekeurde teksten aan Acco en verkreeg door hun medewerking de cursussen aan gereduceerde prijzen. Op deze manier wilde VTK kwaliteitsvolle cursussen aan iedere student beschikbaar maken en ervoor zorgen dat privéverkoop – waarbij enkelen hun notities tegen woekerprijzen verkochten – belet werd. Het bestuur zag het uitgeven van cursussen ook in de context van de "vervlaamsing van het bedrijfsleven in Vlaanderen", aangezien zij zo voor de "Vlaamse basisdokumentatie" zorgden. Daarnaast toonde het bestuur van de VTK veel enthousiasme voor de oprichting van een 'kontaktkommissie' aan de faculteit der toegepaste wetenschappen. Binnen deze

²³² VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 196-197. ; *FK-raad*, 18 februari 1963. AMVS LOKO, 49/85.

²³³ 'Algemene openingsvergadering dinsdag 23 oktober 1962', *Absenties – Maandblad* (november 1962, nr. 1), 19.

²³⁴ 'Alle uren is er een trein...', *Absenties – Maandblad* (mei 1963, nr.6), 7-8.; P. MAES, 'Mijmeringen op het einde van een werkjaar', *Absenties – Maandblad* (maart 1963, nr.5), 11. ; 'Kultuur', *Absenties – Maandblad* (mei 1963, nr.6), 15-16. ; F. VAN HOOREWEGHE, 'De renners met het rugnummer 63-64 zijn gestart', *Absenties – Maandblad* (november 1963, nr.1), 5.

commissie zetelden enerzijds professoren en anderzijds vijf ingenieursstudenten – één student per jaar – en spraken zij over het studieprogramma van de ingenieurs.²³⁵

Dat de VTK zijn pijlen niet enkel op de Leuvense studentenwereld richtte, valt af te leiden uit het studententijdschrift *Absenties*. Net zoals bij de voorbije jaren stonden er ook artikelen in het ingenieursblad over internationale gebeurtenissen of toestanden aan andere Europese universiteiten. Verder was er dat jaar in de maarteditie aandacht voor de internationale federatie van ingenieursstudenten: FIANEI. Dit kwam doordat er dat jaar een algemene vergadering in Madrid plaatsvond waar de VTK ook vertegenwoordigd was. Op deze vergadering bespraken de ingenieurs uit tweeëntwintig verschillende landen – waaronder ook Zuid-Amerikaanse landen, de USSR en Israël – niet alleen over studentenproblemen, maar ook over de ontwikkeling van de verschillende landen en de rol van technici hierbij. Tot slot schonk dezelfde editie ook aandacht aan de problemen rond internationale stages voor ingenieursstudenten.²³⁶

Tijdens de openingsvergadering van het nieuwe academiejaar 1963-64 gaf de nieuwe preses Frans Van Hooreweghe aan dat zijn bestuur dat jaar kon teren op het werk van zijn voorgangers. Hij haalde aan dat veel zaken en activiteiten traditie waren geworden. Opvallend is dat Van Hooreweghe zowel op de openingsvergadering als in zijn afscheidsrede de ingenieursstudenten niet wees op hun Vlaamse en katholieke verplichtingen als toekomstige ingenieurs. Hij richtte zijn aandacht voornamelijk op de toonaangevende rol die de VTK in het faculteitsleven speelde, wat volgens hem te danken was aan de voorgaande besturen, waardoor het huidige bestuur de vruchten kon plukken. Het programma van het nieuwe bestuur bestond naast de gebruikelijke (ontspannings)activiteiten hoofdzakelijk uit twee delen. Enerzijds de leden met individuele problemen helpen en hen via de cursusdienst faciliteiten bieden. Anderzijds moesten de relaties tussen professoren, industrie en studenten bevorderd worden.²³⁷ Het hoofddoel van de preses bleef echter voor de vorming van de ingenieursstudenten zorgen, waarbij niet enkel de technische kennis mocht gelden, maar ook het sociale aspect. Daarom werd er dat jaar via het weekblad *Lichtbakje* reclame gemaakt voor buitenlandse en binnenlandse stages. Bij de binnenlandse stages werd onderscheid gemaakt tussen een aanvankelijke sociale stage – waarin de ingenieursstudent handenarbeid moest verrichten om het werkmilieu beter te leren kennen – en een technische stage.²³⁸

²³⁵ 'Komaan...', *Absenties – Maandblad* (december 1962, nr.3), 4-6. ; *Verslag FK-raad*, 13 november. AMVS LOKO, 49/85. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 256.

²³⁶ 'Wat is de FIANEI', *Absenties – Maandblad* (maart 1963, nr.5), 3-6. ; 'En nog eens stages', *Absenties – Maandblad* (maart 1963, nr.5), 21.

²³⁷ 'Toespraak van de Preses op de openingsvergadering van de Vlaamse Technische Kring', *Absenties – Maandblad* (februari 1964, nr.3), 4-7. ; 'Rede van de Voorzitter van de VTK op het afscheidsbanket', *Absenties – Maandblad* (1964 nr.4), 18-19.

²³⁸ 'Ons stage-hoekje', *Lichtbakje* (3e jaargang nr.17), 1-4. ; 'Over stages voor de studenten aan de Bijzonder Scholen voor Burgerlijke Ingenieurs', *Absenties – Maandblad* (februari 1964 nr.3), 10-11.

Verder trok op internationaal vlak het congres te Grenoble, ingericht door de *Fondation Européenne de la Culture* – waaraan de Belgische Federatie der Studenten Ingenieur (BFSI) en enkele leden van de VTK deelnamen – de aandacht. Daar spraken de ingenieursstudenten over de vorming van de ingenieur en Europa. Uit de verslaggeving over het congres weerklonk een zeer sterk Europees bewustzijn.²³⁹ Niet alleen door het congres ontstond er een Europees gevoel onder de ingenieursstudenten. De dekolonisatiegolf aan het begin van de jaren 1960 lokte een opiniestuk uit van een lid van de VTK. Hierin gaf hij aan dat de Europese wereldoverheersing op politiek, cultureel, economisch en technisch vlak was verdwenen. Het "arme kleine Europa" werd daarbij als de slachtoffer voorgesteld, aangezien het continent verwijten kreeg van de "ganse gekleurde wereld" over het gevoerde kolonialisme, terwijl de USSR en Amerika machtiger werden. De ingenieursstudent stelde dat België in 1960 de zondebok was geworden en door de Afrikaanse bevolking aan de schandpaal werd genageld. Toch gaf de student strijdbaar te kennen dat Europa – "de bakermat en klimrank van de wereldbeschaving" – een intellectueel potentieel had, maar er een gebrek aan ideologie was. De Europese jeugd moest volgens de auteur terug in zichzelf geloven, "en in haar oud avondland". De student had ook een Europese roepinggedachte en gaf de ingenieurs een leidende voortrekkersrol: "Wij zijn ingenieurs, en daarom de specifieke jeugd van deze tijd en de voortrekkers van ons Europa." Nadat hij kritiek gaf op het materialisme, lanceerde hij de oproep dat de ingenieursstudenten een Europees zelfbewustzijn moesten vormen, waarbij de Vlaamse identiteit geïntegreerd moest worden. De boodschap van de onbekende ingenieursstudent mag naar mijn oordeel niet veralgemeend worden als exemplarisch voor alle leden van de VTK. Toch is het opvallend dat het bestuur het opiniestuk in haar studententijdschrift toeliet en toont het aan dat het Europees bewustzijn – gekoppeld aan de dekolonisatiebeweging – onder een aantal Vlaamse ingenieursstudenten aanwezig was.²⁴⁰

Het VTK-bestuur van het academiejaar 1964-65 had een heel andere boodschap dan het jaar voordien. Zo sprak de redactie van het eerste nummer van *Absenties* dat de VTK "ten volle zal beijveren voor onze eigen Vlaamse problemen, hier aan de universiteit".²⁴¹ Het waren geen loze woorden. In oktober 1964 voerden het KVHV en de VTK namelijk een actie tegen het Franstalige 'kastenunderwijs' in Heverlee. Ondanks de uitsluiting die de Franstalige academische overheid van de studentenleiders verlangde – en die er uiteindelijk niet zou komen – betoogden de Vlaamse studenten nog tweemaal voor de volledige splitsing van de universiteit. Na de betoging van 27 oktober stopte het KVHV met

²³⁹ J. VAN HORENBEECK, 'BFSI Quid?', *Absenties – Maandblad* (november 1963 nr.1), 16. ; 'Wij hebben Europa ontmoet...', *Absenties – Maandblad* (november 1963 nr.1), 10-11. ; 'Wij hebben Europa ontmoet', *Absenties – Maandblad* (1964 nr.4), 14-15.

²⁴⁰ 'Europees zelfbewustzijn', *Absenties – Maandblad* (februari 1964 nr.3), 21-22.

²⁴¹ 'Editoriaal', *Absenties – Maandblad* (november 1964 nr.1), 5.

protesteren doordat het vond dat door de splitsing van functioneringsbudgetten de volledige splitsing in principe aanvaard was.²⁴² De VTK noemde de actie "operatie Soeur Sourire" en was trots op de commotie die het had veroorzaakt in de Franstalige kranten doordat het op die manier hun 'denkbeelden' verspreidde. Daarbij meldde de redactie van *Absenties* dat de VTK niet steeds akkoord ging met het KVHV. De eis rond de doorgedreven splitsing vond de redactie terecht, waarbij het de actie in het teken van de "handhaving van de integriteit van een Vlaamse stad, en voor de opbouw van een volwaardige Vlaamse universiteit" zag. De redactie was het echter niet eens met de directe splitsing van de budgetten, aangezien dit door de aankoop van labo- en onderzoeksmateriaal niet goed uitkwam voor de faculteit der toegepaste wetenschappen.²⁴³

De grotere (Vlaamse) strijdvaardigheid onder het bestuur en leden van de VTK van dat jaar kan naar mijn mening door twee oorzaken verklaard worden. Enerzijds door de situatie in Leuven: de grote meerderheid van de Vlaamse studenten aldaar waren – na het vastleggen van de taalgrens en de nieuwe taalwetten die van Vlaanderen een homogeen eentalig gebied maakten – beroerd door de Leuvense kwestie, namelijk of de Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit kon behouden blijven of de overheveling van deze afdeling naar Wallonië moest plaatsvinden. Aan Franstalige zijde wilden professoren, assistenten en administratief personeel net zoals bepaalde Brusselse randgemeenten faciliteiten. Aan Vlaamse zijde werd de overheveling geopperd.²⁴⁴ Anderzijds herinnerde Erik Vanmarcke – de nieuwe preses – de leden van de VTK op de openingsvergadering aan dat de ingenieursstudenten niet alleen de honderdjarige viering van de faculteit te vieren hadden, maar ook het negende lustrum van de faculteitskring. Opvallend is dat hij in zijn toespraak bepaalde gedeeltes van de rede van Justin Raskin op het vijfde lustrum letterlijk had overgenomen. Bijvoorbeeld dat de ingenieursstudenten de vooroorlogse situatie niet mochten aanklagen en de toenmalige taaltoestanden historisch moesten begrijpen en de universiteit dankbaar zijn dat de ingenieursstudenten nu de lessen in het Nederlands konden volgen. Aangezien het contrast met het vorig academiejaar zeer groot was, lijkt het mij niet onoverkomelijk dat de herinneringen aan de vooroorlogse situatie – in combinatie met de Leuvense kwestie van de jaren 1960 – het Vlaamse gevoel onder het bestuur van de VTK hadden aangewakkerd.²⁴⁵

Op de openingsvergadering sprak preses Vanmarcke over het wetenschappelijke, christelijke en Vlaamse ideaal dat hen allen bond en toonde hij de toonaangevende positie van de VTK aan a.h.v. enkele voorbeelden. Zo gaf hij de goede relaties tussen professoren en studenten – die over het studieprogramma

²⁴² VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 201-202.

²⁴³ 'Editoriaal', *Absenties – Maandblad* (december 1964 nr.3), 4. ; R. BLOEMEN, 'De schacht en Soeur Sourire', *Absenties – Maandblad* (december 1964 nr.3), 17-19. ; E. VANMARCKE, 'Ten afscheid', *Absenties – Maandblad* (juli 1965 nr.5), 5.

²⁴⁴ VOS, *Idealisme en engagement*, 264. ; VOS, 'De politieke kleur van jonge generaties', 36-37.

²⁴⁵ E. VANMARCKE, 'Toespraak van de preses op de openingsvergadering van de V.T.K. 64-65', *Absenties – Maandblad* (december 1964 nr.3), 6-9.

konden debatteren – en de mogelijkheid om vanaf het tweede jaar via de jaarpresides zelf vakken voor te stellen als ideaal voor de andere faculteiten. Verder gaf hij aan dat de actiepunten rond de grotere autonomie van de faculteitsraden en de splitsing van wetenschappelijke subsidies de volledige steun van de VTK genoten. Hij wees de leden van de VTK op de rol die ze later moesten vervullen als ingenieurs. Zij moesten als ingenieurs – waarbij de nadruk op het menselijke lag – anderen leiden en voor de sociale en materiële vooruitgang zorgen. De vooruitgang zou er volgens Vanmarcke toe leiden dat er van de mens steeds meer geëist zou worden, waardoor de ingenieurs zich moesten "bekommeren om de cultuur van de mens, als leidmotief boven onze studie, onze wetenschap en techniek".²⁴⁶ Vanmarcke merkte verder de veranderende posities binnen de Leuvense studentenwereld op. De traditionele verenigingen hadden door een gebrek aan belangstelling en ideeën plaats gemaakt voor de faculteitskringen. Zo was het gemiddelde ledenaantal van de laatste jaren bij de VTK gestegen van 700 tot 1100. Met zoveel belangstelling achtte Vanmarcke het dan ook noodzakelijk dat de VTK zich tot doel stelde om de eenzijdigheid van de technische studie te compenseren door verschillende culturele activiteiten te voorzien.²⁴⁷

Toch besteedde het bestuur dat academiejaar niet enkel aandacht aan culturele evenementen, maar interesseerde het zich ook veel in de ingenieursopleiding zelf en de aanvullende vorming. Zo organiseerde de VTK verschillende fabrieksbezoeken, regelde het binnenlandse stages en maakte het reclame voor buitenlandse stages die via andere organisaties werden voorzien, zodat de ingenieursstudenten hun technologische kennis in de praktijk konden omzetten en kennis konden maken met het latere beroepsleven.²⁴⁸ Uit de verslagen over de fabrieksbezoeken blijkt dat de ingenieursstudenten niet alleen aandacht hadden voor de technische kant van de bedrijven, maar ook oog hadden voor hun sociale taken en de positie die de universitaire ingenieur in het bedrijf vervulde t.o.v. handelsingenieurs en technische ingenieurs.²⁴⁹ Daarnaast werd er in *Absenties* ook reclame gemaakt voor postuniversitair onderwijs. In een artikel gaf ir. Paul Maes – een voormalige preses van de VTK – uitleg over het *Institut Européen d'Administration des Affaires* (INSEAD), een *business school* die universitair geschoolden zoals ingenieurs trachtte om te vormen tot (Europese) bedrijfsleiders.²⁵⁰

Verder zorgde een verandering in de wetgeving omtrent het examensysteem ervoor dat het bestuur van de VTK in onderling overleg met de professoren in 'kommissievergaderingen' het studentenstandpunt verdedigde. Door de verandering in de wetgeving kregen studenten maar twee i.p.v.

²⁴⁶ E. VANMARCKE, 'Toespraak van de preses op de openingsvergadering van de V.T.K. 64-65', *Absenties – Maandblad* (december 1964 nr.3), 7-9.

²⁴⁷ E. VANMARCKE, 'Ten afscheid', *Absenties – Maandblad* (juli 1965 nr.5), 4-5.

²⁴⁸ J. JANSSEN, 'Oprispingen rond stages', *Absenties – Maandblad* (januari-februari 1965 nr.4), 8-13.

²⁴⁹ *Verslag Fabrieksbezoek: Stark. (Brussel)*, AMVS VTK, 49/28 B.

²⁵⁰ P. MAES, 'A European business school', *Absenties – Maandblad* (juli 1965, nr.5), 18-23.

drie kansen voor eenzelfde vak, waardoor het systeem van partiële examens moest worden aangepast. De VTK hield daarbij een opiniepeiling onder de studenten, waaraan 350 ingenieursstudenten deelnamen, om de gewenste oplossing van de leden in te schatten. Zo konden de bestuursleden als representatieve vertegenwoordigers de oplossingen met de decaan en professoren bespreken. Er werd daarbij o.a. gepleit om een derde examenkans te behouden.²⁵¹ In de oproep om deel te nemen aan de opiniepeiling verwees preses Erik Vanmarcke naar de rede van ir. J. Fierens 'De ingenieursopleiding voor de toekomst', die hij in november 1964 op de algemene vergadering van de UILv had gegeven. Vanmarcke citeerde Fierens waarbij hij aanhaalde dat het examensysteem gericht was op het verleden en niet op de "maatschappij van morgen". De ingenieursstudent moest volgens Vanmarcke niet alleen "het opgelegde werk plichtsgetrouw volbrengen" en kennis memoriseren, maar ook "de wetenschap van het mensdom" kunnen verstaan en gebruiken.²⁵²

De toespraak van ir. Fierens had de bestuursleden van de VTK niet alleen omtrent de examenherforming geïnspireerd, maar ook de viering van het honderdjarige bestaan van de Faculteit der Toegepaste Wetenschappen in maart 1965. Op deze viering werd niet alleen de historische ontwikkeling van de faculteit belicht, maar werd er ook gesproken over de rol van de ingenieur in de huidige samenleving en de huidige ingenieursopleiding. Ir. Fierens gaf daarbij nogmaals zijn lezing over 'De ingenieursopleiding van de toekomst'.²⁵³ In zijn redevoering blikte hij terug op de evolutie van het ingenieursberoep, waarbij hij aanhaalde dat tot 300 jaar geleden de evolutie een langzaam proces was en er enkel universele geleerden bestonden. Door de industriële revolutie met de bijhorende technologische uitvindingen en verdeling van de arbeid, werd de productie verhoogd waardoor er geen plaats meer was voor de universele geleerde omdat er in zijn plaats specialisten kwamen. Hij besprak verder de polytechnische scholen uit de negentiende eeuw, waar ingenieurs werden gevormd voor de nijverheid. Door de uitgebreide basisvorming van wetenschappen en de encyclopedische kennis van techniek die de ingenieursstudenten moesten hebben, hadden zij volgens Fierens geen tijd om deel te nemen aan het wetenschappelijke leven en onderzoeksveld, waardoor de ingenieursscholen door de academische wereld toen niet werden gelijkgesteld met de andere faculteiten.²⁵⁴

Fierens nam in de huidige samenleving een versnelling van de evolutie waar, waardoor het succes van ondernemingen afhing van de aanpassing aan de samenleving en waardoor het moeilijker was om

²⁵¹ *Verslag van de Kommissievergadering*, 16 november 1964. AMVS VTK, 49/28 B. ; *Verslag van de Kommissievergadering*, 19 februari 1965. AMVS VTK, 49/28 B.

²⁵² E. VANMARCKE, 'Speciale uitgave', *Lichtbakje* (februari 1965), 1-2.

²⁵³ *Vergadering van het feestcomité voor de viering van het Honderdjarig bestaan van de Faculteit der Toegepaste Wetenschappen*, 20 november 1964. AMVS VTK, 49/28 B.

²⁵⁴ 'De ingenieursopleiding voor de toekomst door Jos Fierens', *UILv – Maandblad* (1965 nr.2), 1-12. ; *Rede J. Fierens*. AMVS VTK, 49/28 B.

bedrijven centraler te leiden. Volgens Fierens hadden de toekomstige ondernemingen behoefte aan mensen die de nieuwe verhoudingen aanvoelden en zelf nieuwe technieken bedachten. Daarom gaf hij aan dat de opleiding van de ingenieurs veranderd moest worden en zag hij twee mogelijke scenario's. Ofwel zouden de ingenieursstudies een verdere differentiatie van specialisaties kennen waarbij burgerlijke ingenieurs belast werden met een overvol programma en de technische kennis moesten memoriseren. In dit scenario zouden de burgerlijke ingenieurs volgens Fierens op lange termijn concurreren met de technici, die de oude ingenieursfunctie hadden overgenomen en de bestaande technieken kenden en hanteerden. Ofwel moest de universitaire ingenieursopleiding er volgen Fierens naar streven om intellectuelen te vormen die geen "encyclopedische kennis" moesten memoriseren, maar in staat waren om "op eigen kracht in een zo breed mogelijk gebied om het even welke specialisatie te verwerven". De universiteit moest de ingenieursstudenten voorbereiden op een leerproces dat hun verdere leven zou doorlopen, waarbij zij in staat waren om nieuwe oplossingen te vinden voor ongekende situaties en met nieuwe kennis meehielpen aan de opbouw van de ontwikkeling van de wetenschappen. De burgerlijke ingenieurs moesten daarbij ook belangstelling hebben voor alle wetenschappen, zodat zij hun eigen specialisatie in een groter geheel konden situeren. Op die manier zouden zij volgens Fierens – naast juristen, economen, ... – kunnen deelnemen aan de "creatieve leidingstaken" in bedrijven van het land.²⁵⁵

Vertegenwoordigers van de VTK – waaronder Erik Vanmarcke – reflecteerden op de viering van het honderdjarige bestaan van de faculteit ook in het kader van de toespraak van ir. Fierens over hun ingenieursvorming. Doordat de ingenieursstudenten nog maar weinig ervaring hadden in het bedrijfsleven en om een goed oordeel te kunnen vellen over de ingenieursopleiding, had het bestuur van de VTK dat jaar een zevental industrieavonden georganiseerd. Uit de redes van de vertegenwoordigers van de VTK op het eeuwfeest valt de invloed van de toespraak van ir. Fierens enorm op. De weerspiegelingen van de ingenieursstudenten over de rol van de ingenieur en de ingenieursopleiding vertonen een enorme gerichtheid naar de industrie, waarbij zij – net zoals bij de bespreking over de hervorming van het examensysteem – delen overnamen van de toespraak van Fierens. Bijvoorbeeld dat de opleiding niet mocht dienen om 'encyclopedische kennis' aan te brengen en de ingenieur zich over zijn gehele loopbaan moest kunnen aanpassen aan de vooruitgang/evolutie.²⁵⁶ Het belang dat de ingenieursstudenten stelden in de verwachtingen van de nijverheid kwam ook tot uiting in de vragenlijsten die zij voor ingenieurs in

²⁵⁵ 'De ingenieursopleiding voor de toekomst door Jos Fierens', *UILv – Maandblad* (1965 nr.2), 1-12. ; *Rede J. Fierens*. AMVS VTK, 49/28 B.

²⁵⁶ P. MERTENS, E. VANMARCKE en J. DEGREEF, 'Spreekbeurten gehouden door de afgevaardigden van de VTK ter gelegenheid van het Eeuwfeest der Speciale Scholen in verband met de vorming van de ingenieur', *UILv – Maandblad* (1966 nr.3), 1-3.

bedrijven hadden opgesteld. Daarbij hadden zij ook aandacht voor de verhoudingen in de fabriek op sociaal vlak en op taalgebied. Meer bepaald vroegen de ingenieursstudenten aan de desbetreffende ingenieurs hoe ver zijn bedrijf stond op vlak van 'vervlaamsing'.²⁵⁷

3.2 Contestatie, verlangen naar medezeggenschap en de nieuwe studentenbeweging (1965-1970)

Op 3 november 1965 publiceerde het Franstalige studentenblad *L'Ergot* een ophefmakend interview met prof. Michel Woitrin, de Franstalige algemeen beheerder van de Leuvense universiteit. In het interview gaf Woitrin aan dat de universitaire expansie binnen de driehoek Leuven, Sint-Lambrechts-Woluwe en een gebied in het kanton Waver zou plaatsvinden. Daarbij omschreef hij de driehoek als een onderdeel van "le très grand Bruxelles de l'avenir". Onder de Vlaamse publieke opinie werd er gevreesd dat de expansie van de universiteit de hele driehoek "zou opslokken" waardoor Vlaams-Brabant in snel tempo verfranst zou worden.²⁵⁸ Een dag later stelde E. Langohr als vertegenwoordiger van het KVHV een actie voor op de FK-raad. Het KVHV wilde een voettocht naar Waver organiseren om – naar aanleiding van het artikel van Woitrin in *L'Ergot* en enkele gebeurtenissen in oktober – "tegen de expansie Brussel-Waver-Leuven" te protesteren en een "bewustzijn [...] trachten op te wekken". Op de raad waren Joël Follet en Jos Janssen als afgevaardigden van de VTK aanwezig. Zij verweten het KVHV een "louter negativistische houding tot de academische overheid in te nemen" en stelden dat het Verbond de "persoonlijke vetes met de [academische] overheid" zonder het FK moest oplossen. Uit het verslag blijkt dat de VTK akkoord ging om een actie te voeren tegen de 'expansiepolitiek', maar wilde het geen gezamenlijke actie met het KVHV ondernemen. Het stemde dan ook als enige faculteitskring tegen het voorstel van het KVHV. De rest van de faculteitskringen besloten met een ruime meerderheid het verzet van het KVHV te steunen.²⁵⁹ In tegenstelling tot de jaren 1957-58, waarin preses De Meester goede contacten onderhield met het Verbond, en het academiejaar 1964-65 – toen de VTK nog een gezamenlijke actie met het KVHV voerde – nam het bestuur van 1965-66 afstand van het Verbond aan het begin van het academiejaar.

Hoe het bestuur van de VTK tegenover de verdere studentenprotesten van dat jaar stond, is onduidelijk. Enkel het verslag van de presidiumvergadering van 10 januari 1966 toont aan dat de ingenieurskring de betoging van 8 februari in Gent rond medezeggenschap en democratisering van de universiteit principieel ondersteunde, maar niet kon deelnemen door de partiële examens.²⁶⁰ De redactie

²⁵⁷ Brief van T. Bulcke. AMVS VTK, 49/28 B.

²⁵⁸ VOS e.a., *De stoute jaren*, 80-81. ; VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 203. ; VOS, *Idealisme en engagement*, 405.

²⁵⁹ *Verslag FK-raad*, 18 oktober 1965. AMVS LOKO, 49/85. ; '65-66 is niet meer...', *Absenties – Maandblad* (mei 1966, nr.5-6),

20

²⁶⁰ *Verslag van de presidiumvergadering*, 10 januari 1966. AMVS LOKO, 100/326.

van de *Absenties* – die in het universiteitsarchief van Leuven bewaard zijn gebleven – besteedde nauwelijks aandacht aan de Leuvense kwestie. Er werd veel meer gefocust op internationale ingenieursorganisaties zoals IASTE of FIANEI, en de toestand van ingenieursdiploma's op (West-) Europees niveau. De FIANEI had namelijk als doelstelling het vrij verkeer van werkkrachten in Europa, maar daartoe diende het waardeverschil tussen de verschillende Europese (ingenieurs)diploma's opgelost te worden.²⁶¹ Naast enkele culturele avonden – zoals bv. een jazzavond – kwamen op 6 en 7 november 1965 een dertigtal ingenieursstudenten samen om over de plaats van studenten en ingenieurs in de samenleving te spreken. De taak van de toekomstige ingenieurs zou erin bestaan om aan de verdere uitbouw van de "ganse schepping" te werken en "mee te werken aan de technische vooruitgang".²⁶²

Prof. em. Vos ziet het bisschoppelijk mandement van 13 mei 1966 als een keerpunt. De Belgische bisschoppen uitten zich tegen het Vlaamse standpunt door de eis rond de overheveling van de Franstalige afdeling te verwerpen en de tweetalige katholieke universiteit als één en ondeelbaar te bevestigen. De autoritaire toon waarop het mandement was opgesteld, lokte een antiklerikale golf – die zou aansluiten bij de seculariseringstendens – en antiautoritaire protestbeweging in Leuven uit. Als reactie op het mandement protesteerden de Vlaamse studenten namelijk in Leuven, waarbij de studentenleiders – Paul Goossens, Walter de Bock en Ludo Martens – steeds minder de overheveling van de Franstalige afdeling begonnen te eisen, maar de afkeer voor het gezag begonnen te beklemtonen i.p.v. het flamingantisme. Het accent op de inhoud van het 'studentensyndicalisme' veranderde ook van de verdediging van de materiële studentenbelangen naar het ijveren voor een meer democratische maatschappij. Volgens prof. em. Vos bleef de Vlaamsgezindheid (gecombineerd met een antiklerikale en antiautoritaire tendens) wel de belangrijkste mobiliserende kracht van de doorsnee student. Door de betogingen van de studenten eind mei – waarbij zij o.a. ageerden tegen het unitarisme en voor de democratisering van het onderwijs – en de tussenkomsten van politie en rijkswacht, waarbij de incidenten enorme proporties aannamen, besloot de academische overheid het academiejaar vroegtijdig te sluiten.²⁶³

De meirevolte had een effect op het nieuwe bestuur van de VTK tijdens het nieuwe academiejaar 1966-67. In de inleiding van het tweede nummer van *Absenties* deelde de redactieraad mee dat het het studententijdschrift meer democratisch wilde maken, zodat het geen persoonlijk forum van enkelen zou worden die een massa van meer dan duizend ingenieursstudenten als lezerspubliek hadden.²⁶⁴ Ook op de openingsvergadering van 27 oktober stelde de nieuwe preses Piet Bamelis dat hij via de nieuw opgerichte

²⁶¹ 'Ekwivalentie van het ingenieursdiploma', *Absenties – Maandblad* (januari 1966, nr.4), 11-13. ; R. HENDRIX, 'Internationaal colloquium over de wederzijdse erkenning van diploma's', *Absenties – Maandblad* (maart-mei 1966, nr.5-6), 23.

²⁶² 'Versnipperd maar toch gezellig', *Absenties – Maandblad* (januari 1966, nr.4), 15-16. ; '6 en 7 november 1965', *Absenties – Maandblad* (maart-mei 1966, nr.5-6), 11.

²⁶³ VOS, *Idealisme en engagement*, 265-267, 406. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 23-25, 89-92.

²⁶⁴ 'editoriaal', *Absenties – maandblad* (november 1966, nr.2), 3.

facultaire werkgroep de democratie binnen de eigen kring trachtte te verwezenlijken. Hij bracht het woord 'democratie' ook in verband met het woord 'Vlaams'. Het Vlaamse kenmerk van de VTK zag Bamelis in teken van de "hele aktie van de Vlaamse Gemeenschap" waarmee de kring verbonden was. De VTK nam omtrent de Leuvense kwestie een eigen drieledig standpunt in. Het wilde de autonomie van de Nederlandstalige afdeling – wat de dubbele rechtspersoonlijkheid van de universiteit inhield – de overheveling van de Franstalige afdeling naar Wallonië en de democratisering van het onderwijs, waarmee Bamelis de "veralgemening van de toegangsmogelijkheden tot universitaire studies" bedoelde.²⁶⁵

Dat academiejaar werd er op algemene VTK-raden besloten om deel te nemen aan verschillende acties, waarbij het weekblad *Lichtbakje* vaak diende om de ingenieursstudenten op te roepen. Zo werd er beslist om deel te nemen aan de 'stermars' in oktober, waarbij de VTK de overheveling en democratisering eiste, en aan de bisschoppen een boodschap van "eensgezindheid onder de studenten" wilde tonen.²⁶⁶ Via *Lichtbakje* vroeg het bestuur aan de leden om ook deel te nemen aan de betoging van 30 november. Op die dag betoogden ongeveer 2000 Vlaamse studenten in de 'verboden zone' – die burgemeester Smets had uitgetekend – voor de overheveling van de Franstalige afdeling en voor een democratische universiteit.²⁶⁷ Op 1 maart 1967 lanceerde het KVHV 'Operatie Ultimatum', waarbij de Vlaamse studenten een duidelijke beslissing eisten omtrent de autonomie van Leuven-Nederlands en de overheveling van de Franstalige afdeling tegen uiterlijk 26 april. Via *Lichtbakje* werden de leden van de VTK opgeroepen om in het kader van Operatie Ultimatum op 19 april op de Oude Markt voor universiteitshal een nacht te slapen. In oproep van het bestuur stond dat de VTK uit 1400 leden bestond en dat er minstens duizend ingenieursstudenten aan de stunt moesten deelnemen. Uiteindelijk namen er een honderdtal studenten aan de actie deel. Op 26 april liep de Operatie Ultimatum ten einde en betoogden ongeveer 4000 Vlaamse studenten met als doel dat de academische overheid haar universitaire expansieplannen zou bekend maken. Doordat de eisen niet werden ingewilligd, riep de KVHV-leiding een algemene studentenstaking uit voor 18 mei.²⁶⁸

Binnen het KVHV waren er intussen enkele spanningen ontstaan. De linkervleugel binnen het verbond had getracht om het KVHV om te vormen tot een Studentenvakbeweging (SVB) – waarbij het inspiratie haalde uit Nederland – maar botste op de traditionele vleugel. Daarop verliet het grote deel van de 'progressieve' vleugel het KVHV en richtten zij begin maart zelfstandig een eigen SVB op. De leden

²⁶⁵ 'Toespraak gehouden bij gelegenheid van de openingsvergadering door onze preses Piet Bamelis', *Absenties – maandblad* (november 1966, nr.2), 5-11.

²⁶⁶ *Vergadering van de algemene VTK-raad*, 17 oktober 1966. AMVS LOKO, 100/326.

²⁶⁷ 'Betoging', *Lichtbakje* (28 november 1966), 1. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 100.

²⁶⁸ VOS e.a., *De stoute jaren*, 105-109. ; 'Voorlaatste week van ultimatum-noveen voor Leuven-Vlaams met speciale medewerking van de VTK', *Lichtbakje* (april 1967), 1. ; VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 210.

van deze nieuwe vereniging verwezen nog niet naar het marxistisch ideeëngoed, maar hadden volgens prof. em. Vos een "maatschappijvisie die zich situeerde op het niveau van een antiautoritair populisme met vaag marxistische en cultureel avant-gardistische trekjes".²⁶⁹ In april werd er in het weekblad *Lichtbakje* reclame gemaakt voor een informatieve vergadering die de SVB in het VTK-huis op 13 april zou geven. Opvallend is dat de redactie van het *Lichtbakje* bij dezelfde reclame had vermeld dat ze "er zich nog niet helemaal in thuis" voelde en niet "verantwoordelijk [was] voor de tekst afgedrukt onder bovenstaande titel".²⁷⁰ De opkomst vanuit de VTK-leden voor de SVB-avond was volgens een verslag in *Absenties* klein.²⁷¹ Hieruit kan worden afgeleid dat zowel het bestuur van de VTK als de leden weinig belangstelling toonden in het ideeëngoed van de pas opgerichte SVB en zich hoofdzakelijk bezighielden met de Leuvense kwestie.

In mei kwam er binnen het KVHV verzet tegen de progressieve SVB-vleugel. De oud-studenten van de beheerraad dwongen daarbij de syndicalistische studenten om het Verbond te verlaten. De faculteitskringen besloten daarbij ook om af te zien van de geplande algemene staking van 18 mei en riepen het FK als "enig algemeen representatief orgaan van de Leuvense studenten" uit.²⁷² Op 19 mei stuurde preses Piet Bamelis namens de VTK een brief naar Piet de Somer – prorector van de Nederlandstalige afdeling van de universiteit – om het standpunt van de ingenieurskring bekend te maken. Volgens Bamelis was de toestand van de afgelopen weken naar staking geëvolueerd doordat de voorgaande acties geen resultaat opleverden en de overhevelingskwestie "door haar duister en onrustwekkend karakter een ultiem aktiemiddel wettigde". Uit de brief valt op te maken dat het bestuur van de VTK het niet eens was met de beslissing van het FK om een staking als 'inopportuun' te beschouwen. Het bestuur bleef van mening dat een staking gewettigd was, maar zou apart geen actie voeren doordat de studenten onderling verdeeld waren "uit schrik voor sankties". Bamelis benadrukte daarbij ook dat hij de vooruitgang die Leuven Nederlands door de prorector had geboekt, apprecieerde.²⁷³

De Vlaamse Technische Kring hield zich onder leiding van Piet Bamelis echter niet enkel met de overhevelingskwestie bezig. Al voor de start van het academiejaar 1966-67 waren zeventien ingenieursstudenten samengekomen tijdens de laatste week van de vakantie (5-8 oktober 1966) om op de studiedagen op het domein Hengelhof te reflecteren over het studieprogramma van de ingenieursstudenten. De studenten waren het over eens dat er dringend aanpassingen en veranderingen

²⁶⁹ VOS, *Idealisme en engagement*, 268. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 25, 108-109. ; VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 208-210.

²⁷⁰ 'Wat is SVB – studentenvakbeweging?', *Lichtbakje* (april 1967), 2.

²⁷¹ 'SVB-avond – 13 april 1967', *Absenties* (juni 1967, nr.5), 16-17.

²⁷² VOS, DE WEVER en WEETS, *Vlaamse vaandels, rode petten*, 210. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 109.

²⁷³ *Brief van Piet Bamelis aan pro-rector*, 19 mei 1967. AMVS LOKO, 100/326. ; P. BAMELIS, 'Afschrift van de brief gestuurd aan Pro-Rektor De Somer op 19 mei 1967', *Absenties* (juni 1967, nr.5), 20-21.

moesten komen aan hun opleiding en dat zij een bijdrage konden leveren aan het systeem. Met het systeem doelden zij op de professoren en wetgeving die voor de kwaliteit en waardering van de ingenieurs hadden gezorgd. Volgens de verslaggevers was elk systeem echter 'dood' wanneer het zich niet meer kon aanpassen. Op de studiedagen discussieerden de deelnemende studenten o.a. over de duur en inhoud van de studies, en bespraken zij de verschillende vormen van onderricht (les, oefeningen, stages, ...).²⁷⁴

De studiedagen zouden geen eindpunt vormen. Preses Bamelis wilde dat de ingenieursstudenten meer inspraak zouden krijgen in zaken omtrent de studies. Tot dan hadden de studenten weliswaar vertegenwoordiging in de faculteitsraad en konden zij via contactcommissies met professoren bepaalde punten aanhalen, maar daar konden volgens de preses enkel zaken besproken worden die "aan de orde van de dag" waren of enkel op korte termijn effect hadden. Vanaf dat jaar richtte Bamelis een facultaire werkgroep op – waarbij het dagelijkse bestuur uit twee ingenieursstudenten per jaar zou bestaan – die de principes uit Hengelhoef zou uitwerken tot een voorstel voor studiehervorming. Het verslag van Hengelhoef werd via *Absenties* verspreid onder de ingenieursstudenten, zodat zij hun opmerkingen via brieven aan de facultaire werkgroep konden delen.²⁷⁵ Preses Bamelis gaf aan het einde van het jaar in een jaaroverzicht aan dat het verslag van Hengelhoef tot een manifest was uitgegroeid. Ook het verdere verloop van de facultaire werkgroep zag hij in orde komen, onder meer doordat de goede voorbereiding van de werkgroep tot betere verstandhouding met de professoren had geleid. Via dit kanaal konden de ingenieursstudenten voorstellen doen op vlak van studieproblemen. Daarnaast zag Bamelis het als een middel tot 'medezeggenschap' waarmee studenten hun deelname aan het beleid van de faculteit konden verantwoorden.²⁷⁶

De idee van 'medezeggenschap' was al eerder tot uiting gekomen bij de preses. In een vorige editie van *Absenties* had hij dit idee a.h.v. teksten van de VVS en facultaire raad samengevat. Volgens hem stond de universiteit niet meer – zoals de 'elite-universiteit van de 19^e eeuw' – in dienst van een bepaalde klasse maar van de ganse gemeenschap, doordat de universiteit als centrum van wetenschappelijke en technische innovatie en verbetering van de gemeenschap diende. Studenten aan de universiteit moesten volgens Bamelis dan ook het recht tot inspraak verwerven doordat zij belang hadden bij de goede werking van deze instelling. De preses zag de inbreng van de studenten ook als het

²⁷⁴ 'Toespraak gehouden bij gelegenheid van de openingsvergadering door onze preses Piet Bamelis', *Absenties – maandblad* (november 1966, nr.2), 7-9. ; *Systeem en programma der ingenieurstudenten – studiedagen domein Hengelhoef-Houthalen VTK-Leuven*, 1966, 3-18. ; 'Verslag van de studiedagen gehouden van 5 tot 8 oktober 1966', *Absenties* (december 1966, nr.3), 2-23.

²⁷⁵ 'Toespraak gehouden bij gelegenheid van de openingsvergadering door onze preses Piet Bamelis', *Absenties – maandblad* (november 1966, nr.2), 7-9. ; *Presidiumvergadering*, 13 oktober 1966. AMVS LOKO, 100/326. ; J. ENGELEN en P. BAMELIS, 'Verslag', *Absenties* (april 1967, nr.4), 11-16.

²⁷⁶ P. BAMELIS, 'Moreel verslag van een jaar werking', *Absenties* (juni 1967, nr.5), 5-7.

”dynamische element” die een belangrijke bijdrage kon bieden inzake onderwijsvormen. Daarom moesten er structuren geïnstitutionaliseerd worden zodat de inbreng van de studenten zo efficiënt mogelijk kon verlopen.²⁷⁷ De inrichting van de facultaire werkgroep moet wellicht vanuit dit idee verklaard worden, waarbij de werkgroep vanaf dan een belangrijke plaats zou innemen binnen de werking van de VTK naast het secretariaat en de cursusdienst. Verder was er onder preses Bamelis een grotere aandacht voor de eerstejaarsstudenten. Zij werden in groepen van ongeveer tien personen onderverdeeld en bij enkele ouderejaars geplaatst die hen op studiegebied moesten helpen en hen laten kennis maken met de studentenwereld. Deze dienstverlening – de onthaal van en de hulp aan eerstejaars – werd door de professoren later enorm geapprecieerd, aangezien er toen nog geen monitoraat instond om deze taken te vervullen. Tot slot moesten ouderejaars ook de tweedejaars helpen met hun keuze rond de gewenste specialiteit.²⁷⁸

Ook het academiejaar nadien (1967-68) bleef de facultaire werkgroep werkzaam. Volgens vicepreses L. Moons was Hengelhoef een begrip geworden onder de ingenieursstudenten en was er nog steeds het besef dat er iets aan de opvatting van de studie-inhoud moest veranderen en dat zij daarin konden bijdragen. Net zoals het jaar voordien bestond de werkgroep naast een overkoepelend dagelijks bestuur uit vier ’specialiteitcommissies’. Dit jaar kenden de commissies een verticale structuur – gegroepeerd per specialiteit (elektriciteit, werktuigbouwkunde, bouwkunde-architect en metaalkunde-scheikunde) over drie jaren heen – en moesten zij de aangelegenheden rond de specialiteit bestuderen. Dit hield in dat zij fabrieksbezoeken (per specialiteit) moesten regelen en op contactcommissies met professoren voorstellen rond de opleiding moesten geven en de te bespreken punten zo snel mogelijk moesten afronden. Verder hield de facultaire werkgroep zich dat academiejaar voornamelijk met de examenregeling en spreiding bezig. Er werd langs de zijde van de professoren ook een examencommissie opgericht die de problematiek rond de examens zou onderzoeken. Het examensysteem was namelijk niet meer aangepast aan de grote toestroming van studenten. Hierbij hield de commissie ook rekening met het werk en de voorstellen van de facultaire werkgroep van de VTK en er in de examencommissie een studentenafvaardiging zetelde. Vanuit het professorenkorps werd de facultaire werkgroep van de VTK dan ook goed onthaald. Op de faculteitsraad van 19 februari 1968 was ook decaan prof. Deruyttere tevreden over ”het gunstige klimaat dat in de fakulteit” heerste – in tegenstelling tot de problemen aan de universiteit – en over de samenwerking tussen professoren en studenten. Op diezelfde faculteitsraad – een soort van informatieve vergadering tussen professoren en studenten – werden ideeën tussen de twee

²⁷⁷ P. BAMELIS, ’Medezeggingschap’, *Absenties* (april 1967, nr.4), 5-7.

²⁷⁸ ’Toespraak gehouden bij gelegenheid van de openingsvergadering door onze preses Piet Bamelis’, *Absenties – maandblad* (november 1966, nr.2), 6. ; L. DE GREVE, *Pollantek*, (november 1968, nr.2), 36-37.

groepen uitgewisseld en werd er a.h.v. het 'basisdocument' van Hengelhoef vergaderd over de duur en inhoud van de studies.²⁷⁹

Naast de facultaire werkgroep, de aandacht voor de eerstejaarsstudenten en de gebruikelijke diensten (bv. cursusdienst, secretariaat) en activiteiten (revue, galabal), legde het bestuur en voornamelijk de nieuwe preses Joos Waelkens nog steeds de klemtoon op de Leuvense kwestie.²⁸⁰ Op 2 oktober 1967 had de preses deelgenomen aan een actie bij de plechtige opening van het academiejaar door een erehaag met Vlaamse leeuwenvlaggen te vormen wanneer de academische stoet voorbij kwam, om op die manier de aandacht weer op de overheveling van de Franstalige afdeling te vestigen.²⁸¹ Ook op de openingsvergadering vestigde Waelkens de aandacht op de universitaire situatie. Volgens de preses was de volledige autonomie een voorwaarde voor een kwaliteitsvolle universiteit. Hij zag de Franstalige afdeling als een rem op de uitbouw van Leuven-Nederlands.²⁸²

Op 13 januari 1968 maakte de academische raad van de Franstalige afdeling van de universiteit haar expansieplannen voor de volgende jaren bekend, waaruit bleek dat de Franstalige afdeling in Leuven bleef en zich verder zonder beperkingen zou uitbreiden. De bekendmaking leidde tot een tweede revolte – de januarirevolte – van Vlaamse studenten die drie weken lang protesteerden. Het protest leidde in februari tot de val van de regering. De bisschoppen lieten de beslissingen over de universiteit over aan politici, waardoor een politieke meerderheid in het parlement besloot om de unitaire universiteit van Leuven te splitsen in twee universiteiten, één in Leuven en één in Wallonië. Volgens prof. em. Vos bezegelde de januarirevolte niet alleen 'Leuven Vlaams', maar ontstond er uit de revolte ook een nieuw soort studentenbeweging. Tijdens en na de revolte evolueerde de studentenbeweging van een Vlaams-nationalistische naar maatschappijkritische opstelling, wat deels door de – uit de revolte van 1966 gekomen – grotere gevoeligheid voor democratische waarden kwam en deels door de agitatie van de SVB. Het mobiliserende thema zou aanvankelijk nog de studentenparticipatie zijn, maar breidde zich al gauw uit tot maatschappijkritiek. De nieuwe studentenbeweging – die in tegenstelling tot de meirevolte van 1966 de meerderheid van de actieve Leuvense studenten omvatte – groeide uit tot een utopisch nieuw-linkse beweging die de heersende autoritaire normen verwierp, overleg inruilde voor confrontatie en ervan overtuigd was dat er een nieuwe samenleving moest komen die vrijer, democratischer en authentieker was. De maanden na de januarirevolte vonden bovendien ook nog andere revoltes in Europa

²⁷⁹ L. MOONS, 'Fakultaire werkgroep', *Absenties* (oktober 1967, nr.1), 8-9. ; J. ENGELEN, 'Fakultaire werkgroep', *Absenties* (november 1967, nr.2), 16-20. ; L. MOONS, 'Eksamenkommissie', *Absenties* (maart 1968, nr.4), 23. ; 'Fakultaire werkgroep', *Absenties* (maart 1968, nr.4), 10-11. ; J. ENGELEN en L. MOONS, 'Speciale fakulteitsraad van 19 februari 1968', *Absenties* (maart 1968, nr.4), 12-16.

²⁸⁰ 'VTK kalender', *Absenties* (oktober 1967, nr.1), 15. ; W. VERHAERT, 'VTK kalender', *Absenties* (november 1967, nr.2), 11.

²⁸¹ J. WAELEKENS, 'Uit het dagboek van de voorzitter', *Absenties* (november 1967, nr.2), 5. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 118.

²⁸² 'Samenvatting van de voordracht gehouden op de openingsvergadering door Joos Waelkens', *Absenties* (november 1967, nr.2), 6.

plaats waardoor de Leuvense activisten meenden dat zij deel uitmaakten van een wereldwijde beweging. Kortom, de januarirevolte maakte volgens Vos een einde aan de klassieke studentenbeweging in Leuven – waar studenten zich als de voorhoede van de Vlaamse beweging zagen – en verschoof de ideologische basis in nieuw-linkse (autonome) richting waarbij het zendingsbewustzijn wel bleef behouden.²⁸³

Ook de leden van de Vlaamse Technische Kring namen deel aan de januarirevolte. Door de deelname hadden de ordediensten op 29 januari ook een huiszoeking verricht in het studentenhuis van de kring.²⁸⁴ Doordat het expansieplan van 13 januari ondertekend was door Schot en Woitrin – allebei werkzaam bij de Société Générale – zagen enkele ingenieursstudenten na de betogingen van januari de ondertekening als een belangeninmenging van Belgische monopolies. Zo schreef Erik Meert in een opiniestuk in *Absenties*: ”zij [Woitrin en Schot] willen bourgeoisuniversiteiten, fabrieken waar men vakidioten produceert die slaafs in dienst staan van hun belangen.”²⁸⁵ Dit citaat komt sterk overeen met de idee van Ludo Martens van de SVB, namelijk dat de Leuvense universiteit als ’elite universiteit’ in dienst stond van het kapitaal.²⁸⁶

Dat de januarirevolte de leden van de VTK had beïnvloed, blijkt uit een commentaar van preses Waelkens. Er was binnen de VTK een discussie ontstaan over de statuten die de kring vanaf 1957 als vzw had opgenomen. Daarin stond dat de kring als doel had om een aanvulling te geven op de universitaire vorming en meer bepaald op ”sociaal, cultureel, economisch en godsdienstig gebied”, maar niet op politiek vlak. Onder de ingenieursstudenten waren er stemmen opgekomen dat de faculteitskring zich ook op politiek vlak moest gaan engageren. Ook preses Waelkens was het eens dat er een groter politiek bewustwording onder de ingenieursstudenten moest groeien, en meer bepaald over ”het wereldgebeuren” waarmee hij o.a. de ontwikkelingslanden en de oorlog in Vietnam benoemde. Daarnaast mocht de ingenieursstudent zijn sociale rol in de maatschappij niet vergeten, aangezien o.a. de studiebeurzen door de ”belastingen van de arbeiders, nijveraars” werden betaald. Waelkens was wel van mening dat het niet de eigenlijke taak van een faculteitskring was om zich op politiek vlak bezig te houden, aangezien de gemeenschappelijke basis van de ingenieursstudenten hun studiekeuze was, en niet een gemeenschappelijke ideologie. Daarom was het de taak van de kring zich vooral te focussen op de problemen die zich stelden binnen de studierichting. De kring moest zich volgens Waelkens bezighouden om de ganse opleiding te herdenken vanuit het kader van de ”kritische universiteit”.²⁸⁷ Dit laatste was een

²⁸³ VOS, *Idealisme en engagement*, 269- 271, 275, 380-381, 406-407. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 122-124. ; VOS, ’Student Movements and Political Activism’, 293-294.

²⁸⁴ VOS e.a., *De stoute jaren*, 130.

²⁸⁵ E. MEERT, ’Van folklore tot revolte’, *Absenties* (maart 1968, nr.4), 20-21. ; J. WAELEKENS, ’VTK en 13 januari’, *Absenties* (maart 1968, nr.4), 27-29.

²⁸⁶ VOS e.a., *De stoute jaren*, 115.

²⁸⁷ J. WAELEKENS, ’Fakulteitskring: politiek engagement?’, *Absenties* (maart 1968, nr.4), 7-9.

concept dat de top van de SVB vanuit Berlijn had meegenomen en hield in dat er 'alternatieve' colleges moesten worden ingericht of kritische vragen konden gesteld worden tijdens de lessen om de inhoud van de zogenaamde objectieve wetenschap kritisch te bekijken en aan te tonen dat deze er eigenlijk op gericht waren om de gevestigde orde te legitimeren.²⁸⁸ Toch vond Waelkens dat de faculteitskring zich ook over andere (politieke) zaken mocht uitspreken dan enkel zuivere facultaire problemen. Hij zag daarom de oplossing in een studentenparlement die de politieke bewustwording van de ingenieursstudenten kon coördineren.²⁸⁹

Ook in het nieuwe academiejaar 1968-1969 werd de politieke bewustwording door de volgende preses Dirk De Brauwer aangehaald. Hij gaf de evolutie van de kring van de afgelopen jaren weer. Oorspronkelijk had de VTK volgens De Brauwer enkel ontspanning met enkele academische vergaderingen tot doel. Hieraan zouden later enkele diensten (zoals stage en cursussen) bijkomen. Verder had de inrichting van de facultaire werkgroep "de bestaande mistoestanden [mee] van de baan" geholpen. De Brauwer wilde aan deze evolutie van de kring de politieke bewustwording – die de laatste twee jaar tot uiting kwam – toevoegen via een structuurverandering. De preses had namelijk in de voorgaande bestuursvergaderingen veel tijd besteed aan de "Leuvense politiek", waardoor hij de verschillende sectoren (ontspanning, facultaire werkgroep, ...) niet goed kon coördineren. Daarop stelde hij voor dat het politieke aspect een eigen kader zou krijgen. Hij liet daartoe een opiniepeiling via *Lichtbakje* houden om te kijken of de ingenieursstudenten het eens waren met zo'n structuurhervorming.²⁹⁰

Het resultaat van de opiniepeiling is niet bekend, wel toont het voorgaande de focus van het bestuur op de Leuvense universiteit aan. In de zomer van 1968 had de academische overheid (van de zelfstandig geworden Vlaamse Leuvense universiteit) de studenten uitgenodigd om de nieuwe structuren van de universiteit uit te tekenen. De studentenafgevaardigden hadden toen "de volledige openbaarheid van informatie en vertegenwoordiging van studenten op alle niveaus in raden en bureaus" geëist als voorwaarde voor studentenparticipatie.²⁹¹ De kwestie rond medebeheer was aan het begin van het academiejaar ook binnen de VTK nog sterk aan de orde. Het bestuur gaf via *Lichtbakje* te kennen dat ze de "Commissie van 15" – een commissie opgericht door de academische overheid in mei 1968 die bestond uit vijf studenten, vijf leden van het academisch personeel en vijf professoren om de universiteit te herstructureren – als een poging beschouwde om "de boel in oktober kalm te houden" en "een zogezegd medebeheer in de huidige structuren zouden uitbouwen".²⁹²

²⁸⁸ VOS, *Idealisme en engagement*, 272.

²⁸⁹ J. WAELKENS, 'Fakulteitskring: politiek engagement?', *Absenties* (maart 1968, nr.4), 8.

²⁹⁰ D. DE BRAUWER, 'opiniepeiling structuurverandering', *Lichtbakje* (oktober 1968), 3-5.

²⁹¹ VOS, *Idealisme en engagement*, 274.

²⁹² 'De strijd om medebeheer', *Lichtbakje* (1968, uitgave 4), 1.

In het nieuwe studententijdschrift *Pollantek* werd er ook veel geschreven over het medebeheer. *Pollantek* was een gezamenlijk studententijdschrift van verschillende landbouw- en ingenieurskringen (waaronder VTK-Leuven) dat diende als een soort contactblad tussen "Nederlandssprekende studenten-ir." waarbij de verschillende kringen elkaar beïnvloedden met artikelen over studentenproblemen – zoals medebeheer – en internationale gebeurtenissen.²⁹³ Zo gaf Alex Vander Auwera – als student lid van de Commissie van 15 – een opiniestuk over de commissie en het medebeheer in Leuven algemeen. Vander Auwera gaf aan dat er in de bestaande structuren aan de universiteit geen medebeheer mogelijk was, doordat de zaken die de studentenvertegenwoordiging via contactcommissies of faculteitsraden voorstelde "op de lange baan [werden] geschoven". Vander Auwera pleitte dan ook dat de studenten via een autonome organisatie eerst een machtspositie aan de universiteit moesten verwerven en pas daarna aan medebeheer konden denken.²⁹⁴ Ook de openingsvergadering van de Vlaamse Technische Kring stond dat academiejaar in teken van medebeheer. Preses De Brauwer vertegenwoordigde het studentenstandpunt, waarbij hij pleitte voor volwaardig medebeheer. Studenten moesten volgens De Brauwer ook een belangrijke inspraak krijgen aan de universiteit en als evenwaardige partners benaderd worden. Er werd daarbij informatierecht geëist als stap naar het beheer van de universiteit.²⁹⁵

Dat de Vlaamse Technische Kring in de richting van de nieuwe studentenbeweging was geëvolueerd, tonen verschillende zaken aan. Vooreerst beschouwde preses De Brauwer – in tegenstelling tot de vorige presides Piet Bamelis en Joos Waelkens – het doel van de faculteitskring niet meer als verbonden met de bredere Vlaamse beweging. Naast het gezelschapsleven (wat ontspanning, cultuur en sport omvatte) en de facultaire werking, zag De Brauwer de politieke werking als een essentiële taak van de faculteitskring. Hiermee bedoelde hij dat de kring de ingenieursstudenten bewust moest maken van maatschappelijke problemen en van de invloed die de ingenieurs op de samenleving hadden.²⁹⁶ Daarbij ontwikkelde de kring een eigen organisatievorm, namelijk vrije werkvergaderingen, wat prof. em. Vos als een kenmerk van de nieuwe studentenbeweging beschouwd.²⁹⁷ Op de vrije werkvergaderingen werd de sociale rol van de ingenieur besproken en probeerden de deelnemers een sociale visie te vormen op de maatschappij en de latere taak die zij als toekomstige ingenieurs moesten vervullen.²⁹⁸

Het academiejaar daarna (1969-1970) kende de vrije werkvergadering – waarvan J.P. De Simpelaere en Erik Meert de verantwoordelijken waren – een eigen tijdschrift *Plus*, een "positief

²⁹³ 'Editoriaal', *Pollantek* (november 1968, nr.2), 4.

²⁹⁴ A. VANDER AUWERA, 'Medebeheer te Leuven', *Pollantek* (december 1968, nr.3), 8-10.

²⁹⁵ 'Forumgesprek over medebeheer – Openingsvergadering van de VTK-Leuven', *Pollantek* (december 1968, nr.3), 15-17.

²⁹⁶ D. DE BRAUWER, 'Fakulteitskring, wat is uw taak?', *Pollantek* (maart 1969, nr.5), 29-30.

²⁹⁷ VOS, *Idealisme en engagement*, 271.

²⁹⁸ 'Ter discussie', *Lichtbakje* (februari 1969), 1.

periodiek blad voor ingenieurs”.²⁹⁹ In de eerste editie stelden de redacteurs van het blad dat ”de aktie voor het informatierecht en voor een democratische universiteit in dienst van de ganse werkende gemeenschap” vorig jaar op een fiasco was afgelopen. Verder beweerden zij dat het moeilijk was om ”een elite universiteit door een massa-aktie” om te vormen tot een ’volksuniversiteit’. Volgens de personen actief in de vrije werkvergadering stond de universiteit in dienst van ”een beperkt aantal kapitaalkrachtigen” en moesten de ingenieursstudenten zich bewust worden van de gevolgen van de technologische evolutie op het leven van de fabrieksarbeiders. Aan de universiteit kwamen de ingenieursstudenten volgens de vrije werkvergadering niet in contact met de ”sociale realiteit”. De vrije werkvergadering moest daarom dienen om de ”sociale realiteit [te] gaan opzoeken, bestuderen en ze in de universiteit te brengen”.³⁰⁰

De artikels in de vier edities van *Plus* hadden vaak eenzelfde insteek. Binnen de fabriek – waar er een tegenstelling plaatsvond tussen de kapitaalbezitter en de arbeiders – moesten de ingenieurs de kant van de arbeiders kiezen. De ’elite-universiteit’ was met de industrie verbonden en de professoren gaven volgens de vrije werkvergadering enkel les over de technische aspecten en indien zij het over sociale zaken hadden, werd er een idyllisch beeld over het bedrijfsleven geschapen, waarbij de professoren de ingenieursstudenten ’geestelijk’ zo dicht mogelijk bij het patronaat trachtten te brengen. De artikelen hadden ook een maatschappijkritische ondertoon, waarbij voornamelijk afgegeven werd op de kapitalistische samenleving, waar productieverhoging en winst maken de enige doeleinden zouden zijn. De ingenieursstudenten moesten volgens de vrije werkvergadering zich bewust worden van de gevolgen die de productieverhoging en rationalisering van het bedrijf voor de werkomstandigheden van de fabriekarbeiders hadden, waarbij vaak de mistoestanden in de bedrijven werden aangekaart.³⁰¹

Naast de vrije werkvergadering had de VTK onder de nieuwe preses Lieven Van Hooydonck ook andere doelstellingen, waaronder binnen de Algemene Studentenraad (ASR) een actieve rol spelen.³⁰² In 1969 waren alle faculteitskringen gegroepeerd in de ASR, waarbij het aantal vertegenwoordigers per kring in verhouding met het ledenaantal stond. Het conflict tussen de academische overheid en de studenten rond medezeggenschap eindigde in het vorige academiejaar 1968-69 in een compromis, waarbij de studenten op algemeen en facultair niveau konden zetelen in de raden, maar niet in de bureaus. Het conflict gaf ook het onderscheid aan tussen de SVB – die het informatierecht enkel als instrument zag voor verder protest – en de meer gematigde presides van de faculteitskringen die het informatierecht als

²⁹⁹ ’Vrije Werkvergadering PLUS’, *Lichtbak* (oktober 1969), 2. ; ’Verslag vrije werkvergadering’, *Lichtbakje* (21 oktober 1969), 2.

³⁰⁰ ’Editoriaal: het waarom en het wat van PLUS’, *PLUS* (1969, nr.1), 3-4.

³⁰¹ *Plus: positief periodiek blad van en voor ingenieurs, 1969-1970*.

³⁰² Overzicht van Lieven van Hooydonck, 1969. AMVS LOKO, 100/328.

een stap naar medebeheer voor de studenten zagen. Doordat er geen overkoepelende studentenvakbond bestond, werden de faculteitskringen voor het medebeheer ingeschakeld en werden zij gegroepeerd in de ASR.³⁰³

De ASR was echter geen lang leven beschoren. In januari 1970 brak in er in Limburg een mijnstaking uit die niet door de vakbonden erkend werd. De arbeiders eisten een loonverhoging. Vanuit Leuven trokken politiek actieve studenten naar Limburg om arbeiders in hun staking te ondersteunen. De kloof tussen de representatieven en activisten binnen de Leuvense studentenwereld bleek onoverbrugbaar te worden, aangezien de ASR niet tot een standpunt kon komen over de mijnstaking.³⁰⁴ Op 28 januari werd een ASR-vergadering gehouden, waarop een stemming werd gehouden. Met een meerderheid van dertig stemmen tegen acht bleef de ASR als formeel representatief orgaan behouden, maar werd het op politiek vlak op non-actief gezet. Dit betekende dat er geen verdere participatie mocht plaatsvinden en politieke initiatieven meer genomen mochten worden. De politieke onmondigheid hield ook in dat de ASR alle medewerking van de studenten i.v.m. de uitbouw van de universiteit weigerde en kringpresides ontslag moesten nemen uit de faculteitsraden en academische raad. Een beslissing die niet op de steun kon rekenen van de preses van de VTK, Lieven Van Hooydonck. Hij stelde dat er binnen de ASR een tendens was ontstaan waarbij bepaalde personen in alle maatregelen van de academische overheid iets negatiefs zagen. Van Hooydonck vond dat de ASR een belangrijke taak had, namelijk het "positief uitbouwen van onze universiteit". Voor Van Hooydonck kwamen de maatschappelijke problemen pas op de tweede plaats.³⁰⁵ Al bij de openingsvergadering had het nieuwe bestuur verklaard dat het wilde meewerken aan de "opbouw van een universitaire gemeenschap, waarin lesgevers en studenten zich wederzijds engageren in een dynamisch proces, waarin jonge mensen [...] een vorming verwerven, gericht op kritische zin, hetgeen zowel professioneel als algemeen-menselijk hun zelf en de maatschappij" ten goede kwam.³⁰⁶ Daarom plande Van Hooydonck met enkele andere positieve wetenschapskringen om de taak van de ASR over te nemen, met name de vertegenwoordiging en verdediging van de studentenbelangen op de academische raad.³⁰⁷

Opvallend is dat ingenieursstudenten werkzaam in de vrije werkvergadering in het laatste jaarnummer van *Plus* ageerden tegen de beslissingen van het bestuur onder leiding van Van Hooydonck. De groep beschouwde de ASR als een rem op de "uitbouw van de vernieuwde studentenbeweging" – die erin geslaagd was om goede contacten te hebben met de arbeidersbeweging – en oordeelde dat de

³⁰³ VOS, *Idealisme en engagement*, 274-275. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 173-175.

³⁰⁴ VOS, *Idealisme en engagement*, 277-278. ; VOS e.a., *De stoute jaren*, 178-180.

³⁰⁵ L. VAN HOOYDONCK, 'Wat nu met de Algemene Studentenraad', *Lichtbakje* (2 februari 1970), 1-2.

³⁰⁶ F. SPAEPEN, 'vernieuwing van het universitair onderwijs', *Pollantek* (december 1969, nr.3), 8.

³⁰⁷ 'Wat na de ASR?', *Lichtbakje* (9 februari 1970), 2. ; L. VAN HOOYDONCK, 'Wat zal er volgend jaar bestaan of niet bestaan als studentenorganisatie?', *Lichtbakje* (6 mei 1970), 1-2.

beslissing om de raad op politiek non-actief te zetten gerechtvaardigd was. De groep zag de studentenvertegenwoordigers die tegen het voorstel hadden gestemd – waaronder Lieven Van Hooydonck – als 'konservatieven' die droomden "van dialoog en [een] grote universitaire gemeenschap terwijl de profs er geen twijfel over laten bestaan dat ze de unief in eigen handen willen houden zonder een reële inspraak". De groep van de vrije werkvergadering had meer sympathie voor studentenkringen zoals *Politica* die op straat – "tegen de monopolie-positie van de profs" – een onderwijs eisten "van het volk in plaats van het establishment".³⁰⁸

Volgens de groep rond het studententijdschrift *Plus* waren de bestuursleden van de VTK de "gedienstige loopjongentjes" van het professorenkorps en stond de kring enkel in dienst van "de blokkers". De beslissing van het bestuur omtrent de staking met de mijnwerkers viel daarbij niet in goede aarde. Volgens de groep rond *Plus* verklaarde de VTK zich wel solidair met de mijnwerkers, maar werd een staking afgekeurd. Een groep van een veertigtal ingenieursstudenten zou volgens *Plus* het bestuur met hun houding geconfronteerd hebben door naar het studentenhuus te trekken en te staken.³⁰⁹ In de laatste editie van *Plus* stond bovendien een cartoon, waarbij het VTK-bestuur als een januskop werd voorgesteld. Het ene gezicht pleitte met een wijzende vinger naar de gewone student (die een actieve/kritische universiteit wilde) voor participatie, terwijl het andere gezicht al lachend een glas champagne hief met een professor. Hiermee doelde de groep van de vrije werkvergadering dat de bestuursleden de gewone studenten aan het lijntje hielden door zichzelf voor te stellen als de vertegenwoordigers van hun studentenbelangen, maar wanneer zij eenmaal aan tafel zaten bij de professoren toch de belangen van de 'elitaire universiteit' dienden.³¹⁰ De bestuursleden reageerden op het bezoek van deze ingenieursstudenten door via *lichtbakje* het VTK-standpunt nogmaals te verduidelijken. Zij verklaarden zich daarbij solidair met de mijnwerkers en vonden dat er voor hen snel een oplossing gezocht moest worden, maar vonden het zeer spijtig dat "de studenten blijkbaar geen andere aktievorm kennen dan staking".³¹¹

Kortom, de Vlaamse Technische Kring bestond aan het begin van de jaren 1970 uit twee groepen. Aan de ene kant het bestuur onder Lieven Van Hooydonck die met de faculteitskring de studentenbelangen van haar leden via de bestaande structuur trachtte te verdedigen en voor participatie koos. Aan de andere kant een nieuw-linkse, maatschappijkritische groepering rond de vrije werkvergadering die het als haar taak beschouwde om de bestaande 'elite-universiteit' omver te werpen, toenadering zocht tot de arbeiders en de activistische weg van protest verkoos en zo de traditie van revolte

³⁰⁸ 'Failliet van de ASR – Failliet van het medebeheer', *PLUS* (1969, nr.4), 18-19.

³⁰⁹ 'Wat met het VTK?', *PLUS* (1969, nr.4), 21.

³¹⁰ *PLUS* (1969, nr.4), 10.

³¹¹ 'Verduidelijking VTK-standpunt', *Lichtbakje* (17 februari 1970), 1.

trachtte verder te zetten. De laatste groepering had dus de "ideologische blauwdruk" van de door prof. em. Vos omschreven nieuwe studentenbeweging.³¹²

Besluit

De idee om de Vlaamse Technische Kring op te richten, werd een jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog geopperd door een aantal Vlaamse ingenieursstudenten. Dit op een moment dat de onderwijsstaal aan de Leuvense universiteit hoofdzakelijk Frans was en de Vlaamse studenten door de oorlogservaringen en weerstand rond het zesde Groot-Nederlandse studentencongres geradicaliseerd waren, maar evenwel niet in anti-Belgische zin. In november 1920 werd de Technische Kring officieel gesticht en bestond ze uit een beperkte groep van Vlaamse, mannelijke ingenieursstudenten uit gegoede klasse. De oprichting van de Vlaamse ingenieurskring had tot doel om ervoor te zorgen dat de studenten hun technische vorming ook in de eigen moedertaal konden genieten, zodat zij beter voorbereid zouden zijn om in de industrie met Vlaamse technici en arbeiders om te gaan. Met Justin Raskin als eerste voorzitter, nam de ingenieurskring de doelstelling en activiteiten van de Franstalige zusterkring grotendeels over. De opkomst bij de activiteiten was telkens hoog tijdens het interbellum. Enerzijds voorzag de kring een aanvullende technische vorming aan haar leden en anderzijds werd de sociale rol van de ingenieurs besproken. De aandacht voor sociale kwesties bleef een belangrijke constante binnen de kring, waarbij de leden hun sociale rol vanuit de katholieke sociale leer benaderden. De leden van de Technische Kring konden vanaf de stichting rekenen op de steun van enkele Vlaamsgezinde professoren zoals prof. Van Hecke, die als erevoorzitter over een ruime periode een belangrijke invloed op de kring zou uitoefenen. Zo zorgde Van Hecke er tijdens het midden van de jaren 1920 voor dat het in Vlaams nationalistisch geëvolueerde KVHV – waarmee ingenieursstudenten zoals Berten Vallaëys contact hadden – de banden met de Technische Kring brak.

Dat de Technische Kring op termijn een belangrijke (indirecte) rol zou spelen in het economische landschap van Vlaanderen, toont de oprichting van de Vlaamse Ingenieursvereniging (VIV) in 1928 aan. Onder de stichters van de VIV bevond zich namelijk een voormalig preses van de Technische Kring. Daarnaast zou de Technische Kring vanaf de jaren 1930 ook voor een belangrijke doorstroming van leden naar de VIV zorgen. Verder bleven de doelstellingen en activiteiten van de Technische Kring aan het begin van de jaren 1930 – wanneer de economische situatie verslechterde en het aantal ingenieursstudenten daalde – onveranderd, maar legden de opeenvolgende besturen een grotere nadruk op de sociale aspecten. Voor zover uit het beperkte bronnenmateriaal gestaafd kan worden, kwam er vanaf het midden van de jaren 1930 een belangrijk aspect van de 'klassieke studentenbeweging' tot uiting. De

³¹² VOS, *Idealisme en engagement*, 274-275.

leden van de Technische Kring gingen zich namelijk als toekomstige ingenieurs voorbereiden op hun latere rol in de samenleving, waarbij zij zich dienden in te zetten voor de verheffing van het Vlaamse volk. De idee van volksverheffing werd later ook aan de technocratie gedachte gekoppeld. De ingenieursstudenten werden aangespoord om vanuit hun leidende latere positie de Vlaamse emancipatiestrijd te ondersteunen. Daarnaast werden de ingenieursstudenten door de professoren en sprekers aan het einde van de jaren 1930 en tijdens de Tweede Wereldoorlog op hun verantwoordelijkheden als katholieke ingenieurs gewezen, waarbij vaak gerefereerd werd aan de encycliek *Quadragesimo anno*. Kortom, de ingenieursstudenten kregen tot aan de Tweede Wereldoorlog vanuit verschillende hoeken vaak dezelfde roeping voorgespiegeld: de vorming van een nieuw leidend Vlaams ingenieurskorps, dat tevens een sociaal christelijk geïnspireerde opdracht moest vervullen.

Vanaf het moment dat techniek en de ingenieurs na de Tweede Wereldoorlog een belangrijkere plaats in de samenleving innamen, werden de generaties ingenieursstudenten telkens opnieuw door professoren en presides herinnerd aan de vooroorlogse taalsituatie en de verantwoordelijkheid ten opzichte van het verleden om hen te attenderen op hun latere rol in de samenleving, waarbij ze hun technische bagage ten dienste moesten stellen van het Vlaamse volk. Aan het begin van de jaren 1950 ontstond er echter ook een Europees bewustzijn onder de Vlaamse ingenieursstudenten, waarbij ze zich geroepen voelden om later als toekomstige ingenieurs ervoor te zorgen dat het Europese continent de leidinggevende plaats in de wereld bleef behouden. Daarnaast tonen de diploma-uitreikingen – waarop de ingenieursstudenten voor een laatste maal aan de zending van de katholieke universiteit werden herinnerd – vanaf het begin van de jaren 1950 de enorme toewijding aan de rector en de beginselen van de katholieke universiteit aan, vooral tijdens de periode van de schoolstrijd tussen 1954 en 1958.

Vanaf het midden van de jaren 1950 nam de Vlaamse Technische Kring een belangrijkere plaats in binnen het studentenleven en reageerde het op het stijgend aantal ingenieursstudenten door haar activiteiten, functies en dienstverlening uit te breiden, waarbij het vanaf 1957 het statuut van een vzw aannam en over een eigen studentenhuus kon beschikken. Dit was enkel mogelijk door de financiële inbreng van de UILv, met als keerzijde dat de UILv een grotere invloed uitoefende op de ingenieurskring en de leden op hun katholieke verantwoordelijkheden kon wijzen. Vanaf het einde van de jaren 1950 gaven de opeenvolgende besturen van de VTK ook meer aandacht aan het studieprogramma van de ingenieursstudenten en de verwachtingen van de nijverheid, waarbij de nadruk op het 'menselijke aspect' werd gelegd.

Ondanks de grote toename van studenten vanaf het einde van de jaren 1950 en begin jaren 1960 – waardoor het elitaire karakter van het studentenleven teloor ging en een deel van deze studenten zich niet meer als de 'leiders van morgen' ging beschouwen – zetten de besturen van de VTK de roepinggedachte

aan het begin van de jaren 1960 nog steeds verder. Zo vond preses Claeys in het academiejaar 1960-61 dat de taak van de faculteitskring erin moest bestaan om in te staan voor de persoonlijke ontwikkeling van de ingenieursstudenten en moesten de ingenieursstudenten zich volgens hem voorbereiden op hun latere rol als 'cultuurdragers' door het culturele niveau van de Vlamingen te verhogen. De ingenieursstudenten dienden zich daartoe te ontplooiën tot breed gevormde universitaires en mochten geen technische 'engdenkende' specialisten blijven. Om deze doelstelling te bereiken, organiseerde de faculteitskring diverse activiteiten, maar toont de lage opkomst op de verschillende 'ontplooiingsactiviteiten' echter wel aan dat niet elke ingenieursstudent de roepinggedachte serieus nam. Verder bleef de sociale rol aan het begin van de jaren 1960 benadrukt, maar moest deze in wereldwijde context bekeken worden, waarbij er een grotere aandacht ging naar katholieke ingenieurs in 'ontwikkelingslanden'.

Vanaf het academiejaar 1962-63 – wanneer de VTK was uitgegroeid tot een massakring – stelden de opeenvolgende besturen zich ook tot doel om een leidende positie binnen de Leuvense studentenwereld in te nemen. Tevens werden de faciliteiten die de ingenieurskring aanbood – de cursussen, de stages – naast de culturele activiteiten stilaan de belangrijkste bezigheden van de kring. In maart 1965 besteedde het bestuur o.l.v. Vanmarcke naar aanleiding van het eeuwfeest van de faculteit wel extra aandacht aan de ingenieursopleiding, en daarbij richtte het zich hoofdzakelijk op verwachtingen van de nijverheid en nam het het pleidooi van ir. Fierens over: zijn credo hield in dat de ingenieursopleiding ingenieurs moest vormen die zich konden aanpassen aan en inspelen op de technologische vooruitgang, zodat zij de leidende posities in het land naast juristen en economen konden blijven innemen.

Vanaf het midden van de jaren 1960 eiste de Leuvense overhevelingskwestie de aandacht van de besturen van de VTK op, waarbij presides als Piet Bamelis en Joos Waelkens hun acties in het kader van de bredere Vlaamse gemeenschap zagen. Via weekbladen werden de ingenieursstudenten opgeroepen om deel te nemen aan de verschillende betogingen. Na het bisschoppelijk mandement van mei 1966 lag de focus van de VTK enerzijds op het democratischer herinrichten van de universiteit en op medebeheer, wat preses Bamelis trachtte te bekomen via de pas ingerichte facultaire werkgroep zodat de ingenieursstudenten zich vanaf dan zeer actief met het ingenieursprogramma konden bezighouden. Anderzijds was de Vlaamsgezindheid en de eis tot overheveling van de Franstalige afdeling nog steeds de belangrijkste drijfveer van de VTK. De studentenvakbeweging kon met haar progressief ideeëngoed nauwelijks interesse opwekken bij zowel het bestuur als de leden van de VTK.

De januariërevolte van 1968 zorgde ervoor dat de (bestuurs)leden van de VTK zich gingen focussen op maatschappelijke problemen en medebeheer aan de universiteit. De overgang van de klassieke naar de nieuwe studentenbeweging die prof. em. Vos vanaf de januariërevolte waarneemt, kwam in de VTK pas ten volle tot uiting tijdens het academiejaar 1969-1970. Dan voerde een groep rond de

vrije werkvergadering en het tijdschrift *Plus* een antiautoritaire, nieuw-linkse koers. Zij hadden een maatschappijkritisch beeld en hadden de omvorming van de 'elite-universiteit' tot een 'volksuniversiteit' tot doel, wat zij probeerden te realiseren via contestatie. Of dit gepaard ging met de opkomende kritiek op het technocratisch model is onduidelijk.

Bibliografie

Werken en studies

- BAUDET, J.C., *Histoire des sciences et de l'industrie en Belgique*, Brussel, 2007.
- BAUDET, J.C., 'The training of engineers in Belgium 1830-1940', R. FOX en A. GUAGNINI red., *Education, technology and industrial performance in Europe, 1850-1939*, Cambridge, 1993, 93-114.
- BERTRAMS, K., *Universités & entreprises: milieux académiques et industriels en Belgique 1880-1970*, Brussel, 2006.
- BOEHME, O., *Revolutie van rechts en intellectuelen in Vlaanderen tijdens het interbellum – Ideeënhistorische bijdragen*, Leuven, 2011.
- BUYST, E., 'Van industriële grootmacht tot de 'zieke man' van West-Europa', M. Van Den Wijngaert red., *België, een land in crisis 1913-1950*, Antwerpen, 2006, 121-174.
- *De universiteit te Leuven 1425-1985*, Leuven, 1988.
- GAUS, H., *Politieke en sociale evolutie van België*, Leuven, 1992.
- GEVERS, L., *Kerk in de kering – de katholieke gemeenschap in Vlaanderen 1940-1980*, Kalmthout, 2014.
- GEVERS, L. en VOS, L., 'Student movements', W. RÜEGG red., *A history of the university in Europe – Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945)*, III, Cambridge, 2004, 269-361.
- HELLEMANS, S., *Het tijdperk van de wereldreligies. Religie in agrarische civilisaties en in moderne samenlevingen*, Zoetermeer, 2007.
- HENKENS, B., 'Vertegenwoordiging of voorhoede? De Vereniging van Vlaamse Studenten, 1938-1977', *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 8 (2001), 307-337.
- KOHLRAUSCH, M. en TRISCHLER, H., *Building Europe on Expertise: innovators, organizers, networkers*, Basingstoke, 2014.
- *Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging 1928-1978*, Antwerpen, 1978.

- LUYTEN, D., 'The Belgian Economic Elite and the Punishment of Economic Collaboration after the Second World War: Power and Legitimacy (1944-1952)', *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte*, 51 (2010), 95-105.
- MANTELS, R., *Geleerd in de tropen – Leuven, Congo & de wetenschap, 1885-1960*, Leuven, 2007.
- MATHEVE, N., 'Technocrats and business elites in Belgian politics (1918-1940): an exploration.', *European Social Science History Conference*, (2014).
- MEIKSINS, P., 'The myth of technocracy: the social philosophy of American engineers in the 1930s', *History of political thought*, 3 (2000), 501-523.
- OLDENZIEL, R., DAVIDS, M. en LINTSEN, H., *Engineering the Future, Understanding the Past*, Amsterdam, 2017.
- PLATEL, M., *Communautaire geschiedenis van België*, Leuven, 2004.
- RAYMAEKERS, P., *Makers van een nieuwe wereld: De socioprofessionele geschiedenis van ingenieurs in België (1850-1914)*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Katholieke Universiteit Leuven, departement Geschiedenis, 2013.
- SEBERECHTS, F., *Onvoltooid Vlaanderen – van taalstrijd tot natievorming*, Antwerpen, 2017.
- VAN HOVE, H., *125 jaar ingenieursopleiding te Leuven 1864-1989 gedenkboek*, Antwerpen, 1988.
- VANKELECOM, G., *Het dagelijks leven van de Leuvense student tijdens het interbellum (1919-1940)*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement Geschiedenis, 1988.
- VAN LENTE, D. en SCHOT, J., 'Technology as Politics: Engineers and Design of Dutch Society', J. SCHOT, H. LINTSEN en A. RIP red., *Technology and the making of Netherlands – The age of contested modernization, 1890-1970*, Zutphen, 2010, 365-425.
- VAN LUNTEREN, F., *De opmars van deskundigen: souffleurs van de samenleving*, Amsterdam, 2002.
- VAN MOLLE, L., *Ieder voor allen – De Belgische Boerenbond 1890-1990*, Leuven, 1990.
- VERLEYEN, M., *Vlaamse Leergangen en het begin van de vernederlandsing te Leuven 1924-1935*, Leuven, 1973.
- VERPOEST, L., '125 jaar ingenieursopleiding aan de Katholieke Universiteit te Leuven. De tweede halve eeuw, 1914-1964', *Onze Alma Mater*, 4 (1989), 383-397.
- VERSCHAFFEL, T., 'Er waait een harde wind, maar de hemel blijft blauw... De boodschap van Expo 58', G. PLUVINAGE red., *Expo 58 Tussen droom & werkelijkheid*, Tiel, 2008, 73-93.

- VOS, L., DE WEVER, B. en WEETS, W., *Vlaamse vaandels, rode petten – Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Kapellen, 2002.
- VOS, L. e.a., *De stoute jaren – Studentenprotest in de jaren zestig*, Tielt, 1988.
- VOS, L., *Idealisme en engagement de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Leuven, 2011.
- VOS, L., 'Nationalism and Student Movements: Conceptual Framework and a Flemish Case-Study', M. NORRBACK en K. RANKI red., *University and nation – The university and the Making of the Nation in Northern Europe in the 19th and 20th Centuries*, Helsinki, 1996, 77-87.
- VOS, L., 'Student Movements and Political Activism', W. RÜEGG red., *A history of the university in Europe – Volume IV Universities since 1945*, Cambridge, 2011, 276-318.
- WILS, L., *Van de Belgische naar de Vlaamse natie – Een geschiedenis van de Vlaamse beweging*, Leuven, 2009.

Digitale informatie

- *Katholiek Documentatie Centrum*, 2018 (https://www.ru.nl/kdc/bladeren/archieven-thema/subpagina-archieven-thema/stands-vakorganisaties/archieven_van/archieven_i/katholieke-jonge-0/). Geraadpleegd op 18 juli 2018.
- *Vlaamse Technische Kring*, 2018 (<https://www.vtk.be/nl/page/parent/voorstudenten/name/jobfair/>). Geraadpleegd op 22 maart 2018.

Bronnen

KU Leuven Centrale Bibliotheek

- *Pollantek: orgaan der studenten-ir*, 1968-1969.
- *Systeem en programma der ingenieurstudies – studiedagen domein Hengelhof-Houthalen VTK-Leuven*, 1966.
- Tijdschrift UILv-VILv.
 - o *Technisch Blad UILv*, 1922-1938.
 - o *Union des ingénieurs sortis des Ecoles spéciales de Louvain. Bulletin mensuel*, 1922-1930.
 - o *Unie der ingenieurs uit de Bijzondere scholen van Leuven. Maandblad / Union des ingénieurs sortis des Ecoles spéciales de Louvain. Bulletin mensuel*, 1930-1937.
 - o *Unie der ingenieurs uit de Speciale scholen van Leuven. Maandblad / Union des ingénieurs sortis des Ecoles spéciales de Louvain. Bulletin mensuel*, 1937-1947.
 - o *Unie der ingenieurs uit de Speciale scholen van de Katholieke Universiteit te Leuven. Maandblad*, 1947-1955.
 - o *UILv. Maandblad*, 1956-1970.
- Tijdschrift van de Koninklijke Vlaamse ingenieurs-vereniging (KVIV).

- *Technische mededeelingen der Vlaamsche ingenieursvereniging*, 1932.
- *Tijdschrift van de Vlaamsche ingenieurs-vereeniging*, 1933-1940.
- *Technisch-wetenschappelijk tijdschrift*, 1941-1970.

Maurits-Sabbe bibliotheek

- VAN HECKE, A., 'La situation à l'Université catholique de Louvain', *La revue catholique des idées et des faits* (23 januari 1925), 3-5.

KU Leuven Universiteitsarchief

Kranten en periodieken

- *Absenties: orgaan van de Vlaamse technische kring*, 1960-1968.
- *Annuaire de l'Université catholique de Louvain – Jaarboeken van de Katholieke Universiteit Leuven*, 1920-1926.
- *Lichtbakje*, 1961-1970.
- *Ons Leven*, 1919-1940.
- *Plus: positief periodiek blad van en voor ingenieurs*, 1969-1970.
- *Union des ingénieurs sortis des Ecoles spéciales de l'Université catholique de Louvain. LXXVe anniversaire 1872 - 1947*, 1947.

Archivalische bronnen

- *Archief en Museum van het Vlaamse Studentenleven: Leuvense Kringorganisatie (LOKO)*.
 - 100/326: Studentenkoepel Leuven
 - 100/327: Studentenkoepel Leuven
 - 49/44 A
 - 49/50 C
 - 100/328: Studentenkoepel Leuven
 - 49/85: Faculteytenconvent 1962-66
- *Archief en Museum van het Vlaamse Studentenleven: Vlaamse Technische Kring 26-28*.
 - 49/28 A: 1958-59, 1963
 - 49/28 B: 1965
- *Archief en Museum van het Vlaamse Studentenleven: Vlaamse Technische Kring 74-79 A*.
 - 49/74 A: Briefwisseling 1957-58
 - 49/74 B: Briefwisseling 1957-58
- RASKIN, J., *Verslag over de stichting en eerste levensjaren van de Technischen kring*, 1935.
- RASKIN, J., *Verslag der laatste tien jaren van den technische kring*, 1935.
- RASKIN, J., *Voordracht vijfde lustrum-viering Technischen Kring*, 1945.

Samenvatting

In deze masterproef wordt de geschiedenis van de opeenvolgende generaties ingenieursstudenten actief binnen de Vlaamse Technische Kring van Leuven vanaf de stichting in november 1920 tot het begin van de jaren 1970 onderzocht. Er wordt daarbij meer bepaald gekeken naar de (dis)continuïteiten in de werking en doelstellingen van de ingenieurskring en hoe de leden vanuit hun unieke sociale positie als studenten hun latere rol in de samenleving waarnamen. Er wordt ook onderzocht of de overgang van een 'klassieke' naar 'nieuwe' studentenbeweging plaatsvond binnen de kring.